

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2023. gada 8. decembrī
(OR. en)

13573/23

LIMITE

ACP 89
WTO 145
COAFR 328
RELEX 1106

Starpiestāžu lieta:
2023/0337 (NLE)
2023/0338 (NLE)

LEĢISLATĪVIE AKTI UN CITI DOKUMENTI

Temats: Ekonomisko partnerattiecību nolīgums starp Eiropas Savienību, no vienas puses, un Kenijas Republiku, Austrumāfrikas valstu kopienas locekli, no otras puses

PUBLIC

EKONOMISKO PARTNERATTIECĪBU NOLĪGUMS
STARP
EIROPAS SAVIENĪBU, NO VIENAS PUSES, UN
KENIJAS REPUBLIKU, AUSTRUMĀFRIKAS VALSTU KOPIENAS LOCEKLI,
NO OTRAS PUSES

NOLĪGUMA PUSES

EIROPAS SAVIENĪBA

(turpmāk “ES”),

no vienas puses,

un

KENIJAS REPUBLIKA

(turpmāk “*EAC* partnervalsts(-is)”),

no otras puses,

turpmāk katra atsevišķi “Puse” un abas kopā “Puses”,

ATGĀDINOT to saistības saskaņā ar Marrākešas Līgumu par Pasaules Tirdzniecības organizācijas (PTO) izveidošanu, kas noslēgts 1994. gada 15. aprīlī;

ŅEMOT VĒRĀ Džordžtaunas nolīgumu par Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstu grupas organizāciju, kas noslēgts 1975. gada 6. jūnijā;

ŅEMOT VĒRĀ Partnerattiecību nolīgumu starp Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstu grupas locekļiem, no vienas puses, un Eiropas Kopienu un tās dalībvalstīm, no otras puses, kas parakstīts Kotonū 2000. gada 23. jūnijā, pirmo reizi grozīts Luksemburgā 2005. gada 25. jūnijā un otro reizi grozīts Vagadugu 2010. gada 22. jūnijā (turpmāk “Kotonū nolīgums”) un tā pēctecīgo nolīgumu;

ŅEMOT VĒRĀ Arušā 1999. gada 30. novembrī parakstīto Austrumāfrikas valstu kopienas (*EAC*) dibināšanas līgumu un tā Protokolu par Austrumāfrikas valstu kopienas Muitas savienības dibināšanu;

ŅEMOT VĒRĀ Ekonomisko partnerattiecību nolīgumu starp Austrumāfrikas valstu kopienas partnervalstīm, no vienas puses, un Eiropas Savienību un tās dalībvalstīm, no otras puses, sarunas par kuru tika pabeigtas 2014. gada 16. oktobrī (turpmāk “ES un *EAC* EPN”);

ATKĀRTOTI PAUŽOT savu vēlmi nodrošināt plašāku Āfrikas vienotību un sasniegt mērķus, kas noteikti Āfrikas Ekonomikas kopienas dibināšanas līgumā;

ŅEMOT VĒRĀ Līgumu par Eiropas Savienību un Līgumu par Eiropas Savienības darbību;

IEVĒROJOT TO, ka *EAC* partnervalsts(-is) un ES ir vienojušās, ka to tirdzniecības un ekonomiskās sadarbības mērķis ir veicināt Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna (ĀKK) valstu vienmērīgu un pakāpenisku integrēšanos pasaules ekonomikā, pienācīgi ņemot vērā to politisko izvēli, attīstības līmeni un attīstības prioritātes, tādējādi sekmējot to ilgtspējīgu attīstību un veicinot nabadzības izskaušanu *EAC* partnervalstī(-īs);

ATKĀRTOTI APSTIPRINOT arī to, ka šis nolīgums atbilst Kotonū nolīguma mērķiem un principiem, jo īpaši tā 3. daļas II sadaļas noteikumiem par ekonomikas un tirdzniecības sadarbību, un tā pēctecīgā nolīguma atbilstošajiem noteikumiem;

ATKĀRTOTI APSTIPRINOT to, ka šis nolīgums ir līdzeklis attīstībai un veicina ilgtspējīgu izaugsmi, palielina *EAC* partnervalsts(-u) ražošanas un piegādes jaudu, sekmē *EAC* partnervalsts(-u) ekonomikas strukturālo pārveidi, dažādošanu un konkurētspēju un ļauj panākt tirdzniecības attīstību, ieguldījumu un tehnoloģiju piesaisti un darbvietu izveidi *EAC* partnervalstī(-īs);

ATKĀRTOTI PAUŽOT, ka nepieciešams pievērst īpašu uzmanību reģionālajai integrācijai un veltīt īpašu un diferencētu attieksmi visām *EAC* partnervalstīm, vienlaikus saglabājot īpašu attieksmi pret vismazāk attīstītajai(-ām) *EAC* partnervalstij(-īm);

ATZĪSTOT, ka ir vajadzīgi būtiski ieguldījumi, lai uzlabotu *EAC* partnervalsts(-u) dzīves līmeni;

ATKĀRTOTI PAUŽOT, ka šā nolīguma mērķis ir īstenot ES un *EAC* EPN noteikumus;

IR VIENOJUŠĀS PAR TURPMĀKO.

I DAĻA

VISPĀRĪGI NOTEIKUMI

1. PANTS

Nolīguma darbības joma

Ar šo Puses izveido Ekonomisko partnerattiecību nolīgumu (EPN) (turpmāk "šis nolīgums"). Šajā nolīgumā ietvertas šādas jomas:

- a) vispārīgi noteikumi;
- b) preču tirdzniecība;
- c) zivsaimniecība;
- d) lauksaimniecība;
- e) sadarbība ekonomikas un attīstības jomā;
- f) institucionālie noteikumi;
- g) strīdu novēršana un izšķiršana;
- h) vispārīgi izņēmumi;

- i) vispārīgi un nobeiguma noteikumi; un
- j) pielikumi, protokoli un kopīgie paziņojumi.

2. PANTS

Mērķi

1. Šā nolīguma mērķi ir:

- a) veicināt ekonomikas izaugsmi un attīstību, izveidojot spēcīgu un stratēģisku tirdzniecības un attīstības partnerību, kas ir saderīga ar ilgtspējīgas attīstības mērķi;
- b) veicināt reģionālo integrāciju, ekonomisko sadarbību un labu pārvaldību *EAC* partnervalstī(-īs);
- c) veicināt pakāpenisku *EAC* partnervalsts(-u) integrāciju pasaules ekonomikā saskaņā ar tās(to) politisko izvēli un prioritātēm attīstības jomā;
- d) sekmēt *EAC* partnervalsts(-u) ekonomikas strukturālo pārveidošanu un tās(to) dažādību un konkurētspēju, uzlabojot tās(to) ražošanas, piegādes un tirdzniecības jaudu;
- e) uzlabot *EAC* partnervalsts(-u) spēju tirdzniecības politikas un ar tirdzniecību saistīto jautājumu jomā;

- f) izveidot un īstenot efektīvu, paredzamu un pārredzamu regulatīvo sistēmu attiecībā uz tirdzniecību un ieguldījumiem *EAC* partnervalstī(-īs), tādējādi atbalstot apstākļu radīšanu ieguldījumu palielināšanai un privātā sektora iniciatīvām, un
- g) nostiprināt esošās attiecības starp Pusēm uz solidaritātes un savstarpēju interešu pamata. Šajā nolūkā atbilstoši to tiesībām un pienākumiem PTO šis nolīgums uzlabo komerciālās un ekonomiskās attiecības, atbalsta jaunu tirdzniecības dinamiku starp Pusēm, īstenojot pakāpenisku, asimetrisku tirdzniecības liberalizāciju starp tām, un nostiprina, paplašina un padziļina sadarbību visās ar tirdzniecību un ieguldījumiem saistītās jomās.

2. Saskaņā ar Kotonū nolīguma 34. un 35. pantu un tā pēctecīgā nolīguma atbilstošajiem noteikumiem šā nolīguma mērķis ir arī:

- a) izveidot nolīgumu, kas ir saderīgs ar 1994. gada Vispārējās vienošanās par tarifiem un tirdzniecību (*GATT* 1994) XXIV pantu;
- b) veicināt *EAC* partnervalsts(-u) tirdzniecības nepārtrauktību atbilstoši noteikumiem, kas nav mazāk labvēlīgi par Kotonū nolīguma vai tā pēctecīgā nolīguma noteikumiem;
- c) ieviest iespējamo sarunu regulējumu un noteikt tā tvērumu saistībā ar citiem jautājumiem, tostarp pakalpojumu tirdzniecību, ar tirdzniecību saistītiem jautājumiem, kas noteikti Kotonū nolīgumā vai tā pēctecīgā nolīgumā, un jebkādām citām abas Puses interesējošām jomām.

3. PANTS

Pārskatīšanas klauzula

Puses apņemas pabeigt sarunas turpmāk minētajās jomās piecu (5) gadu laikā no šā nolīguma spēkā stāšanās dienas:

- a) pakalpojumu tirdzniecība;
- b) ar tirdzniecību saistīti jautājumi, proti:
 - i) konkurences politika;
 - ii) ieguldījumi un privātā sektora attīstība;
 - iii) tirdzniecība, vide un ilgtspējīga attīstība;
 - iv) intelektuālā īpašuma tiesības;
 - v) pārredzamība publiskā iepirkuma jomā;
- c) jebkura cita joma, par kuru Puses var vienoties.

4. PANTS

Principi

Šā nolīguma pamatā ir šādi principi:

- a) pamatoties uz Kotonū nolīguma un tā pēctecīgā nolīguma *acquis*;
- b) uzlabot *EAC* reģiona integrāciju;
- c) nodrošināt asimetriju tirdzniecības liberalizācijā un ar tirdzniecību saistītu pasākumu un tirdzniecības aizsardzības instrumentu izmantošanā *EAC* partnervalsts(-u) labā;
- d) ļaut *EAC* partnervalstij(-īm) saglabāt reģionālās preferences ar citām Āfrikas valstīm un reģioniem, neliekot tos attiecināt arī uz ES; un
- e) veicināt *EAC* partnervalsts(-u) ražošanas, piegādes un tirdzniecības jaudas palielināšanu.

II DAĻA

PREČU TIRDZNIECĪBA

5. PANTS

Piemērošanas joma un mērķi

1. Šīs daļas noteikumus piemēro visām precēm, kuru izcelsme ir ES un *EAC* partnervalstī(-īs).
2. Preču tirdzniecības jomā ir šādi mērķi:
 - a) nodrošināt pilnīgus beznodokļu un bezkvotu tirgus piekļuves nosacījumus *EAC* partnervalsts(-u) izcelsmes precēm ES tirgū droši, ilgtermiņā un paredzamā veidā saskaņā ar šajā nolīgumā noteikto kārtību;
 - b) pakāpeniski liberalizēt *EAC* partnervalsts(-u) tirgus ES izcelsmes precēm saskaņā ar šajā nolīgumā noteikto kārtību; un
 - c) saglabāt un uzlabot tirgus piekļuves nosacījumus, lai nodrošinātu, ka *EAC* partnervalsts(-is) pilnībā izmanto šā nolīguma priekšrocības.

I SADAĻA

MUITAS NODOKĻI UN PREČU BRĪVA APRĪTE

6. PANTS

Muitas nodoklis

1. Muitas nodoklis ietver jebkuru un jebkāda veida nodokli vai maksājumu, ko piemēro preču importam vai saistībā ar to, tostarp jebkāda veida papildnodokli vai piemaksu saistībā ar šādu importu, taču tas neietver:
 - a) maksājumus, kas līdzvērtīgi iekšējiem nodokļiem, ko uzliek gan importētām, gan vietējā ražojuma precēm atbilstīgi 20. pantam;
 - b) antidempinga un kompensācijas pasākumus vai aizsardzības pasākumus, ko piemēro saskaņā ar VI sadaļas noteikumiem; un
 - c) nodevas vai citus maksājumus, ko piemēro saskaņā ar 8. pantu.
2. Attiecībā uz katru ražojumu muitas pamatnodoklis, kam piemērojami secīgi samazinājumi, ir norādīts katras Puses tarifu liberalizācijas grafikā.

7. PANTS

Preču klasifikācija

1. Preču klasifikācija tirdzniecībā, uz ko attiecas šis nolīgums, ir noteikta katras Puses attiecīgajā tarifu nomenklatūrā atbilstīgi Starptautiskajai konvencijai par preču aprakstīšanas un kodēšanas harmonizēto sistēmu (HS).
2. Puses apmainās ar visu nepieciešamo informāciju trīs (3) mēnešu laikposmā pēc tarifu maiņas vai izmaiņām HS, piemēroto muitas nodokļu un attiecīgās nomenklatūras izmaiņām attiecībā uz I un II pielikumā minētajiem izstrādājumiem.

8. PANTS

Maksas un citi maksājumi

Maksas un citi maksājumi, kas minēti 6. panta 1. punkta c) apakšpunktā, nepārsniedz sniegto pakalpojumu aptuveno izmaksu summu un nav paredzēti vietējo ražojumu netiešai aizsardzībai vai nodokļa uzlikšanai importam fiskālos nolūkos. Ar tirdzniecību saistītās maksas un maksājumus nepiemēro konsulāriem pakalpojumiem.

9. PANTS

Izcelsmes noteikumi

1. Šajā daļā termins “noteiktas izcelsmes” nozīmē atbilstīgi terminam “noteiktas izcelsmes” importētājas Puses piemērojamajos tiesību aktos^{1,2}
2. EPN Padome, kas izveidota ar 104. pantu (turpmāk “EPN Padome”), vēlākais piecus (5) gadus pēc šā nolīguma spēkā stāšanās dienas ar lēmumu pieņem protokolu, kas reglamentē izcelsmes noteikumus. Šā panta 1. punktu pārtrauc piemērot no brīža, kad sāk piemērot šādu protokolu.
3. Ja 2. punktā minētā piecu gadu laikposma beigās Puses nav pieņēmušas šādu protokolu, EPN Padome izvērtē 1. punkta piemērošanu un var nolemt pagarināt minēto piecu gadu laikposmu.

¹ Lielākai noteiktībai — nosakot pasākuma atbilstību šim nolīgumam saskaņā ar VII daļas II sadaļu, šķīrējtiesa attiecīgā gadījumā var uzskatīt par faktisku apstākli kādas Puses tiesību aktus. Rīkojoties šādi, šķīrējtiesa ievēro prevalējošo interpretāciju, ko par tiesību aktiem sniegušas minētās Puses tiesas vai iestādes, un jebkāda šķīrējtiesas sniegta Puses tiesību aktu interpretācija minētās Puses tiesām vai iestādēm nav saistoša.

² Uz *EAC* partnervalsts(-u) izcelsmes ražojumiem, ko importē Seūtā vai Meliljā, visādā ziņā attiecina to pašu muitas režīmu, ko piemēro ražojumiem, kuru izcelsme ir ES muitas teritorijā saskaņā ar Spānijas Karalistes un Portugāles Republikas pievienošanās nosacījumiem un pielāgojumiem Līgumos 2. protokolu. (OV ES L 302, 15.11.1985., 23. lpp.). *EAC* partnervalsts(-is), importējot Seūtas un Meliljas izcelsmes ražojumus, uz kuriem attiecas šis nolīgums, tiem piešķir to pašu muitas režīmu, ko piemēro ražojumiem, kurus importē no ES un kuriem ir ES izcelsme.

10. PANTS

EAC partnervalsts(-u) izcelsmes ražojumiem piemērojamie muitas nodokļi

EAC partnervalsts(-u) izcelsmes ražojumus importē ES, nepiemērojot muitas nodokļus atbilstoši I pielikumā izklāstītajiem nosacījumiem.

11. PANTS

ES izcelsmes ražojumiem piemērojamie muitas nodokļi

ES izcelsmes ražojumus importē *EAC* partnervalstī(-īs) atbilstoši nosacījumiem, kas izklāstīti II pielikumā sniegtajā tarifu liberalizācijas grafikā.

12. PANTS

Stāvokļa saglabāšanas klauzula

1. Puses vienojas nepaaugstināt muitas nodokļus ražojumiem, uz kuriem attiecas liberalizācija saskaņā ar šo nolīgumu, izņēmums ir pasākumi, kas pieņemti saskaņā ar 48., 49. un 50. pantu.

2. Lai saglabātu plašākas Āfrikas reģionālās integrācijas procesu perspektīvu, Puses EPN Padomē var pieņemt lēmumu grozīt šā nolīguma IIa, IIb un IIc pielikumā noteikto muitas nodokļu līmeni, ko var piemērot ES izcelsmes ražojumam pēc importēšanas *EAC* partnervalstī(-īs). Puses nodrošina, ka šādi grozījumi neizraisa šā nolīguma nesaderību ar *GATT* 1994 XXIV panta prasībām.

13. PANTS

Preču pārvietošana

1. Muitas nodokļus precēm, kuru izcelsme ir vienā Pusē un kuras importē otras Puses teritorijā, piemēro tikai vienu reizi.
2. Jebkuru nodokli, kas samaksāts, importējot preces kādā *EAC* partnervalstī, atmaksā pilnā apjomā tad, kad preces tiek izvestas no *EAC* partnervalsts, kurā tās importētas vispirms, uz citu *EAC* partnervalsti. Nodokli maksā *EAC* partnervalstī, kurā preces tiek patērētas.
3. Puses vienojas sadarboties, lai atvieglotu preču apriti un vienkāršotu muitas procedūras.

14. PANTS

Eksporta nodevas un nodokļi

1. Puses neievieš jaunas nodevas vai nodokļus saistībā ar preču eksportu otrai Pusei, ja šādas nodevas vai nodokļi ir lielāki par tiem, ko piemēro iekšējai pārdošanai paredzētiem līdzīgiem ražojumiem.
2. Neatkarīgi no 1. punkta *EAC* partnervalsts(-is) var, paziņojot par to ES, piemērot pagaidu nodevu vai nodokli saistībā ar preču eksportu šādos gadījumos:
 - a) lai veicinātu iekšzemes rūpniecības attīstību;
 - b) lai saglabātu valūtas vērtības stabilitāti, kad eksporta preces cenas paaugstināšana pasaulē rada nepamatoti augstas valūtas vērtības noteikšanas risku, vai
 - c) lai aizsargātu ieņēmumus, pārtikas nodrošinājumu un vidi.
3. Šādi nodokļi būtu jāpiemēro ierobežotam skaitam ražojumu ierobežotu laiku, un EPN Padome pēc četrdesmit astoņiem (48) mēnešiem tos pārskata.
4. No šā nolīguma spēkā stāšanās dienas jebkādu labvēlīgāku režīmu, kas ietver vai ir saistīts ar nodokļiem, kurus piemēro *EAC* partnervalsts(-is) jebkuru ražojumu eksportam uz jebkuru tirdzniecības lielvalsti, saskaņo ar režīmu, ko piemēro līdzīga ražojuma eksportam uz ES teritoriju.

5. Šajā pantā un 15. pantā “tirdzniecības lielvalsts” ir ikviena attīstīta valsts vai ikviena valsts, kuras daļa pasaules preču eksportā veido vairāk nekā vienu procentu gadā pirms 15. punktā minētā brīvās tirdzniecības nolīguma stāšanās spēkā, vai ikviena valstu grupa, kura darbojas atsevišķi, kolektīvi vai ar brīvās tirdzniecības nolīgumu un kuras daļa pasaules preču eksportā veido vairāk nekā 1,5 % gadā pirms 15. punktā minētā brīvās tirdzniecības nolīguma stāšanās spēkā¹.

15. PANTS

Labvēlīgāks režīms atbilstoši brīvās tirdzniecības nolīgumam

1. Attiecībā uz precēm, uz ko attiecas šī daļa, ES piešķir *EAC* partnervalstij(-īm) jebkādu labvēlīgāku režīmu, kas ir piemērojams, ES kļūstot par tāda brīvās tirdzniecības nolīguma pusi, kurš noslēgts ar trešo pusi, pēc šā nolīguma parakstīšanas.
2. Attiecībā uz precēm, uz ko attiecas šī daļa, *EAC* partnervalsts(-is) piešķir ES jebkādu labvēlīgāku režīmu, kas ir piemērojams, *EAC* partnervalstij(-īm) kļūstot par tāda brīvās tirdzniecības nolīguma pusi, kurš noslēgts ar jebkuru tirdzniecības lielvalsti, pēc šā nolīguma parakstīšanas. Ja ES var pierādīt, ka tai ir piešķirts režīms, kas ir mazāk labvēlīgs par režīmu, kādu *EAC* partnervalsts(-is) ir piedāvājusi(-šas) jebkurai citai tirdzniecības lielvalstij, Puses iespējami plašā mērā apspriežas un kopīgi lemj par to, kā vislabāk īstenot šo punktu katrā atsevišķā gadījumā.

¹ Šim aprēķinam izmanto PTO oficiālos datus par vadošajiem eksportētājiem pasaules preču tirdzniecībā (izņemot ES iekšējo tirdzniecību).

3. Šīs daļas noteikumi nav interpretējami tā, ka tie paredz Pusēm pienākumu savstarpēji paplašināt jebkādu preferenciālo režīmu, kas piemērojams tāpēc, ka viena no Pusēm šā nolīguma parakstīšanas dienā ir tāda brīvās tirdzniecības nolīguma puse, kurš noslēgts ar trešo pusi.
4. Šā panta 2. punkts nav piemērojams tirdzniecības nolīgumiem starp *EAC* partnervalsti(-īm) un Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna valstīm vai citām Āfrikas valstīm un reģioniem.
5. Šajā pantā “brīvās tirdzniecības nolīgums” ir tāds nolīgums, ar ko būtiski liberalizē tirdzniecību un atceļ diskriminējošos pasākumus un/vai aizliedz jaunus vai papildu diskriminējošus pasākumus starp Pusēm, sākot ar minētā nolīguma spēkā stāšanās dienu vai samērīgā termiņā.

16. PANTS

Īpaši noteikumi administratīvās sadarbības jomā

1. Puses vienojas, ka administratīvā sadarbība ir būtiska, īstenojot un kontrolējot atbilstīgi šai daļai piešķirto preferenciālo režīmu, un uzsver apņemšanos apkarot pārkāpumus un krāpšanu muitas un ar to saistītajās lietās.
2. Ja kāda Puse uz objektīvas informācijas pamata konstatē, kas nav iespējams nodrošināt administratīvo sadarbību un/vai atklāj pārkāpumus vai krāpšanu, attiecīgā Puse saskaņā ar šo pantu var pagaidu kārtā apturēt attiecīgā preferenciālā režīma piemērošanu attiecīgajam(-iem) ražojumam(-iem).

3. Šajā pantā nespēja nodrošināt administratīvo sadarbību cita starpā nozīmē:
- a) atkārtotu nespēju izpildīt pienākumu pārbaudīt attiecīgā ražojuma vai ražojumu izcelsmes statusu;
 - b) atkārtotu atteikšanos vai nepamatotu kavēšanos veikt attiecīgā ražojuma vai ražojumu izcelsmes apliecinājuma pārbaudi un/vai paziņot tās rezultātus;
 - c) atkārtotu atteikšanos vai nepamatotu kavēšanos, iegūstot atļauju veikt administratīvas sadarbības uzdevumus, lai pārbaudītu dokumentu autentiskumu vai informācijas pareizību, kas ir būtiska konkrētā preferenciālā režīma piešķiršanai.
4. Pārkāpumu vai krāpšanu var cita starpā konstatēt arī tad, ja bez pietiekami pamatota iemesla strauji palielinās preču imports, pārsniedzot otras Puses parasto ražošanas līmeni un eksporta jaudu, un šāds palielinājums ir saistīts ar objektīvu informāciju par pārkāpumiem vai krāpšanu.

5. Uz pagaidu apturēšanu attiecas šādi nosacījumi:

- a) Puse, kas uz objektīvas informācijas pamata konstatē nespēju nodrošināt administratīvo sadarbību un/vai atklāj pārkāpumus vai krāpšanu, bez liekas kavēšanās par saviem konstatējumiem paziņo Vecāko amatpersonu komitejai, kas izveidota saskaņā ar 106. pantu (turpmāk "Vecāko amatpersonu komitejai"), sniedzot arī objektīvu informāciju, un, pamatojoties uz visu attiecīgo informāciju un objektīviem konstatējumiem, sāk apspriešanos Vecāko amatpersonu komitejā, lai rastu abām Pusēm pieņemamu risinājumu;
- b) ja Puses ir sākušas apspriešanos Vecāko amatpersonu komitejā, kā minēts a) apakšpunktā, un trīs (3) mēnešu laikā pēc minētās paziņošanas nav spējušas vienoties par pieņemamu risinājumu, skartā Puse var pagaidu kārtā apturēt attiecīgajam(-iem) ražojumam(-iem) piemērojamo konkrēto preferenciālo režīmu un par šādu pagaidu apturēšanu bez liekas kavēšanās paziņo EPN Padomei;
- c) šajā pantā paredzētā pagaidu apturēšana nepārsniedz to, kas nepieciešams skartās Puses finansiālo interešu aizsardzībai, nepārsniedz sešu (6) mēnešu termiņu un var tikt pagarināta, un par to periodiski apspriežas Vecāko amatpersonu komitejā, jo īpaši ar mērķi to atcelt, tiklīdz vairs nav apturēšanu pamatojošo apstākļu.

6. Vienlaikus ar paziņošanu Vecāko amatpersonu komitejai atbilstīgi 5. punkta a) apakšpunktam Puse, kas izdara šādu paziņošanu, publicē arī paziņojumu importētājiem Oficiālajā Vēstnesī. Paziņojumā importētājiem attiecībā uz konkrēto ražojumu jānorāda, ka uz objektīvas informācijas pamata ir atklāts, ka nav iespējams nodrošināt administratīvo sadarbību un/vai ka ir atklāti pārkāpumi vai krāpšana.

17. PANTS

Rīcība administratīvo kļūdu gadījumā

Ja kompetentās iestādes pieļauj kļūdu eksporta preferenču sistēmas pienācīgā pārvaldībā, jo īpaši izcelsmes noteikumu piemērošanā, kas šā nolīguma nolūkiem piemērojami attiecībā uz “noteiktas izcelsmes ražojuma” koncepta definīciju un administratīvās sadarbības metodēm, ja minētā kļūda rada sekas kā ievedmuitas nodokļus, Puse, kuru skar šādas sekas, var pieprasīt Vecāko amatpersonu komitejai izvērtēt iespējas pieņemt visus atbilstīgos pasākumus situācijas atrisināšanai.

18. PANTS

Muitas vērtības noteikšana

1. *GATT* 1994 VII pants un Nolīgumā par *GATT* 1994 VII panta īstenošanu reglamentē ražojumu muitas vērtības noteikšanas noteikumus, ko piemēro tirdzniecībai starp Pusēm.
2. Puses sadarbojas, lai rastu kopīgu pieeju jautājumiem par ražojumu muitas vērtējumu.

II SADAĻA

NETARIFA PASĀKUMI

19. PANTS

Kvantitatīvu ierobežojumu aizliegums

1. Uz šā nolīguma spēkā stāšanās dienu atceļ visus aizliegumus vai ierobežojumus attiecībā uz importēšanu, eksportēšanu vai pārdošanu eksportam starp Pusēm, izņemot 6. pantā paredzētos muitas nodokļus, maksas un citus maksājumus, neatkarīgi no tā, vai tie ieviesti ar kvotām, importa vai eksporta licencēm vai citiem pasākumiem. Tirdzniecībā starp Pusēm neievieš jaunus šāda veida pasākumus. Šis pants neierobežo šīs daļas VI sadaļas noteikumus.
2. Šā panta 1. punkts nav attiecināms uz:
 - a) eksporta aizliegumiem vai ierobežojumiem, ko uz laiku piemēro, lai novērstu vai atvieglotu pārtikas produktu vai citu eksportētājai līgumslēdzējai pusei svarīgu izstrādājumu kritisku deficītu;
 - b) importa un eksporta aizliegumiem vai ierobežojumiem, kas vajadzīgi standartu vai noteikumu piemērošanai attiecībā uz starptautiskajā tirdzniecībā esošu preču klasifikāciju, šķirošanu vai tirgvedību.

20. PANTS

Valsts režīms attiecībā uz iekšējo nodokļu piemērošanu un regulējumu

1. Importētajiem ražojumiem, kuru izcelsme ir vienas Puses teritorijā, ne tieši, ne netieši neuzliek iekšējos nodokļus vai jebkādus citus iekšējos maksājumus, kas lielāki par maksājumiem, kurus tieši vai netieši piemēro otras Puses līdzīgiem vietējiem ražojumiem. Turklāt Puses arī citādi nepiemēro iekšējos nodokļus vai citus iekšējos maksājumus, lai sniegtu aizsardzību vietējai ražošanai.
2. Importētiem ražojumiem, kuru izcelsme ir vienas Puses teritorijā, piešķir ne mazāk labvēlīgu režīmu kā līdzīgiem otras Puses vietējiem ražojumiem attiecībā uz visiem normatīvajiem aktiem un prasībām, kas ietekmē to iekšējo pārdošanu, piedāvāšanu pārdošanai, pirkšanu, pārvadāšanu, izplatīšanu vai izmantošanu. Šis punkts neliedz piemērot diferencētu iekšējo pārvadājumu maksu, ja tā noteikta, tikai un vienīgi pamatojoties uz transportlīdzekļu ekonomisko ekspluatāciju, bet ne uz ražojuma izcelsmi.
3. Neviena no Pusēm nenosaka un nesaglabā nekādu iekšējo kvantitatīvo reglamentāciju attiecībā uz ražojumu sajaukšanu, apstrādi vai lietošanu noteiktos daudzumos vai proporcijās, tieši vai netieši pieprasot, ka jebkura ražojuma, uz kuru attiecas kvantitatīvie noteikumi, visi noteiktie daudzumi vai proporcija jāpiegādā no vietējiem avotiem. Turklāt neviena no Pusēm nepiemēro iekšējus kvantitatīvos noteikumus, lai sniegtu aizsardzību vietējai ražošanai.
4. Šis pants neliedz subsīdiju maksāšanu tikai valsts ražotājiem, ietverot tādus maksājumus valsts ražotājiem, kas iegūti no iekšējo nodokļu vai maksājumu ieņēmumiem, kuri piemēroti saskaņā ar šo pantu, un subsīdijas, ko veic, izmantojot iekšzemes ražojumu valsts iepirkumu.

5. Šis pants neattiecas uz tiesību aktiem, noteikumiem, procedūrām vai praksi, kas regulē publisko iepirkumu.

21. PANTS

Laba pārvaldība nodokļu jomā

Puses atzīst, ka ir svarīgi sadarboties ar attiecīgām iestādēm saistībā ar nodokļu jomas labas pārvaldības principu ievērošanu atbilstoši attiecīgajiem valsts normatīvajiem aktiem.

III SADAĻA

MUITAS SADARBĪBA UN TIRDZNICĪBAS ATVIEGLOŠANA

22. PANTS

Piemērošanas joma un mērķi

1. Puses atzīst, ka muitas sadarbības un tirdzniecības atvieglošanas jautājumi ir svarīgi vispārējās tirdzniecības vides attīstīšanā, un vienojas par turpmāko:
 - a) pastiprināt sadarbību un nodrošināt, ka attiecīgie tiesību akti un procedūras, kā arī attiecīgo dienestu administratīvās spējas ļauj sasniegt tirdzniecības atvieglošanas mērķi;

b) *EAC* partnervalstij(-īm) ir vajadzīgi pārejas periodi un spēju veidošana, lai tās varētu veiksmīgi īstenot šīs sadaļas noteikumus.

2. Šīs sadaļas mērķi ir:

a) atvieglot tirdzniecību starp Pusēm;

b) veicināt tiesību aktu un procedūru muitas jomā saskaņošanu reģionālā līmenī;

c) sniegt atbalstu *EAC* partnervalstij(-īm), lai stiprinātu tirdzniecības atvieglošanu;

d) sniegt atbalstu *EAC* partnervalsts(-u) muitas pārvaldēm šā nolīguma īstenošanā un citas starptautiskās paraugprakses īstenošanā muitas jomā; un

e) uzlabot Pušu muitas dienestu un citu saistīto robežapsardzes aģentūru sadarbību.

23. PANTS

Muitas sadarbība un savstarpēja administratīvā palīdzība

1. Lai nodrošinātu atbilstību šīs sadaļas noteikumiem un efektīvi īstenotu 22. pantā noteiktos mērķus, Puses:

a) apmainās ar informāciju par tiesību aktiem un procedūrām muitas jomā;

- b) izstrādā kopīgas iniciatīvas abpusēji saskaņotās jomās;
- c) sadarbojas šādās jomās:
- i) muitas sistēmu un procedūru modernizēšana, kā arī muietošanas laiku samazināšana;
 - ii) muitas procedūru un tirdzniecības formalitāšu, tostarp saistībā ar importu, eksportu un tranzītu, vienkāršošana un saskaņošana;
 - iii) reģionālo tranzīta sistēmu uzlabošana;
 - iv) pārredzamības uzlabošana saskaņā ar 24. panta 3. punktu;
 - v) spēju veidošana, tostarp finansiāla un tehniska palīdzība *EAC* partnervalstij(-īm);
 - vi) jebkādas citas muitas jomas, par kurām Puses varētu vienoties;
- d) tādās starptautiskās organizācijās kā PTO, Pasaules Muitas organizācija (PMO), Apvienoto Nāciju Organizācija (ANO) un ANO Konference par tirdzniecību un attīstību (UNCTAD) pēc iespējas izstrādā kopēju nostāju muitas un tirdzniecības atvieglošanas jomā;
- e) veicina visu saistīto aģentūru darbību saskaņošanu gan iekšzemē, gan pāri robežām.

2. Neatkarīgi no 1. punkta Puses vienai otrai sniedz savstarpēju administratīvu palīdzību muitas lietās saskaņā ar 1. protokola noteikumiem.

24. PANTS

Tiesību akti un procedūras muitas jomā

1. Puses vienojas, ka to attiecīgos tiesību aktus un procedūras tirdzniecības un muitas jomā izstrādā, izmantojot starptautiskos instrumentus un standartus, kas piemērojami muitas un tirdzniecības jomā, tostarp būtiskos elementus, kuri ietverti Pārskatītajā Kioto Starptautiskajā konvencijā par muitas procedūru vienkāršošanu un saskaņošanu, kas noslēgts Briselē 1999. gada 26. jūnijā, un PMO standartu satvarā drošības un tirdzniecības sekmēšanai pasaules mērogā, kā arī PMO datu kopu un HS konvenciju.
2. Puses vienojas, ka to attiecīgie noteikumi un procedūras tirdzniecības un muitas jomā pamatojas uz šādiem elementiem:
 - a) vajadzība aizsargāt un atvieglot likumīgu tirdzniecību, efektīvi īstenojot tiesību aktu muitas jomā prasības un nodrošinot atbilstību tām;
 - b) vajadzība izvairīties no nevajadzīga un diskriminējoša sloga uzņēmējiem, lai nodrošinātu aizsardzību pret krāpšanu un korupciju un sniegtu papildu atbalstu uzņēmējiem, kas nodrošina augsta līmeņa atbilstību tiesību aktiem un procedūrām muitas jomā;

- c) vajadzība izmantot vienotu administratīvo dokumentu vai tā elektronisku ekvivalentu, lai ieviestu muitas deklarācijas attiecīgi ES un *EAC* partnervalstī(-īs);
- d) mūsdienīgas muitas metodes, tostarp riska novērtēšana, vienkāršotas procedūras preču ieviešanai un laišanai apgrozībā, kontrole pēc laišanas apgrozībā un revīzijas;
- e) eksporta, importa un tranzīta sistēmu pakāpeniska attīstība, tostarp tādu sistēmu, kuru pamatā ir informācijas tehnoloģijas, lai veicinātu informācijas apmaiņu starp uzņēmējiem, muitas pārvaldēm un citām aģentūrām;
- f) princips, ka sods, ko piemēro par mazsvarīgiem muitas noteikumu vai procedūru prasību pārkāpumiem, ir samērīgs un neizraisa nepamatotu kavēšanos, kad tiek iesniegts pieteikums muižošanai;
- g) saistošu nolēmumu sistēma muitas lietās, jo īpaši tarifu klasifikācijas un izcelsmes noteikumu jomā, saskaņā ar reģionālo un/vai valsts tiesību aktu noteikumiem;
- h) vajadzība piemērot nodevas un maksājumus, kas ir samērīgi ar pakalpojumu, kuru sniedz saistībā ar jebkuru konkrētu darījumu, un ko neapreķina atbilstoši *ad valorem* vērtībai. Ar preču tirdzniecību saistītās nodevas un maksājumus nepiemēro konsulāriem pakalpojumiem;
- i) vajadzība atcelt jebkādas prasības obligāti veikt pirmsnosūtīšanas pārbaudes, kā definēts PTO nolīgumā par pirmsnosūtīšanas inspekciju, vai jebkādas ekvivalentas prasības;
- j) vajadzība atcelt visas prasības obligāti izmantot muitas brokerus, kā arī pārredzami, nediskriminējoši un samērīgi viņu licencēšanas noteikumi.

3. Darba metožu uzlabošanai un muitas darbību pārredzamības un efektivitātes panākšanai

Puses:

- a) veic turpmākus pasākumus, lai vienkāršotu un standartizētu dokumentus un tirdzniecības formalitātes, kas ļautu ātri izlaist un atmuitot preces;
- b) ievieš efektīvas, tūlītējas un nediskriminējošas procedūras, kas ļauj izmantot pārsūdzības tiesības pret muitas un citu aģentūru administratīvajām darbībām, nolēmumiem un lēmumiem, kas skar importu, eksportu vai tranzītpreces; šādas procedūras ir viegli pieejamas visiem uzņēmumiem;
- c) nodrošina, ka tiek saglabāta integritāte, piemērojot pasākumus atbilstoši attiecīgo starptautisko konvenciju un instrumentu principiem.

25. PANTS

Pārvietošanas tranzītā atvieglošana

1. Puses nodrošina brīvu tranzītu caur savām teritorijām pa vispiemērotākajiem maršrutiem. Jebkādi ierobežojumi, kontrole vai prasības ir nediskriminējošas, samērīgas un tiek piemērotas vienveidīgi.

2. Puse var pieprasīt, lai tranzīta satiksme tās teritorijā sāktos noteiktā muitas punktā un notiktu pa tai īpaši paredzētiem maršrutiem. Ja Puse pieprasītu izmantot šādus maršrutus, to dara, pilnīgi ņemot vērā *GATT* 1994 V panta 3. punkta noteikumus.

3. Neskarot likumīgu muitas kontroli, vienas Puses preču tranzītam otras Puses teritorijā piešķir ne mazāk labvēlīgu režīmu kā otras vietējām precēm.
4. Puses izmanto bezmaksas pārvadāšanas režīmu, kas ļauj veikt preču tranzītu, nemaksājot muitas nodokļus vai citus līdzvērtīgus maksājumus, ar noteikumu, ka tiek sniegta atbilstoša garantija saskaņā ar reģionāliem un/vai valsts tiesību aktiem muitas jomā.
5. Puses veicina un īsteno reģionālu tranzīta režīmu.
6. Puses veicina visu saistīto aģentūru darbību saskaņošanu gan iekšzemē, gan pāri robežām.
7. Pušu tiesību aktus izstrādā atbilstoši starptautiskiem standartiem un instrumentiem, kas attiecas uz tranzītu.

26. PANTS

Attiecības ar darījumu aprindām

Puses vienojas:

- a) nodrošināt, ka visi tiesību akti, procedūras, kā arī nodevas un maksājumi ir publiski pieejami, ciktāl iespējams, ar elektronisku vai citu piemērotu līdzekļu starpniecību un vajadzības gadījumā kopā ar nepieciešamajiem paskaidrojumiem;

- b) regulāri savlaicīgi apspriesties ar tirdzniecības pārstāvjiem par tiesību aktu priekšlikumiem un procedūrām, kas saistītas ar muitas un tirdzniecības jautājumiem;
- c) ieviest jaunus tiesību aktus un procedūras vai tos grozīt tā, lai tirgotāji varētu labi sagatavoties to izpildei;
- d) darīt publiski pieejamus attiecīgos administratīvos paziņojumus, tostarp aģentūras noteikumus un ieviešanas procedūras, ostās un robežpārejas punktos esošo muitas iestāžu, kā arī informācijas sniegšanas kontaktpunktu darba laikus un darbības procedūras;
- e) sekmēt sadarbību starp uzņēmējiem un attiecīgajiem dienestiem, izmantojot stingri noteiktas un publiski pieejamas procedūras, piemēram, saprašanās memorandus, pamatojoties uz PMO noteiktajām procedūrām;
- f) nodrošināt, ka to attiecīgajās muitas un saistītajās prasībās un procedūrās arī turpmāk tiktu ievērotas tirgotāju vajadzības, paraugprakse un tās pēc iespējas mazāk ierobežotu tirdzniecību.

27. PANTS

Pārejas noteikumi

1. Ņemot vērā vajadzību uzlabot *EAC* partnervalsts(-u) spēju muitas un tirdzniecības atvieglošanas jomā un neskarot to saistības PTO, Puses vienojas, ka *EAC* partnervalsts(-is) izmanto piecus (5) gadus ilgu pārejas periodu no šā nolīguma spēkā stāšanās dienas, lai izpildītu 23., 24. un 25. pantā noteiktos pienākumus.
2. Minēto pārejas periodu var pagarināt ar EPN Padomes atļauju.

28. PANTS

Muitas standartu saskaņošana reģionālā līmenī

Puses apliecina un atzīst, ka ir svarīgi saskaņot muitas standartus un tirdzniecības atvieglošanas pasākumus reģionālā līmenī, tostarp vajadzības gadījumā sākt reformas muitas un tirdzniecības jomā.

29. PANTS

Muitas un tirdzniecības atvieglošanas īpašā komiteja

1. Ar šo Puses izveido Muitas un tirdzniecības atvieglošanas komiteju, kurā darbojas Pušu pārstāvji un:
 - a) kura tiekas dienā un atbilstoši darba kārtībai, par ko Puses ir iepriekš vienojušās;
 - b) kuru vada pārmaiņus katra Puse; un
 - c) kura ziņo EPN Padomei.
2. Muitas un tirdzniecības atvieglošanas īpašās komitejas uzdevumi ir šādi:
 - a) pārraudzīt šīs sadaļas un 9. panta īstenošanu un administrēšanu;
 - b) nodrošināt forumu, lai konsultētos un apspriestu visus jautājumus saistībā ar maitu, tostarp izcelsmes noteikumus, vispārīgās maitas procedūras, maitas vērtības noteikšanu, tarifa klasifikāciju, tranzītu un savstarpēju administratīvo palīdzību maitas lietās;
 - c) veicināt sadarbību izcelsmes noteikumu un ar tiem saistīto maitas procedūru, vispārējo maitas procedūru un savstarpējās administratīvās palīdzības maitas lietās izstrādē, piemērošanā un izpildē;

- d) veicināt sadarbību spēju veidošanas un tehniskās palīdzības jomā;
- e) izskatīt jebkuru citu jautājumu, uz ko attiecas šī sadaļa un par ko Puses ir vienojušās.

IV SADAĻA

SANITĀRIE UN FITOSANITĀRIE PASĀKUMI

30. PANTS

Piemērošanas joma un definīcijas

1. Šīs sadaļas noteikumus piemēro pasākumiem, uz kuriem attiecas Pasaules Tirdzniecības organizācijas Līgums par sanitāro un fitosanitāro pasākumu piemērošanu (PTO *SFS* līgums).
2. Šajā sadaļā, ja nav noteikts citādi, ir izmantotas PTO *SFS* līguma, Pārtikas kodeksa komisijas, Pasaules Dzīvnieku veselības organizācijas un Starptautiskās augu aizsardzības konvencijas definīcijas.

31. PANTS

Mērķi

Mērķi sanitāro un fitosanitāro (*SFS*) pasākumu piemērošanas jomā ir šādi:

- a) atvieglot Pušu reģionālo un starpreģionālo tirdzniecību, vienlaikus aizsargājot cilvēku, dzīvnieku un augu dzīvību vai veselību atbilstoši PTO *SFS* līgumam;
- b) risināt problēmas, kas saistītas ar *SFS* pasākumiem attiecībā uz apstiprinātajām prioritārajām nozarēm un ražojumiem, pievēršot pienācīgu uzmanību reģionālajai integrācijai;
- c) ieviest procedūras un kārtību sadarbības veicināšanai *SFS* jautājumos;
- d) nodrošināt pārredzamību *SFS* pasākumos, kas attiecas uz tirdzniecību Pušu starpā un katras Puses teritorijā;
- e) veicināt pasākumu saskaņošanu ar starptautiskajiem standartiem reģionā atbilstoši PTO *SFS* līgumam un attiecīgas politikas, tiesiskā, normatīvā un institucionālā regulējuma izstrādi *EAC* partnervalstī(-īs);
- f) uzlabot *EAC* partnervalsts(-u) efektīvu dalību Pārtikas kodeksa komisijā, Pasaules Dzīvnieku veselības organizācijā un Starptautiskajā augu aizsardzības konvencijā, kas parakstīta Romā 1951. gada 6. decembrī;

- g) veicināt apspriešanos un informācijas apmaiņu starp *EAC* partnervalsti(-īm) un ES iestādēm un laboratorijām;
- h) veicināt spēju pilnveidošanu, lai varētu noteikt un īstenot reģionālus un valsts standartus atbilstoši starptautiskām prasībām nolūkā veicināt reģionālo integrāciju;
- i) nodrošināt un uzlabot *EAC* partnervalsts(-u) spēju ieviest un uzraudzīt *SFS* pasākumus atbilstoši V daļas VI sadaļai; un
- j) veicināt tehnoloģiju pārnesi.

32. PANTS

Tiesības un pienākumi

1. Puses atkārtoti apstiprina savas tiesības un pienākumus saskaņā ar starptautiskajiem līgumiem un nolīgumiem, kuri attiecas uz šo sadaļu un kuru puses tās ir.
2. Katra Puse:
 - a) izmanto savas suverēnās tiesības veikt *SFS* pasākumus, ja šie pasākumi atbilst PTO *SFS* līguma noteikumiem;

- b) apspriežas ar otru Pusi pirms jebkura jauna *SFS* pasākuma ieviešanas, izmantojot PTO *SFS* līgumā paredzētos ziņošanas mehānismus un, ja nepieciešams un lietderīgi – Pušu kontaktpunktus;
- c) atbalsta otru Pusi, apkopojot informēta lēmuma pieņemšanai vajadzīgo informāciju;
- d) veicina saistītu uzņēmumu un kopuzņēmumu izveidi un kopīgu pētniecību un izstrādi starp *EAC* partnervalsti(-īm) un ES iestādēm un laboratorijām.

33. PANTS

Pasākumu zinātnisks pamatojums

Atbilstoši šīs sadaļas noteikumiem Puses nodrošina, ka jebkurš *SFS* pasākums, ko ievieš, maina vai pārveido Pušu teritorijā, ir zinātniski pamatots un atbilst PTO *SFS* līgumam.

34. PANTS

Saskaņošana

1. Puses tiecas saskaņot savus attiecīgos noteikumus un procedūras savu *SFS* pasākumu formulēšanai, tostarp pārbaudes, testēšanas un sertifikācijas procedūras, atbilstoši PTO *SFS* līgumam.

2. Vecāko amatpersonu komiteja izstrādā kārtību, lai palīdzētu šajā saskaņošanas procesā un uzraudzītu to.

35. PANTS

Līdzvērtība

Puses piemēro līdzvērtības principus atbilstoši PTO *SFS* līguma noteikumiem. Šim nolūkam viena Puse pēc otras Puses pieprasījuma nodrošina otrai Pusei pienācīgu piekļuvi pārbaudes, testēšanas un citu nepieciešamo procedūru veikšanai.

36. PANTS

Zonēšana un nodalīšana

Puses katrā atsevišķā gadījumā atzīst noteiktas teritorijas, kuras ir brīvas no pesticīdiem vai slimībām, vai teritorijas, kurās pesticīdu vai slimību izplatības līmenis ir zems un kuras ir augu un dzīvnieku izcelsmes produktu iespējamais izcelsmes avots, ņemot vērā PTO *SFS* līguma 6. pantu.

37. PANTS

Informācijas paziņošana, pieprasīšana un pārredzamība

1. Puses *SFS* pasākumus piemēro pārredzamā veidā atbilstoši PTO *SFS* līgumam.
2. Puses atzīst to, cik nozīmīgi ir tādi informācijas apspriešanas, paziņošanas un apmaiņas mehānismi attiecībā uz *SFS* pasākumiem atbilstoši PTO *SFS* līgumam.
3. Importētāja Puse informē eksportētāju Pusi par jebkurām izmaiņām tās *SFS* prasībās attiecībā uz importu, kas varētu ietekmēt tirdzniecību šīs sadaļas darbības jomā. Puses arī apņemas ieviest mehānismus šādas informācijas apmaiņai.

38. PANTS

Atbilstības novērtēšana

Lai nodrošinātu atbilstību *SFS* standartiem, Puses vienojas par atbilstības novērtēšanas procedūrām.

39. PANTS

Informācijas apmaiņa un tirdzniecības nosacījumu pārredzamība

Pušu sadarbība saskaņā ar šo sadaļu ietver:

- a) informācijas apmaiņu un apspriešanos par izmaiņām *SFS* pasākumos, kas varētu ietekmēt eksporta ražojumus, kuros ir ieinteresēta kāda no Pusēm;
- b) informācijas apmaiņu citās jomās, kas varētu būt svarīgas Pušu tirdzniecības attiecībās, tostarp ātras reaģēšanas paziņojumus, zinātniskus atzinumus un pēc konkrēta pieprasījuma sniegtus ziņojumus par notikumiem;
- c) savlaicīgu paziņošanu, lai nodrošinātu, ka *EAC* partnervalsts(-is) ir informēta(-as) par jauniem *SFS* pasākumiem, kuri var ietekmēt *EAC* partnervalsts(-u) eksportu uz ES; šīs sistēmas pamatā liek pašreizējos mehānismus atbilstoši PTO līgumiem, jo īpaši PTO *SFS* līguma 7. pantu;
- d) pārredzamības veicināšanu attiecībā uz barības un pārtikas paraugu ņemšanu, analīzi un rīcību pēc oficiālajiem kontroles pasākumiem, ko veic kāda no Pusēm.

40. PANTS

Kompetentās iestādes

1. Šajā sadaļā minēto pasākumu īstenošanai Pušu attiecīgās *SFS* iestādes ir kompetentās iestādes *EAC* partnervalstī(-īs) un ES.
2. Šā panta 1. punktā minēto kompetento iestāžu pienākumi ir noteikti atbilstoši PTO *SFS* līgumam.
3. Puses informē viena otru par to attiecīgajām kompetentajām iestādēm, kas minētas 1. punktā, un jebkurām ar tām saistītām izmaiņām.

V SADAĻA

STANDARTI, TEHNISKIE NOTEIKUMI UN ATBILSTĪBAS NOVĒRTĒŠANA

41. PANTS

Piemērošanas joma un definīcijas

1. Šīs sadaļas noteikumi attiecas uz tehnisko noteikumu, standartu un atbilstības novērtējumu sagatavošanu, pieņemšanu un piemērošanu, kā definēts PTO Nolīgumā par tehniskajiem šķēršļiem tirdzniecībā (*TBT nolīgums*).
2. Šajā sadaļā piemēro *TBT* nolīgumā izmantotās definīcijas.

42. PANTS

Tiesības un pienākumi

1. Puses atkārtoti apstiprina savas tiesības un pienākumus saskaņā ar *TBT* nolīgumu, vienlaikus ņemot vērā savas tiesības un saistības saskaņā ar citiem starptautiskiem nolīgumiem, kuru puses ir gan *EAC* partnervalsts(-is), gan ES, tostarp jo īpaši nolīgumiem saistībā ar vides un bioloģiskās daudzveidības aizsardzību.

2. Saskaņā ar *TBT* nolīguma noteikumiem Puses nodrošina, ka tehniskie noteikumi netiek sagatavoti, pieņemti vai piemēroti tā vai ar tādām sekām, ka tie rada nevajadzīgus šķēršļus tirdzniecībā starp tām.

43. PANTS

Savstarpējas atzīšanas nolīgumi

Puses var noslēgt savstarpējas atzīšanas nolīgumus nozarēs, kurās tām ir abpusēja ekonomiska interese.

44. PANTS

Pārredzamība un paziņošana

1. Puses atkārtoti apstiprina savus pienākumus attiecībā uz ziņošanu un informācijas apmaiņu par tehniskiem noteikumiem, standartiem un atbilstības novērtēšanas procedūrām, kā noteikts *TBT* nolīgumā.
2. Puses ar informācijas punktu starpniecību apmainās ar informāciju par jautājumiem, kas varētu būt svarīgi to tirdzniecības attiecībās, tostarp ar ātras reaģēšanas paziņojumiem, zinātniskiem atzinumiem un ziņojumiem par notikumiem.
3. Puses var sadarboties informācijas punktu izveidē un uzturēšanā un kopīgu datubāzu izveidē un uzturēšanā.

45. PANTS

Saskaņošana

Puses cenšas saskaņot savus standartus, tehniskos noteikumus un atbilstības novērtēšanas procedūras.

46. PANTS

Atbilstības novērtēšana

1. Puses atkārtoti apstiprina savas saistības attiecībā uz atbilstības novērtēšanu saskaņā ar *TBT* nolīgumu.
2. Ņemot vērā tehnisko noteikumu, standartu un atbilstības novērtēšanas infrastruktūras saskaņotības apmēru, Puses var apsvērt iespēju piedalīties sarunās par atbilstības novērtēšanas procedūru savstarpēju atzīšanu.

47. PANTS

Tehniskie regulatori

1. *EAC* partnervalsts(-u) regulatori ir šajā sadaļā minēto pasākumu īstenošanas kompetentās *EAC* partnervalsts(-u) iestādes, kuru pienākums un kompetence ir nodrošināt vai uzraudzīt standartizāciju, metroloģiju, akreditāciju un atbilstības novērtēšanu.
2. Par šīs sadaļas īstenošanu atbildīgā iestāde ES ir Eiropas Komisija.
3. *EAC* partnervalsts(-is) paziņo ES savus tehniskos regulatorus saskaņā ar šo nolīgumu.

VI SADAĻA

TIRDZNIECĪBAS AIZSARDZĪBAS PASĀKUMI

48. PANTS

Antidempinga un kompensācijas pasākumi

1. Atbilstoši šim pantam nekas šajā nolīgumā neliedz ES vai *EAC* partnervalstij(-īm) atsevišķi vai kopīgi pieņemt antidempinga vai kompensācijas pasākumus saskaņā ar atbilstošajiem PTO nolīgumiem. Šajā pantā izcelsmi nosaka saskaņā ar Pušu nepreferenciālajiem izcelsmes noteikumiem.
2. Pirms galīgo antidempinga vai kompensācijas maksājumu piemērošanas attiecībā uz ražojumiem, kas importēti no kādas no Pusēm, Puses apsver iespēju piemērot konstruktīvus aizsardzības līdzekļus, kas paredzēti atbilstošajos PTO nolīgumos.
3. Ja kāda no Pusēm ir piemērojusi antidempinga vai kompensācijas pasākumu, izveido atsevišķu forumu izskatīšanai tiesā, tostarp pārsūdzības posmā.
4. Ja antidempinga vai kompensācijas pasākumus var piemērot reģionālā un valsts līmenī, Puses attiecīgā gadījumā nodrošina, ka šādus pasākumus nepiemēro vienlaikus attiecībā uz vienu un to pašu ražojumu reģionālās iestādes, no vienas puses, un valsts iestādes, no otras puses.

5. Importētāja Puse pirms izmeklēšanas sākšanas informē eksportētāju Pusi par atbilstoši dokumentētas sūdzības saņemšanu.
6. Šis pants ir piemērojams visās izmeklēšanās, ko uzsāk pēc šā nolīguma stāšanās spēkā.
7. Uz strīdiem, kas saistīti ar antidempinga vai kompensācijas pasākumiem, attiecas PTO noteikumi par strīdu izšķiršanu.

49. PANTS

Daudzpusējie aizsardzības pasākumi

1. Atbilstoši šim pantam nekas šajā nolīgumā neliedz *EAC* partnervalstij(-īm) un ES pieņemt pasākumus saskaņā ar *GATT* 1994 XIX pantu, PTO Nolīgums par aizsargpasākumiem un PTO Nolīguma par lauksaimniecību 5. pantu. Šajā pantā izcelsmi nosaka saskaņā ar pušu nepreferenciālajiem izcelsmes noteikumiem.
2. Neatkarīgi no šā panta 1. punkta ES, ņemot vērā šā nolīguma vispārējos attīstības mērķus un *EAC* partnervalsts(-u) ekonomikas nelielo apjomu, importam no jebkuras *EAC* partnervalsts(-is) nepiemēro pasākumus, kas noteikti atbilstīgi *GATT* 1994 XIX pantam, PTO Nolīgums par aizsargpasākumiem un PTO Nolīguma par lauksaimniecību 5. pantam.

3. Šā panta 2. punktu piemēro piecus (5) gadus, sākot no šā nolīguma spēkā stāšanās dienas. Ne vēlāk kā simt divdesmit (120) dienas pirms šā perioda beigām EPN Padome pārskata 2. punkta darbību, ņemot vērā *EAC* partnervalsts(-u) attīstības vajadzības, lai noteiktu, vai to piemērošana ir jāpagarina uz papildu termiņu.

4. Uz 1. punktu attiecināma PTO Vienošanās par noteikumiem un procedūrām, kas reglamentē strīdu izšķiršanu (DSU).

50. PANTS

Divpusējie aizsardzības pasākumi

1. Puse, izpētījusi alternatīvus risinājumus, uz ierobežotu laiku var piemērot aizsardzības pasākumus, kas ir atkāpe no 10. un 11. panta, ievērojot šā panta nosacījumus un tajā noteikto kārtību.

2. Šā panta 1. punktā minētos aizsardzības pasākumus var veikt, ja vienas Puses izcelsmes ražojumu importē otras Puses teritorijā tādos palielinātos daudzumos un tādos apstākļos, kas rada vai draud radīt:

a) nopietnu kaitējumu iekšzemes rūpniecības nozarei, kas ražo līdzīgus vai tieši konkurējošus ražojumus, importētājas Puses teritorijā;

- b) traucējumus kādā ekonomikas nozarē, īpaši tad, ja šie traucējumi rada lielas sociālas problēmas vai grūtības, kas varētu izraisīt nopietnu importētājas Puses ekonomiskās situācijas pasliktināšanos; vai
- c) traucējumus līdzīgu vai tieši konkurējošu lauksaimniecības produktu¹ tirgos vai mehānismos, kas regulē šos tirgus.

3. Šajā pantā minētie aizsardzības pasākumi nepārsniedz to, kas vajadzīgs, lai labotu vai novērstu 2. punktā un 5. punkta b) apakšpunktā definēto būtisko kaitējumu vai traucējumus. Importētājas Puses aizsardzības pasākumi var būt tikai viens vai vairāki no šiem:

- a) ievadmuitas nodokļa likmes turpmākas samazināšanas apturēšana attiecīgajam ražojumam, kā noteikts šajā nolīgumā;
- b) muitas nodokļa palielinājums attiecīgajam ražojumam līdz tādām līmenim, kas nepārsniedz muitas nodokļa līmeni, ko piemēro citiem PTO locekļiem; un
- c) tarifa kvotu ieviešana attiecīgajam ražojumam.

4. Neskarot 1.–3. punktu, ja jebkuru no ražojumiem, kura izcelsme ir *EAC* partnervalstī(-īs), importē tādos palielinātos daudzumos un atbilstoši tādiem nosacījumiem, ka tas rada vai draud radīt kādu no 2. punktā minētajām situācijām vienā vai vairākos ES tālākajos reģionos, ES saskaņā ar 6.–9. punktā noteikto kārtību var veikt uzraudzības vai aizsardzības pasākumus tikai attiecīgajā reģionā vai reģionos.

¹ Šajā pantā lauksaimniecības produkti ir produkti, uz kuriem attiecas PTO Nolīguma par lauksaimniecību I pielikums.

5. a) Neskarot 1.–3. punktu, ja jebkuru no ražojumiem, kura izcelsme ir ES, importēt tādus palielinātos daudzumos un atbilstoši tādiem nosacījumiem, ka tas rada vai draud radīt kādu no 2. punktā minētajām situācijām *EAC* partnervalstī(-īs), *EAC* partnervalsts(-is) saskaņā ar 6.–9. punktā noteikto kārtību var veikt uzraudzības vai aizsardzības pasākumus tikai savā teritorijā.
- b) *EAC* partnervalsts(-is) saskaņā ar 6.–9. punktā noteikto kārtību var veikt aizsardzības pasākumus, ja ES izcelsmes ražojums nodokļu samazināšanas dēļ tiek importēts tās(to) teritorijā tādus palielinātos daudzumos un atbilstoši tādiem nosacījumiem, ka tas rada vai draud radīt traucējumus jaunā rūpniecības nozarē, kas ražo līdzīgus vai tieši konkurējošus izstrādājumus. Šādi noteikumi ir piemērojami tikai desmit (10) gadus no šā nolīguma spēkā stāšanās dienas. EPN Padome šo laikposmu var pagarināt ne vairāk kā uz pieciem (5) gadiem.
6. a) Šajā pantā minētie aizsardzības pasākumi saglabājami tikai tik ilgi, cik nepieciešams, lai novērstu vai labotu nopietnu kaitējumu vai traucējumus, kas noteikti 2., 4. un 5. punktā.
- b) Šajā pantā minētos aizsardzības pasākumus nepiemēro ilgāk par diviem (2) gadiem. Ja apstākļi, kas pamato aizsardzības pasākumu piemērošanu, joprojām pastāv, šādu pasākumu piemērošanu var pagarināt par papildu laikposmu, kas nav ilgāks par diviem (2) gadiem. Ja *EAC* partnervalsts(-is) piemēro aizsardzības pasākumu vai ja ES piemēro aizsardzības pasākumu tikai viena vai vairāku savu tālāko reģionu teritorijā, šādu pasākumu tomēr var piemērot uz laikposmu, kas nav ilgāks par četriem (4) gadiem, un ja apstākļi, kas pamato aizsardzības pasākumu piemērošanu, joprojām pastāv, tā piemērošanu var pagarināt par papildu četru (4) gadu laikposmu.

- c) Šajā pantā minētie pasākumi, kurus piemēro ilgāk par vienu (1) gadu, ietver skaidri noteiktus elementus, kas noved pie tā, ka vēlākais līdz noteiktā laikposma beigām pasākumi tiktu atcelti.
- d) Nevienu šajā pantā minēto aizsardzības pasākumu nepiemēro tāda ražojuma importam, uz ko jau iepriekš attiecās šāds pasākums vismaz vienu (1) gadu no pasākuma termiņa beigām.

7. Šā panta 1. līdz 6. punkta īstenošanai piemēro šādus noteikumus:

- a) ja Puse uzskata, ka pastāv kāds no 2., 4. vai 5. punktā izklāstītajiem apstākļiem, tā attiecīgo jautājumu nekavējoties nodod izskatīšanai Vecāko amatpersonu komitejā;
- b) Vecāko amatpersonu komiteja var sniegt jebkākus ieteikumus, kas vajadzīgi radušos apstākļu novēršanai; ja Vecāko amatpersonu komiteja nav sniegusi ieteikumus, kuru mērķis ir novērst radušos apstākļus, vai nav rasts cits apmierinošs risinājums trīsdesmit (30) dienās pēc jautājuma nodošanas Vecāko amatpersonu komitejai, importētāja Puse var pieņemt atbilstošus pasākumus, lai novērstu apstākļus saskaņā ar šo pantu;
- c) pirms jebkura šajā pantā paredzētā pasākuma veikšanas vai – gadījumos, uz kuriem attiecas šā panta 8. punkts – tiklīdz tas iespējams, *EAC* partnervalsts(-is) sniedz Vecāko amatpersonu komitejai visu būtisko informāciju, kas vajadzīga situācijas rūpīgai izvērtēšanai, lai rastu attiecīgajām Pusēm pieņemamu risinājumu;

d) izraugoties aizsardzības pasākumus atbilstīgi šim pantam, par prioritāriem ir jānosaka pasākumi, kuri vismazāk traucē šā nolīguma darbībai;

e) par visiem aizsardzības pasākumiem, kas veikti atbilstīgi šim pantam, nekavējoties rakstiski paziņo Vecāko amatpersonu komitejai, un par tiem minētajā komitejā regulāri apspriežas, jo īpaši, lai noteiktu grafiku to atcelšanai, tiklīdz apstākļi to ļauj.

8. Ja ārkārtas apstākļu dēļ vajadzīga tūlītēja rīcība, attiecīgā importētāja Puse 3., 4. vai 5. punktā paredzētos pasākumus var veikt uz laiku, neievērojot 7. punkta prasības. Šādu rīcību var īstenot ne ilgāk kā simt astoņdesmit (180) dienas, ja pasākumus veic ES, un ne ilgāk kā divsimt (200) dienas, ja pasākumus veic *EAC* partnervalsts(-is) vai ja ES pasākumus īsteno tikai viena vai vairāku savu tālāko reģionu teritorijā. Jebkura šāda pagaidu pasākuma ilgumu skaita kā daļu no sākuma termiņa un jebkura 6. punktā minētā pagarinājuma. Veicot šādus pagaidu pasākumus, ņem vērā visu iesaistīto Pušu intereses un to attīstības līmeni. Attiecīgā importētāja Puse informē otru Pusi, un jautājumu tūlīt nodod izskatīšanai Vecāko amatpersonu komitejā.

9. Ja importētāja Puse ražojuma importam piemēro administratīvo procedūru, kuras mērķis ir ātra informācijas sniegšana par tirdzniecības plūsmu tendencēm, kas var izraisīt šajā pantā minētās problēmas, tā nekavējoties informē Vecāko amatpersonu komiteju.

10. Nevar atsaukties uz PTO nolīgumu, lai liegtu Pusei piemērot atbilstīgi šim pantam paredzētos aizsardzības pasākumus.

III DAĻA

ZIVSAIMNIECĪBA

I SADAĻA

VISPĀRĪGI NOTEIKUMI

51. PANTS

Piemērošanas joma un principi

1. Sadarbība zivsaimnieciskās tirdzniecības un attīstības jomā aptver jūras un iekšzemes zvejniecību un akvakultūru.
2. Puses atzīst, ka zivsaimniecība ir *EAC* partnervalsts(-u) ekonomikas svarīgs resurss, tā būtiski veicina *EAC* partnervalsts(-u) ekonomikas attīstību un tai ir lielas iespējas nodrošināt turpmāku ekonomikas attīstību un mazināt nabadzību. Tā ir arī nozīmīgs pārtikas un ārvalstu valūtas ieguves avots.
3. Tāpat Puses atzīst, ka zivsaimniecības resursi ir arī joma, kas būtiski interesē gan ES, gan *EAC* partnervalsti(-is), un vienojas sadarboties, lai nodrošinātu zivsaimniecības nozares ilgtspējīgu attīstību un pārvaldību to savstarpējās interesēs, ņemot vērā ietekmi uz ekonomiku, vidi un sociālo jomu.

4. Puses vienojas, ka atbilstošā stratēģija, lai veicinātu zivsaimniecības nozares ekonomisko izaugsmi un palielinātu tās devumu *EAC* partnervalsts(-u) ekonomikā, vienlaikus ņemot vērā tās ilgtermiņa ilgtspēju, ir vairot vērtības pievienošanas pasākumus nozarē.

52. PANTS

Sadarbības principi

1. Sadarbības principi zivsaimniecības jomā ir šādi:
 - a) atbalsts reģionālās integrācijas attīstīšanai un nostiprināšanai;
 - b) Kotonū nolīguma un tā pēctecīgā nolīguma *acquis* saglabāšana;
 - c) īpašas un diferencētas attieksmes nodrošināšana;
 - d) labāko pieejamo zinātnisko informāciju resursu novērtēšanai un pārvaldībai ņemšana vērā;
 - e) funkcionējošu sistēmu ietekmes uz vidi, ekonomiku un sociālo jomu uzraudzībai *EAC* partnervalstīs nodrošināšana;

- f) atbilstības nodrošināšana spēkā esošajiem valsts tiesību aktiem un attiecīgajiem starptautiskajiem instrumentiem, tostarp Apvienoto Nāciju Organizācijas 1982. gada Jūras tiesību konvencijai (*UNCLOS*), kas pieņemta Montego līcī 1982. gada 10. decembrī, reģionālajiem un apakšreģionālajiem nolīgumiem;
- g) amatierzvejas/pašpatēriņa zvejas īpašo vajadzību saglabāšanas un to prioritātes nodrošināšana.
2. Minētajiem pamatprincipiem būtu jāsekmē dzīvo iekšzemes un jūras resursu un akvakultūras ilgtspējīga un atbildīga attīstība un šīs nozares sniegto priekšrocību optimizācija pašreizējām un turpmākajām paaudzēm, palielinot ieguldījumus, spēju veidošanu un uzlabojot piekļuvi tirgum.
3. Puses sadarbojas, lai nodrošinātu finansiāla un cita veida atbalsta sniegšanu nolūkā veicināt pārstrādes rūpnīcu konkurētspēju un ražošanas jaudu, zivsaimniecības nozares dažādošanu un ostas iekārtu attīstību un uzlabošanu *EAC* partnervalstī(-īs).
4. Sīkāka informācija par sadarbības jomām ir sniegta V daļas IV sadaļā.

II SADAĻA

JŪRAS ZVEJNIECĪBA

53. PANTS

Piemērošanas joma un mērķi

1. Šīs sadaļas noteikumi attiecas uz jūras zvejas resursu izmantošanu, saglabāšanu un pārvaldību, lai optimizētu labumu, ko zvejniecība rada *EAC* partnervalstij(-īm), palielinot ieguldījumus, veidojot spējas un paplašinot tirgus piekļuvi.
2. Mērķi Pušu sadarbībai saskaņā ar šo sadaļu ir šādi:
 - a) veicināt zvejniecības ilgtspējīgu attīstību un pārvaldību;
 - b) nostiprināt sadarbību, lai nodrošinātu zvejniecības resursu ilgtspējīgu izmantošanu un apsaimniekošanu kā stingru pamatu reģionālai integrācijai, ņemot vērā transzonālās un migrējošās sugas, ko kopīgi izmanto salu un piekrastes *EAC* partnervalsts(-is), un to, ka neviena *EAC* partnervalsts atsevišķi nevar nodrošināt šo resursu ilgtspēju;
 - c) nodrošināt zvejniecības nozares radītā labuma vienlīdzīgāku sadalījumu;
 - d) nodrošināt zvejas darbību uzraudzību, kontroli un pārraudzību, kas nepieciešama nelegālas, neregistrētas un neregulētas (NNN) zvejas apkarošanai;

- e) veicināt dzīvo jūras resursu efektīvu izmantošanu, saglabāšanu un pārvaldību ekskluzīvajā ekonomiskajā zonā (EEZ) un ūdeņos, attiecībā uz kuriem *EAC* partnervalstij(-īm) ir jurisdikcija, pamatojoties uz starptautiskiem instrumentiem, tostarp *UNCLOS*, lai radītu savstarpēju sociālu un ekonomisku labumu Pusēm;
- f) veicināt un attīstīt reģionālo un starptautisko tirdzniecību, kuras pamatā ir paraugprakse;
- g) radīt labvēlīgu vidi, tostarp uzlabojot infrastruktūru un veidojot spējas, lai *EAC* partnervalsts(-is) varētu izpildīt stingrās tirgus prasības gan attiecībā uz rūpniecisko zveju, gan sīkzveju;
- h) atbalstīt valsts un reģionālās politikas virzienus, kuru mērķis ir palielināt zvejniecības nozares ražīgumu un konkurētspēju, un
- i) izveidot saikni ar citām ekonomikas nozarēm.

54. PANTS

Zvejniecības pārvaldības un saglabāšanas jautājumi

1. Nosakot pastāvīgās nozvejas līmeņus, zvejas jaudu un citas pārvaldības stratēģijas, piemēro piesardzīgu pieeju, lai novērstu vai izlabotu nevēlamus rezultātus, piemēram, jaudas pārpalikumu un pārzveju, kā arī nevēlamu ietekmi uz ekosistēmām un amatierzveju.

2. Katra *EAC* partnervalsts var veikt atbilstošus pasākumus, tostarp noteikt sezonālus un zvejas rīku ierobežojumus, lai aizsargātu savus teritoriālos ūdeņus un nodrošinātu amatierzvejas un piekrastes zvejas ilgtspēju.
3. Puses veicina visu attiecīgo *EAC* partnervalsts(-u) iesaistīšanos Indijas okeāna tunzivju komisijā (IOTK) un citās atbilstošās zivsaimniecības organizācijās. Attiecīgās *EAC* partnervalsts(-is) kopā ar ES saskaņo darbības, lai nodrošinātu visu zivju sugu, tostarp tunzivju un tunzivjveidīgo zivju resursu, pārvaldību un saglabāšanu un veicinātu atbilstošu zinātnisko izpēti.
4. Ja kompetentajai valsts pārvaldības iestādei nav pietiekamu zinātnisko pierādījumu, lai noteiktu pastāvīgās nozvejas ierobežojumus un sasniedzamos līmeņus kādā(-u) *EAC* partnervalsts(-u) EEZ, abas Puses, apspriežoties ar kompetento valsts iestādi un sadarbībā ar IOTK, un attiecīgā gadījumā ar citām reģionālajām zivsaimniecības organizācijām, atbalsta šādu zinātnisko analīzi.
5. Puses vienojas veikt atbilstīgus pasākumus, ja palielinātas zvejas intensitātes rezultātā nozvejas līmenis pārsniedz kompetentās valsts iestādes noteikto sasniedzamo pastāvīgās nozvejas līmeni.
6. Lai saglabātu un pārvaldītu transzonālos zivju krājumus un tālu migrējošo zivju krājumus, ES un *EAC* partnervalsts(-is) nodrošina to, ka kuģi, kas kuģo ar to karogu, ievēro atbilstošos valsts, reģionālos un apakšreģionālos zivsaimniecības pārvaldības pasākumus un saistītos valsts normatīvos aktus.

55. PANTS

Kuģu pārvaldība un pēczvejas pasākumi

1. Tiks uzraudzīta kuģu pārvaldība un pēczvejas pasākumi, kas izriet no IOTK un citām attiecīgajām reģionālajām zivsaimniecības organizācijām. *EAC* partnervalsts(-is) un ES paredz noteikumu minimumu attiecībā uz *EAC* partnervalsts(-u) ūdeņos zvejojošu ES zvejas kuģu uzraudzību, kontroli un novērošanu, un tas ietver šādus pasākumus:
 - a) *EAC* partnervalstij(-īm) izveidos kuģu satelītnovērošanas sistēma (VMS) un ja *EAC* partnervalstij(-īm) nav VMS, ES tai(-ām) palīdzēs izveidot saderīgu VMS;
 - b) papildus obligātajai saderīgajai VMS *EAC* partnervalsts(-is) sadarbībā ar ES izstrādās citus mehānismus, lai nodrošinātu efektīvu uzraudzību, kontroli un novērošanu, un ES sniegs atbalstu *EAC* partnervalstij(-īm) šādas saskaņotas sistēmas izveidē un palīdzēs to ieviest;
 - c) ES un *EAC* partnervalstij(-īm) ir tiesības gan valsts, gan starptautiskajos ūdeņos izvietot novērotājus un noteikt pienācīgas procedūras attiecībā uz novērotāju izmantošanu; novērotājiem maksā valstu valdības, bet visas izmaksas, kas rodas uz kuģa, jāsedz kuģa īpašniekam; ES palīdz segt novērotāju apmācības izdevumus;
 - d) visā reģionā izstrādā un izmanto kopīgas nozvejas ziņošanas sistēmas, nosakot prasību minimumu attiecībā uz ziņošanu;

- e) visi kuģi, kas piestāj vai pārkrauj savu nozveju *EAC* partnervalsts teritorijā, šīs darbības veic ostās vai doku teritorijās. Nav atļauts veikt pārkraušanu jūrā, izņemot saskaņā ar konkrētiem nosacījumiem, ko paredz attiecīgā reģionālā zivsaimniecības pārvaldības organizācija (RZPO); Puses sadarbojas, lai attīstītu un modernizētu piestātņu vai pārkraušanas infrastruktūru *EAC* partnervalsts(-u) ostās, kā arī zivju produktu attīstības iespējas;
- f) ziņošana par izmetumiem jūrā ir obligāta; būtu jāpiešķir prioritāte tam, lai novērstu izmetumus jūrā, izmantojot selektīvus zvejas paņēmienus atbilstoši IOTK un attiecīgo reģionālo zivsaimniecības organizāciju principiem; cik vien iespējams, piezveju nogādā krastā.

2. Puses vienojas sadarboties valsts/reģionālo apmācības programmu izstrādē un īstenošanā *EAC* partnervalsts(-u) valstspiederīgajiem, lai veicinātu viņu efektīvu līdzdalību zivsaimniecības nozarē. Ja ES ir apspriedusi divpusēju zvejniecības nolīgumu, tiek mudināts nodarbināt *EAC* partnervalsts(-u) valstspiederīgos. Uz ES kuģiem nodarbināto jūrniekiem attiecas Starptautiskās Darba organizācijas (*ILO*) Deklarācija par pamatprincipiem un pamattiesībām darbā.

3. Puses īsteno saskaņotus centienus, lai uzlabotu NNN zvejas novēršanas, aizkavēšanas un izskaušanas līdzekļus, un šajā nolūkā veic atbilstošus pasākumus. Kompetentajām iestādēm būtu jākonfiscē NNN zvejā iesaistītie zvejas kuģi un to īpašnieki būtu jāsauc pie atbildības. Tiem nevajadzētu dot atļauju atkal doties zvejā attiecīgās(-o) *EAC* partnervalsts(-u) ūdeņos, kamēr nav saņemta iepriekšēja atļauja gan no karoga valsts, gan no minētās(-ajām) *EAC* partnervalsts(-īm) un vajadzības gadījumā arī atbilstošās RZPO.

III SADAĻA

IEKŠZEMES ZVEJNICĪBAS UN AKVAKULTŪRAS ATTĪSTĪBA

56. PANTS

Piemērošanas joma un mērķi

1. Šīs sadaļas noteikumi attiecas uz iekšzemes zvejniecības, piekrastes un akvakultūras attīstību *EAC* partnervalstī(-īs) attiecībā uz spēju veidošanu, tehnoloģiju pārnesi, *SFS* standartiem, ieguldījumiem un ieguldījumu finansēšanu, vides aizsardzību, kā arī tiesisko un normatīvo regulējumu.
2. Sadarbības mērķi iekšzemes zvejniecības un akvakultūras attīstības jomā ir šādi: veicināt iekšzemes zvejniecības resursu ilgtspējīgu izmantošanu un palielināt akvakultūras produktu ražošanu, likvidēt piegādes ierobežojumus, uzlabot zivju un zivju produktu kvalitāti, lai tie atbilstu *SFS* pasākumiem, uzlabot piekļuvi ES tirgum, risināt jautājumus saistībā ar starpreģionāliem šķēršļiem tirdzniecībā, piesaistīt kapitāla plūsmas un ieguldījumus nozarē, veidot spējas un uzlabot privāto ieguldītāju piekļuvi finansiālajam atbalstam iekšzemes zvejniecības un akvakultūras attīstībai.

IV DAĻA

LAUKSAIMNIECĪBA

57. PANTS

Piemērošanas joma un definīcijas

1. Šīs daļas noteikumi attiecas uz kultūraugiem un lauksaimniecības dzīvniekiem, tostarp produktīvajiem kukaiņiem.
2. Šajā daļā un V daļas II sadaļā izmanto šādas definīcijas:
 - a) lauksaimniecība ietver kultūraugus, lauksaimniecības dzīvniekus un produktīvos kukaiņus;
 - b) “lauksaimniecības produkti” ir produkti, uz kuriem attiecas PTO Nolīguma par lauksaimniecību I pielikums;
 - c) “lauksaimniecības finansējums” ir finanšu līdzekļi, ko piešķir, lai atbalstītu ar lauksaimniecību saistītas darbības visā vērtības ķēdē, piemēram, ražošanas līdzekļu piegādes, lauksaimniecības pakalpojumus, ražošanu, uzglabāšanu, izplatīšanu, produktu pārveidošanu un tirgvedību;
 - d) “lauksaimniecības ražošanas līdzekļi” ir visas vielas vai materiāli, aprīkojums un rīki, ko izmanto lauksaimniecības produktu ražošanā un apstrādē;

- e) “ilgtspējīga lauksaimniecības tehnoloģija” ir tehnoloģija, kas izstrādāta, īpašu uzmanību pievēršot tās ietekmei uz vidi, sociālo jomu un ekonomiku;
- f) “pārtikas un uztura nodrošinājums” nozīmē to, ka jebkuram cilvēkam jebkurā laikā ir gan fiziska, gan ekonomiska piekļuve drošai, pietiekamai un uzturvielām bagātai pārtikai, lai apmierinātu cilvēku produktīvās un veselīgās dzīves vajadzības;
- g) “iztikas līdzekļu nodrošinājums” ir pietiekama un ilgtspējīga piekļuve ienākumiem un resursiem, lai vienlīdzīgi apmierinātu pamatvajadzības (tostarp pietiekama piekļuve pārtikai, dzeramajam ūdenim, veselības aprūpei, izglītības iespējām, mājoklim un laiks dalībai kopienā un sociālai integrācijai);
- h) “dabas katastrofa” ir dabas stihiju, piemēram, sausuma, zemestrīces, zemes nogrūvuma, vulkāna izvirdumu, plūdu, kaitēkļu un slimību, sekas;
- i) “mazie lauksaimnieki” ir ražotāji ar ierobežotiem resursiem un saviem maziem zemes gabaliem, kas mazāki nekā divi (2) hektāri, un to darbības mērogs ir pārāk mazs, lai sniegtu pakalpojumus, kuri ir vajadzīgi, lai būtiski palielinātu ražīgumu un izmantotu tirgu sniegtās iespējas;
- j) “ilgtspējīga attīstība” saistībā ar šo daļu ietver ekonomiskajai un sociālajai attīstībai vajadzīgās dabas resursu bāzes pārvaldību un aizsardzību tā, lai apmierinātu cilvēces vajadzības pašreizējā un nākamajās paaudzēs.

58. PANTS

Mērķi

1. Puses vienojas, ka šīs daļas pamatmērķis ir ilgtspējīga lauksaimniecības attīstība, kas ietver, bet neaprobežojas ar pārtikas un iztikas līdzekļu nodrošinājumu, lauku attīstību un nabadzības samazināšanu *EAC* partnervalstī(-īs).
2. Šīs daļas mērķi ir:
 - a) veicināt sadarbību starp Pusēm, lai, palielinot ražošanu, ražīgumu un tirgus daļu, radītu labklājību un uzlabotu dzīves kvalitāti tiem, kas iesaistīti lauksaimniecības darbībās;
 - b) uzlabot pārtikas un uztura nodrošinājumu *EAC* partnervalstī(-īs), veicinot vērtības pievienošanu, palielinot izlaidi, uzlabojot kvalitāti, drošību, tirgus integrāciju, tirdzniecību, pieejamību un piekļuvi;
 - c) sekmēt algotu darbu visā modernizētas lauksaimniecības nozares vērtības ķēdē;
 - d) attīstīt mūsdienīgas un konkurētspējīgas lauksaimniecības nozares;
 - e) veicināt dabas un kultūras resursu ilgtspējīgu izmantošanu un pārvaldību, izstrādājot videi nekaitīgas un ilgtspējīgas tehnoloģijas, kas uzlabo lauksaimniecības ražīgumu;

- f) uzlabot konkurētspēju, veicinot vērtības pievienošanu piegādes ķēdēs, lai piekļūtu tirgiem;
- g) palielināt ražotāju ieņēmumus, attīstot lauksaimniecības produktu ar pievienoto vērtību tirgvedību tirdzniecības vietā;
- h) veicināt lauksaimniecības nozares un lauku ekonomikas pielāgošanos, lai tiktu galā ar pārmaiņām pasaules ekonomikā;
- i) veidojot lauksaimnieku organizāciju spējas, mobilizēt un uzlabot mazo lauksaimnieku ekonomiskās darbības rezultātus;
- j) uzlabot lauksaimniecības preču tirdzniecību un sekmēt to tirgu, lai palielinātu ieņēmumus ārvalstu valūtā;
- k) uzlabot infrastruktūru *EAC* partnervalstī(-īs), lai palielinātu lauksaimniecības ražošanas līdzekļu un produktu ražošanu, ražīgumu, tirgvedību un izplatīšanu, īpašu uzmanību pievēršot uzglabāšanai, šķirošanai, apstrādei, iepakojšanai un pārvadāšanai.

59. PANTS

Vispārīgi principi

1. Puses atzīst, ka lauksaimniecība ir svarīga *EAC* partnervalsts(-u) ekonomikā kā galvenais iztikas līdzekļu avots lielākajai daļai *EAC* partnervalsts(-u) iedzīvotāju, kā svarīgs pārtikas un uztura nodrošinājuma faktors, nozare ar lielu izaugsmes potenciālu un pievienoto vērtību, kā arī eksporta ieņēmumu avots.
2. Ņemot vērā lauksaimniecības daudzfunkcionālo nozīmi *EAC* partnervalsts(-u) ekonomikā, Puses vienojas izmanto vispusīgu pieeju lauksaimniecībai kā ilgtspējīgas attīstības pamatam.
3. Puses vienojas sadarboties, lai veicinātu lauksaimniecības nozares ilgtspējīgu izaugsmi, ņemot vērā tās daudzpusīgumu un ekonomisko, sociālo un vides iezīmju dažādību, kā arī *EAC* partnervalsts(-u) attīstības stratēģijas.
4. Puses atzīst, ka lauksaimniecības nozares lielāka integrācija *EAC* partnervalstī(-īs) veicinās reģionālo tirgu paplašināšanos un palielinās ieguldījumu un privātā sektora attīstības jomu.
5. Puses atzīst, ka ir svarīgi atbalstīt lauksaimniecisko ražošanu, veicināt vērtības pievienošanu, lauksaimniecības produktu tirdzniecību un tirgus attīstības iniciatīvas, izmantojot atbilstošus instrumentus un nodrošinot atbilstošu tiesisko regulējumu, reaģējot uz pārmaiņām tirgus apstākļos. Šajā saistībā Puses apņemas sadarboties, lai piesaistītu ieguldījumus *EAC* partnervalstī(-īs).

6. Puses vienojas, ka lauksaimniecības prioritātes, uz kurām attiecas šī daļa, ir cieši saistītas ar vispārējo reģionālo politiku pārtikas un uztura nodrošinājumam un nabadzības samazināšanai, lai nodrošinātu atbilstību reģionālajai attīstības programmai un tās vadību.

60. PANTS

Vispusīgs dialogs

1. Puses izveido *EAC* partnervalsts(-u) un ES vispusīgu dialogu saistībā ar lauksaimniecības un lauku attīstības politiku (turpmāk “lauksaimniecības dialogs”) par visiem jautājumiem, uz ko attiecas šī daļa. Lauksaimniecības dialogā uzrauga šīs daļas īstenošanas progresu un nodrošina forumu informācijas apmaiņai un sadarbībai saistībā ar Pušu attiecīgo iekšzemes lauksaimniecības politiku, jo īpaši lauksaimniecības nozīmi saimniecību ienākumu palielināšanā, pārtikas nodrošināšanā, resursu ilgtspējīgā izmantošanā, lauku attīstības un ekonomikas izaugsmes uzlabošanā *EAC* partnervalstī(-īs).
2. Lauksaimniecības dialogs notiek Vecāko amatpersonu komitejā.
3. Puses, savstarpēji vienojoties, nosaka lauksaimniecības dialoga darba procedūras un kārtību.

61. PANTS

Reģionālā integrācija

Puses atzīst, ka lauksaimniecības nozares integrācija *EAC* partnervalstī(-īs), pakāpeniski atceļot šķēršļus, nodrošinot atbilstošu tiesisko un institucionālo regulējumu un saskaņojot un konverģējot politiku, palīdzēs padziļināt reģionālās integrācijas procesu un tādējādi veicinās reģionālo tirgu paplašināšanos, kas palielinās tvērumu ieguldījumu un privātā sektora attīstībai.

62. PANTS

Veicinoša politika

Puses atzīst, ka ir svarīgi pieņemt un īstenot politiku un iestāžu reformas, kas dod iespējas sasniegt šīs daļas mērķus un veicina to sasniegšanu.

63. PANTS

Ilgspējīga lauksaimniecības attīstība

Puses sadarbojas, lai sasniegtu ilgtspējīgu lauksaimniecības attīstību, īpašu uzmanību pievēršot neaizsargāto lauku iedzīvotāju atbalstam *EAC* partnervalstī(-īs), ņemot vērā mainīgās ražošanas un tirdzniecības tendences pasaulē, kā arī patērētāju gaumi un izvēli.

64. PANTS

Pārtikas un uztura nodrošinājums

1. Puses vienojas, ka šā nolīguma noteikumi ļauj *EAC* partnervalstij(-īm) īstenot efektīvus pasākumus pārtikas un uztura nodrošinājuma un ilgtspējīgas lauksaimniecības attīstības sasniegšanai, kā arī attīstīt komerciālos lauksaimniecības tirgus reģionā, lai garantētu pārtikas un uztura nodrošinājumu.
2. Puses nodrošina, ka pasākumu, ko veic atbilstoši šai daļai, mērķis ir uzlabot pārtikas un uztura nodrošinājumu, un nepieļauj, ka tiktu pieņemti tādi pasākumi, kuri varētu apdraudēt pārtikas un uztura nodrošinājumu mājsaimniecību, valsts un reģionālā līmenī.

65. PANTS

Vērtības ķēdes pārvaldība

Puses vienojas īstenot reģionālo stratēģiju, lai palielinātu piegādes spējas lauksaimniecībā, nosakot lauksaimniecības apakšnozares ar augstu pievienoto vērtību, kurās reģionam ir konkurences priekšrocība, un kapitalizēt ieguldījumus, kas var veicināt pāreju no salīdzinošām uz konkurences priekšrocībām.

66. PANTS

Agrīnās brīdināšanas sistēmas

Puses atzīst, ka ir jāizveido, jāuzlabo un jāpaātrina pārtikas nodrošinājuma informācijas sistēmas, tostarp valsts agrīnās brīdināšanas sistēmas, kā arī neaizsargātības novērtēšanas un uzraudzības sistēmas, un jāveic darbības spēju veidošanai, izmantojot pašreizējos starptautiskos un reģionālos mehānismus un saistībā ar tiem.

67. PANTS

Tehnoloģijas

Puses atzīst to, cik svarīgas ir mūsdienīgas un ilgtspējīgas lauksaimniecības tehnoloģijas, un vienojas izstrādāt mūsdienīgas lauksaimniecības tehnoloģijas un veicināt to izmantošanu, tostarp

- a) ilgtspējīgas apūdeņošanas un fertigācijas tehnoloģijas;
- b) audu kultūras un mikropavairošanu;
- c) uzlabotas sēklas;
- d) mākslīgo apsēklošanu;
- e) integrēto augu aizsardzību;

- f) izstrādājumu iepakojšanu;
- g) pēczvejas darbības;
- h) akreditētas laboratorijas;
- i) biotehnoloģiju;
- j) riska novērtējumu un vadību.

68. PANTS

Iekšzemes politikas pasākumi

1. Katra Puse nodrošina pārredzamību lauksaimniecības atbalsta jomā saistībā ar lauksaimniecības produktu tirdzniecību. Šajā nolūkā lauksaimniecības dialogā ES regulāri ziņo *EAC* partnervalstij(-īm) par šāda atbalsta tiesisko pamatu, veidu un apmēru. Šo informāciju uzskata par iesniegtu, ja katra Puse ir sniegusi vai tās vārdā ir sniegta attiecīgā informācija publiski pieejamā tīmekļa vietnē.
2. ES pēc šā nolīguma spēkā stāšanās dienas nepiešķir eksporta subsīdijas jebkādiem lauksaimniecības produktiem, ko eksportē uz *EAC* partnervalsti(-īm). Šo aizliegumu EPN Padome pārskata pēc četrdesmit astoņiem (48) mēnešiem.

3. Turklāt Vecāko amatpersonu komiteja izskata jautājumus, kas varētu rasties saistībā ar vienas Puses lauksaimniecības produktu piekļuvi otras Puses tirgiem. Komiteja var sniegt ieteikumus EPN Padomei atbilstoši 107. pantam.

69. PANTS

Lauksaimniecības preču ražošana un tirgvedība

1. Puses atzīst izaicinājumus, ar kuriem, lai gūtu ieņēmumus ārvalstu valūtā, saskaras *EAC* partnervalsts(-is) tāpēc, ka ir atkarīgas no tādu primāro lauksaimniecības preču eksporta, kas ir pakļautas lielām cenu svārstībām un pasliktinātiem tirdzniecības noteikumiem.
2. Tādēļ Puses vienojas:
 - a) stiprināt publisko un privāto partnerību saistībā ar ieguldījumiem lauksaimniecības preču ražošanā, pārstrādē un tirgvedībā;
 - b) sadarboties, attīstot spējas piekļūt nišas tirgiem, un veicināt atbilstību preču standartiem, lai izpildītu šo tirgu prasības;
 - c) atbalstīt lauksaimniecības produkcijas un eksporta ražojumu dažādošanu *EAC* partnervalstī(-īs);
 - d) palielināt ražotāju ieņēmumus, attīstot lauksaimniecības produktu ar pievienoto vērtību tirgvedību tirdzniecības vietā.

70. PANTS

Uzraudzība

Puses vienojas, ka EPN Padome pārbauda un uzrauga Pušu saistību izpildi saskaņā ar šo nolīgumu. EPN Padome efektīvi uzrauga saistību izpildi, nodrošinot pārredzamību, un sniedz iespēju Pusēm novērtēt minēto saistību devumu Pušu ilgtermiņa mērķa sasniegšanā: izveidot godīgu un uz tirgu orientētu lauksaimniecības produktu tirdzniecības sistēmu.

71. PANTS

Galvenās pārtikas importētājvalstis

1. Puses atzīst, ka ir svarīgi kļiedēt tās(to) *EAC* partnervalsts(-u) bažas, kuras ir galvenās pārtikas importētājvalstis. Tāpēc šā panta mērķis ir palīdzēt galvenajām pārtikas importētājvalstīm izstrādāt programmas pārtikas nodrošinājuma garantēšanai.
2. Puses vienojas:
 - a) novērst ar pārtikas ražošanu, uzglabāšanu un izplatīšanu saistītos ierobežojumus *EAC* partnervalstī(-īs);

- b) iegūt pārtikas palīdzību no *EAC* partnervalsts(-īm) un citām Āfrikas reģionālajām ekonomikas kopienām;
- c) uzlabot pārtikas palīdzības saskaņošanu.
3. Puses vienojas uzturēt atbilstošu pārtikas palīdzības līmeni, ņemot vērā šīs palīdzības saņēmēju intereses, un nodrošināt, ka 2. punktā minētie pasākumi netīsām nekavē tādas pārtikas palīdzības piegādi, ko sniedz, lai novērstu ārkārtas situācijas.
4. Puses nodrošina, ka pārtikas palīdzību sniedz pilnībā atbilstoši pasākumiem, kuru mērķis ir nepieļaut uzņēmumu pārvietošanu, tostarp
- a) nodrošinot, ka visus pārtikas palīdzības darījumus veic, ņemot vērā vajadzības, un kā pilnīgas subsīdijas; un
- b) nesasaistot tos tieši vai netieši ar lauksaimniecības produktu vai citu preču un pakalpojumu eksportu komerciālā nolūkā.

72. PANTS

Dažu nozaru nozīme

1. Puses atzīst, ka:
 - a) pienācīgas piekļuves nodrošināšana pārtikai, tīram un drošam dzeramajam ūdenim, veselības aprūpei, izglītības iespējām, mājoklim, dalībai kopienā un sociālajai integrācijai ir svarīga lauku iedzīvotāju iztikas līdzekļu nodrošinājumam;
 - b) lauksaimniecības, tostarp ražošanas, pārstrādes, tirgvedības un izplatīšanas, infrastruktūras attīstīšanai ir izšķiroša nozīme *EAC* partnervalsts(-u) sociālajā un ekonomiskajā attīstībā un reģionālajā integrācijā;
 - c) tehniskā atbalsta pakalpojumi, piemēram, lauksaimniecības pētījumi, popularizēšanas un konsultatīvie pakalpojumi, ir svarīgi lauksaimniecības ražīguma palielināšanai;
 - d) lauksaimniecības finansēšanas veicināšana ir svarīgs pasākums lauksaimniecības nozares pārveidei *EAC* partnervalstī(-īs), jo finansējums ir vajadzīgs, lai izstrādātu lauksaimniecības tehnoloģijas, attīstītu lauksaimniecības aizdevumus un apdrošināšanu, infrastruktūru, tirgiem un lauksaimnieku apmācībai; un
 - e) ilgtspējīga lauku attīstība ir svarīga, lai uzlabotu *EAC* partnervalsts(-u) lauku iedzīvotāju dzīves līmeni.

2. Puses vienojas sadarboties iztikas līdzekļu nodrošinājuma, lauksaimniecības infrastruktūras, tehniskā atbalsta pakalpojumu, lauksaimniecības finansēšanas pakalpojumu un lauku attīstības jomā, kā noteikts V daļas II sadaļā.

73. PANTS

Informācijas apmaiņa un apspriešanās

1. Puses vienojas apmainīties ar pieredzi un informāciju par paraugpraksi, kā arī savstarpēji apspriesties par visiem jautājumiem, kas saistīti ar šīs daļas mērķiem.
2. Puses vienojas:
 - a) apmainīties ar informāciju par lauksaimniecības produkcijas ražošanu, patēriņu un tirdzniecību un attiecīgajām pārmaiņām lauksaimniecības produktu tirgū;
 - b) apmainīties ar informāciju par ieguldījumu iespējām un stimuliem, kas pieejami lauksaimniecības nozarē, tostarp maza mēroga darbībām;
 - c) apmainīties ar informāciju savā starpā par lauksaimniecības politiku, normatīvajiem aktiem;
 - d) apspriest politikas un institucionālās pārmaiņas, kas vajadzīgas lauksaimniecības nozares pārveides atbalstam, kā arī lauksaimniecības un lauku attīstības reģionālās politikas veidošanu un īstenošanu, tiecoties pēc reģionālās integrācijas;

- e) apmainīties ar informāciju par jaunām un atbilstošām tehnoloģijām, kā arī politiku un pasākumiem, kas saistīti ar lauksaimniecības produktu kvalitāti.

74. PANTS

Ģeogrāfiskās izcelsmes norādes

1. Puses atzīst to, cik svarīgas ir ģeogrāfiskās izcelsmes norādes ilgtspējīgai lauksaimniecības un lauku attīstībai.
2. Puses vienojas sadarboties, identificējot, atzīstot un reģistrējot produktus, kas varētu gūt labumu no ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzības un jebkuras citas darbības, kura paredzēta šādi identificēto produktu aizsardzībai.

V DAĻA

SADARBĪBA EKONOMIKAS UN ATTĪSTĪBAS JOMĀ

75. PANTS

Vispārīgi noteikumi

1. Saskaņā ar Kotonū nolīguma 34. un 35. pantu un tā pēctecīgā nolīguma atbilstošajiem noteikumiem, Puses atkārtoti apstiprina, ka sadarbība attīstības jomā ir to partnerības galvenais elements un svarīgs faktors šā nolīguma mērķu sasniegšanā. Puses vienojas, ka šā nolīguma VI pielikuma noteikumi prevalē pār šīs daļas noteikumiem.
2. Puses vienojas pievērsties *EAC* partnervalsts(-u) attīstības vajadzībām, palielinot ražošanas un piegādes jaudu, veicinot to ekonomikas strukturālo pārveidi un konkurētspēju, uzlabojot ekonomikas dažādošanu un palielinot pievienoto vērtību, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību un atbalstītu reģionālo integrāciju.

3. Puses apņemas sadarboties, lai veicinātu šā nolīguma īstenošanu un atbalstītu reģionālo integrāciju un attīstības stratēģijas. Puses vienojas, ka sadarbības pamatā, papildus *EAC* partnervalsts(-u) reģionālās un valsts attīstības stratēģijām, ir šī daļa un EPN attīstības plāns, uz abiem attiecas VI pielikuma prevalējošie noteikumi. EPN attīstības plāns un attiecīgie pamatkritēriji, rādītāji un mērķi, kas atspoguļo līdz parakstīšanas dienai identificētās *EAC* partnervalsts(-u) vajadzības, ir pievienoti šim nolīgumam, attiecīgi, IIIa un IIIb pielikumā. Tos pārskata ik pēc pieciem (5) gadiem. Sadarbība ir finansiāls un nefinansiāls atbalsts *EAC* partnervalstij(-īm).
4. Finansēšanu saistībā ar *EAC* partnervalsts(-u) un ES sadarbību attīstības jomā nolūkā īstenot šo nolīgumu veic, ievērojot Kotonū nolīgumā un tā pēctecīgajā nolīgumā paredzētos noteikumus un attiecīgās procedūras un ievērojot attiecīgos pēctecīgos instrumentus, ko finansē no ES vispārējā budžeta. Šajā saistībā, ņemot vērā jaunus izaicinājumus, ko izraisa ciešāka reģionālā integrācija un konkurence pasaules tirgos, Puses vienojas, ka viena no prioritātēm ir atbalsts šā nolīguma īstenošanai. Puses vienojas, ka finanšu instrumentus, kas paredzēti Kotonū nolīgumā un tā pēctecīgajā nolīgumā, mobilizē tā, lai panāktu iespējami lielus šā nolīguma sniegtos ieguvumus.
5. Šā nolīguma īstenošanas vajadzībām Puses apņemas kopīgi un atsevišķi mobilizēt līdzekļus, norādījumi par to ir sniegti X sadaļas īpašajos noteikumos, uz ko attiecas VI pielikuma prevalējošie noteikumi.

6. Saskaņā ar 2005. gada 2. martā pieņemto ESAO Parīzes deklarācija par palīdzības efektivitāti Puses vienojas izmantot un attiecīgā gadījumā atbalstīt valsts un/vai reģionālos mehānismus, fondus vai iespējas, lai novirzītu un koordinētu līdzekļus šā nolīguma īstenošanai.

76. PANTS

Mērķi

Sadarbības ekonomikas un attīstības jomā mērķi ir:

- a) uzlabot *EAC* partnervalsts(-u) ekonomikas konkurētspēju;
- b) uzlabot piegādes jaudu un sekmēt veiksmīgu šā nolīguma īstenošanu;
- c) pārveidot *EAC* partnervalsts(-u) ekonomikas struktūru, izveidojot spēcīgu, konkurētspējīgu un dažādotu ekonomikas bāzi, izmantojot uzlabotu ražošanu, izplatīšanu, pārvadāšanu un tirgvedību;
- d) attīstīt tirdzniecības un ieguldījumu piesaistīšanas jaudu;
- e) nostiprināt tirdzniecības un ieguldījumu politiku un noteikumus; un
- f) padziļināt reģionālo integrāciju.

77. PANTS

Sadarbības jomas

Sadarbība ekonomikas un attīstības jomā ietver šādas jomas, uz ko attiecas VI pielikuma prevalējošie noteikumi:

- a) infrastruktūra;
- b) lauksaimniecība un lauksaimniecības dzīvnieki;
- c) privātā sektora attīstība;
- d) zivsaimniecība;
- e) ūdens un vide;
- f) piekļuves tirgum jautājumi, tostarp:
 - i) *SFS*;
 - ii) *TBT*; un
 - iii) muita un tirdzniecības atvieglošana *EAC* partnervalstī(-īs);
- g) IX sadaļā minētie EPN pielāgošanas pasākumi; un
- h) līdzekļu mobilizācija.

I SADAĻA

INFRASTRUKTŪRA

78. PANTS

Piemērošanas joma un mērķi

1. Sadarbība fiziskas infrastruktūras attīstīšanā īpaši attiecas uz transportu, enerģētiku, informācijas un komunikācijas tehnoloģijām.
2. Šīs jomas mērķi ir:
 - a) uzlabot *EAC* partnervalsts(-u) ekonomikas konkurētspēju;
 - b) iestāžu, valsts un reģionālā līmenī novērst piegādes ierobežojumus; un
 - c) sekmēt publisko un privāto partnerību attīstību.

79. PANTS

Transports

1. Sadarbība transporta jomā attiecas uz sauszemes, dzelzceļa, gaisa un ūdens transportu.

2. Šīs jomas mērķi ir:
- a) uzlabot valsts un reģionālo savienojamību, lai padziļinātu reģionālo ekonomisko integrāciju;
 - b) attīstīt, pārveidot, atjaunot, pilnveidot un modernizēt *EAC* partnervalsts(-u) stabilās un efektīvās transporta sistēmas;
 - c) uzlabot cilvēku un preču plūsmas kustību; un
 - d) nodrošināt labāku piekļuvi tirgiem, izmantojot uzlabotu sauszemes, gaisa, jūras, iekšzemes ūdenstransportu un dzelzceļa transportu.
3. Ievērojot 75. pantu, Puses vienojas sadarboties šādās jomās:
- a) transporta sistēmu pārvaldība;
 - b) visu līmeņu infrastruktūras stāvokļa uzlabošana, attīstīšana un modernizēšana, tostarp intermodālu infrastruktūras tīklu attīstīšana;
 - c) *EAC* partnervalsts(-u) institucionālās, tehniskās un administratīvās spējas uzlabošana standartu, kvalitātes nodrošināšanas, metroloģijas un atbilstības novērtēšanas pakalpojumu jomā;
 - d) tehnoloģiju izstrāde un pārņemšana, inovācija, informācijas apmaiņa, tīklu veidošana un tirgvedība;

- e) partnerību, saistīto uzņēmumu un kopuzņēmumu veidošanas veicināšana starp uzņēmējiem;
- f) transporta nozares drošības un drošuma, tostarp meteoroloģisko prognožu, bīstamo preču un glābšanas pasākumu pārvaldības, uzlabošana;
- g) reģionālās transporta politikas un tiesiskā regulējuma izstrāde.

80. PANTS

Enerģētika

1. Sadarbība enerģētikas jomā attiecas uz publiskā un privātā sektora piedalīšanos enerģijas ražošanā, pārvadē, sadalē un pārrobežu tirdzniecībā.
2. Šīs jomas mērķi ir:
 - a) attīstīt, palielināt un paplašināt reģiona enerģijas ražošanas jaudu;
 - b) palielināt alternatīvo enerģijas avotu skaitu;
 - c) attīstīt, uzlabot un paplašināt tīklus;
 - d) attīstīt, uzlabot un paplašināt sadali un pārvadi;

- e) uzlabot *EAC* partnervalsts(-u) piekļuvi mūsdienīgiem, efektīviem, drošiem, daudzveidīgiem, ilgtspējīgiem un atjaunīgiem tīras enerģijas avotiem par konkurētspējīgām cenām;
- f) valstu un reģionu līmenī palielināt enerģijas ražošanas, sadales un pārvaldības jaudu;
- g) veicināt enerģijas savienojamību gan *EAC* partnervalstī(-īs), gan ārpus tās (tām), lai maksimāli izmantotu enerģiju; un
- h) atbalstīt tādas vides radīšanu, kas būtu labvēlīga ieguldījumu piesaistei šajā nozarē.

3. Ievērojot 75. pantu, Puses vienojas sadarboties šādās jomās:

- a) pašreizējo enerģijas avotu, jo īpaši hidroelektroenerģijas, jēlnaftas un biomasas, ražošanas, pārvades un sadales jaudas palielināšana;
- b) jauktu enerģijas avotu dažādošana, ietverot citus iespējamus, sociālā ziņā un videi pieņemamus enerģijas avotus, kas samazina atkarību no naftas;
- c) enerģētikas infrastruktūras attīstīšana, tostarp lauku teritorijās;
- d) atbilstīga enerģētikas nozares regulējuma un politikas reformu izstrāde, tostarp attiecībā uz komercializāciju un privatizāciju;
- e) reģionu un starpreģionu savienojamības un sadarbības veicināšana enerģijas ražošanas un sadales jomā;

- f) spēju veidošana cilvēkresursu jomā, pārvaldības, pakalpojumu standartu un institucionālo struktūru uzlabošana;
- g) tehnoloģiju izstrāde un pārnese, pētniecība un izstrāde, inovācijas, informācijas apmaiņa, datubāzu un tīklu izveide;
- h) partnerību, saistīto uzņēmumu un kopuzņēmumu izveide.

81. PANTS

Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas

1. Sadarbība informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) nozarē ietver IKT attīstību, konkurētspēju un inovāciju, kā arī veiksmīgu pāreju uz informācijas sabiedrību.
2. Šīs jomas mērķi ir:
 - a) attīstīt IKT nozari; un
 - b) vairo IKT devumu tirdzniecības veicināšanā, izmantojot e-pakalpojumus, e-komerciju, e-valdību, e-veselību, drošus darījumus un citas sociālas un ekonomikas nozares.

3. Ievērojot 75. pantu, Puses vienojas sadarboties šādās jomās:
- a) IKT savienojamība un izmaksu lietderīgums valsts, reģionālā un starptautiskā līmenī;
 - b) jaunu IKT izplatīšana;
 - c) atbalsts tiesiskā un normatīvā regulējuma izstrādē IKT jomā;
 - d) tehnoloģiju izstrāde, pārņemšana un lietošana, pētniecība un izstrāde, inovācija, informācijas apmaiņa, tīklu veidošana un tirgvedība;
 - e) spēju veidošana cilvēkresursu jomā, pakalpojumu standartu un institucionālo struktūru uzlabošana;
 - f) partnerību, saistīto uzņēmumu un kopuzņēmumu veidošana starp uzņēmējiem;
 - g) IKT pakalpojumiem paredzētu nišas tirgu attīstīšana un atbalstīšana.

II SADAĻA

LAUKSAIMNIECĪBA

82. PANTS

Piemērošanas joma un mērķi

1. Sadarbība šīs sadaļas jomās ietver kultūraugus un lauksaimniecības dzīvniekus, tostarp produktīvos kukaiņus.
2. Puses vienojas, ka šīs daļas galvenais mērķis ir ilgtspējīga lauksaimniecības attīstība, kas ietver, bet neaprobežojas ar pārtikas un iztikas līdzekļu nodrošinājumu, lauku attīstību un nabadzības samazināšanu *EAC* partnervalstī(-īs).
3. Citi šīs sadaļas mērķi ir noteikti 58. pantā.

83. PANTS

Sadarbības jomas

1. Puses atzīst, ka lauksaimniecības nozare ir svarīga *EAC* partnervalsts(-u) ekonomikas nozare, un vienojas sadarboties, lai veicinātu tās pārveidošanu ar mērķi palielināt tās konkurētspēju, garantēt pārtikas un uztura nodrošinājumu, lauku attīstību un veicināt lauksaimniecības un lauku ekonomikas pielāgošanos, lai izmantotu šā nolīguma īstenošanas ietekmi, īpašu uzmanību pievēršot mazajiem lauksaimniekiem.

2. Puses vienojas sadarboties šādās jomās:

a) reģionālā integrācija:

lauksaimniecības produktu piekļuves reģionālajiem un starptautiskajiem tirgiem uzlabošana, tostarp tirgus sistēmu un tirgus attīstības stratēģiju izstrāde;

b) veicinoša politika:

i) valsts un reģionālās lauksaimniecības politikas, tiesiskā un normatīvā regulējuma izstrāde, vajadzīgo spēju palielināšana un atbalsts institucionālajai attīstībai;

ii) *EAC* partnervalsts(-u) spēju veidošana, lai pilnīgi izmantotu palielinātās tirdzniecības iespējas un maksimāli izmantotu tirdzniecības reformu sniegtās priekšrocības;

c) ilgtspējīga lauksaimniecības attīstība:

i) kopīgu darbību veikšana reģionos, tostarp mēslojuma ražošana, sēkļu ražošana, lopkopības attīstīšana un augu un dzīvnieku slimību kontrole;

ii) lauksaimniecības produktu pārstrādes, tirgvedības, izplatīšanas un pārvadāšanas, kā arī apstrādes veicināšana un uzlabošana;

iii) spēju veidošana, lai izpildītu starptautiskos standartus, kas attiecas uz lauksaimniecības produktu ražošanu, iepakojšanu un *SFS* pasākumiem;

- d) lauksaimniecības infrastruktūra:
- i) lauksaimniecības atbalsta infrastruktūras, tostarp ilgtspējīgu apūdeņošanas sistēmu, ūdens atgūšanas, uzglabāšanas un apsaimniekošanas, tirgvedības un šķirošanas, attīstīšana;
 - ii) pētniecības un apmācības infrastruktūras, uzglabāšanas iekārtu, savienojošo un kopienas piekļuves ceļu attīstīšana;
 - iii) lauksaimniecības produktu pārstrādes infrastruktūras attīstīšana;
 - iv) lauksaimniecības meteoroloģijas centra izveide *EAC* partnervalstī(-īs);
 - v) mūsdienīgas tirgus infrastruktūras attīstīšana, lai paplašinātu iekšzemes un reģionālos tirgus;
- e) pārtikas un uztura nodrošinājums:
- i) lauku un pilsētas kopienu spēju veidošana nolūkā sekmēt uzlabotus dzīves apstākļus, nabadzības izskaušanu un ilgtspējīgu attīstību;
 - ii) lauksaimniecības produktu ražošanas dažādošana un tādu produktu attīstīšana, kas apmierina *EAC* partnervalsts(-u) pārtikas un uztura nodrošinājuma vajadzības;
 - iii) tādu programmu izstrāde un īstenošana, kas palielina ražošanas apjomu un ražīgumu lauksaimniecības nozarē, īpašu uzmanību pievēršot mazajiem lauksaimniekiem;

- iv) spēju pilnveidošana, lai garantētu pārtikas nodrošinājumu valsts un reģionālā līmenī; un
 - v) sociālās pielāgošanas programmu izstrāde un īstenošana reģionos, ko negatīvi ietekmējušas dabas katastrofas;
- f) vērtības ķēdes pārvaldība:
- i) ilgtspējīgu lauksaimniecības tehnoloģiju izmantošanas un vajadzīgo lauksaimniecības ražošanas līdzekļu piegādes veicināšana;
 - ii) lauksaimniecības nozares ražošanas, ražīguma un konkurētspējas palielināšana, sekmējot lauksaimniecības nozares;
 - iii) vērtības pievienošanas veicināšana visā lauksaimniecības produktu piegādes ķēdē, lai izpildītu valsts, reģionālo un starptautisko tirgu prasības; un
 - iv) darbību pilnveidošana lauksaimniecības produktu pārstrādes, tirgvedības, izplatīšanas un pārvadāšanas jomā;
- g) agrīnās brīdināšanas sistēmas:
- i) spēju veidošana attiecībā uz informācijas par gaidāmo katastrofu iespējamo ietekmi savlaicīgu novērtēšanu un izplatīšanu, lai veiktu ārkārtas un agrīnās reaģēšanas pasākumus;

- ii) valsts un reģionālo informācijas sistēmu izstrāde un pārvaldīšana;
 - iii) agrīnās brīdināšanas sistēmu un ārkārtas plānu un stratēģiju izstrāde, uzlabošana un sasaistīšana, lai pārvaldītu atbildes pasākumus katastrofu gadījumā valsts un reģionālā līmenī; un
 - iv) pielāgošanās klimata pārmaiņām un to mazināšanas pasākumu atbalstīšana *EAC* partnervalstī(-īs);
- h) lauksaimniecības preču ražošana un tirgvedība:
- i) spēju pilnveidošana, lai piekļūtu nišas tirgiem un veicinātu atbilstību preču standartiem, lai izpildītu šo tirgu prasības;
 - ii) lauksaimniecības produkcijas un eksporta ražojumu dažādošana *EAC* partnervalstī(-īs);
 - iii) mūsdienīgas tirgus infrastruktūras attīstīšana, lai paplašinātu iekšzemes un reģionālos tirgus; un
 - iv) produktu iepakojšanas un marķēšanas programmu izstrāde, kas ļautu *EAC* partnervalsts(-u) ražotājiem garantēt augstākās cenas eksportējamām precēm;
- i) lauku attīstība:
- i) lauksaimnieku grupu spēju veidošana visā lauksaimniecības vērtības ķēdē;

- ii) transporta, komunikācijas un tirgus iespēju uzlabošana, lai veicinātu lauksaimniecības ražošanas resursu un izlaides tirgvedību;
- iii) tādu sociālo un kultūras šķēršļu novēršana, kas ietekmē lauksaimniecības sistēmu veidu, piemēram, valodu atšķirības, rakstpratības līmenis, aizspriedumi saistībā ar dzimumu, kopienas veselība;
- iv) lauksaimnieku piekļuves uzlabošana aizdevumu pakalpojumiem un dabas un kultūras resursu pārvaldībai; un
- v) piemērotu politikas pasākumu izstrāde, lai atbalstītu atbilstošu lauksaimniecības ražošanas līdzekļu savlaicīgu pieejamību mazajiem lauksaimniekiem;

j) galvenās pārtikas importētājvalstis:

novērst ar pārtikas ražošanu, uzglabāšanu un izplatīšanu saistītos ierobežojumus *EAC* partnervalstī(-īs);

k) iztikas līdzekļu nodrošinājums:

- i) spēju veidošana, lai attīstītu sociālos pakalpojumus iedzīvotājiem lauku un piepilsētas teritorijās;
- ii) mājsaimniecību ienākumu no lauksaimniecības produktu ražošanas palielināšana, tostarp veicot dažādošanu, palielinot vērtību, veicinot nodarbinātību ārpus saimniecībām un ieviešot jaunas ilgtspējīgas lauksaimniecības tehnoloģijas *EAC* partnervalstī(-īs);

- iii) lauksaimniecības nozares ražīguma palielināšana *EAC* partnervalstī(-īs); un
- iv) ilgtspējīgu lauksaimniecības tehnoloģiju izmantošanas paplašināšana;

l) Tehniskā atbalsta pakalpojumi:

ES apņemas paredzami un ilgtspējīgi piešķirt pietiekami daudz līdzekļu un tehnisko palīdzību *EAC* partnervalsts(-u) spēju veidošanai šādās jomās:

- i) inovāciju uzlabošana un tehnoloģiju, zināšanu, pētniecības un attīstības pārnese;
- ii) *EAC* partnervalsts(-u) lauksaimniecības nozares mehanizācijas attīstīšana un palielināta izmantošana;
- iii) lauksaimniecības ražošanas līdzekļu rūpnīcu un sadales sistēmu izveide *EAC* partnervalstī(-īs);
- iv) ieguldījumu veicināšana un palielināšana lauksaimniecības izpētē, popularizēšanas pakalpojumos, apmācībā un saiknē starp pētniecību, popularizēšanu un lauksaimniekiem;
- v) attiecīga gadījumā reģionālo izcilības centru, tostarp lauksaimniecības meteoroloģijas centru, bioloģisko tehnoloģiju, kultūraugu, lauksaimniecības dzīvnieku un augsmes analīzes un diagnostikas laboratoriju, izveide un stiprināšana; un

vi) piekļuves uzlabošana augu un dzīvnieku ražošanas pakalpojumiem, tostarp lauksaimniecības dzīvnieku barošanas pakalpojumiem, veterinārajiem pakalpojumiem un augu aizsardzības pakalpojumiem;

m) lauksaimniecības finansēšanas pakalpojumi:

- i) maziem ražotājiem, pārstrādātājiem un tirgotājiem paredzētu lauku finansēšanas pakalpojumu uzlabošana;
- ii) reģionāliem avotiem piederošu mehānismu vai lauksaimniecības un lauku attīstības fonda izveide;
- iii) lauksaimniecības mikrouzņēmumu finansēšanas iestāžu un apdrošināšanas programmu izstrāde;
- iv) piekļuves veicināšana banku un citu finanšu iestāžu aizdevumiem lauksaimniecības produktu pārstrādātājiem, tirgotājiem un lauksaimniekiem; un
- v) tādu *EAC* partnervalsts(-u) finanšu iestāžu atbalstīšana, kas apkalpo lauksaimniecības nozari, un privātā sektora piekļuves veicināšana kapitāla tirgiem nolūkā iegūt īstermiņa un ilgtermiņa kapitālu;

n) ģeogrāfiskās izcelsmes norādes:

- i) ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu politikas un tiesiskā regulējuma izstrāde;
- ii) noteikumu par ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm izstrāde;
- iii) prakses kodeksa izstrāde, lai noteiktu produktus atbilstoši to izcelsmei;

- iv) vietējo organizāciju un iestāžu stimulēšana, lai koordinētu vietējās ieinteresētās personas saistībā ar ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm un produktu atbilstību;
- v) tādu spēju veidošana, kas vajadzīgas, lai identificētu, reģistrētu, pārdotu, izsekotu produktus ar ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm un nodrošinātu to atbilstību; un
- vi) jebkuru citu turpmāk iespējamo tādu sadarbības jomu attīstīšana, uz ko attiecas šī sadaļa.

III SADAĻA

PRIVĀTĀ SEKTORA ATTĪSTĪBA

84. PANTS

Piemērošanas joma un mērķi

1. Sadarbība privātā sektora attīstīšanas jomā attiecas uz ieguldījumu veicināšanu un uzņēmumu attīstību.
2. Šīs sadaļas mērķi ir:
 - a) radīt labvēlīgu vidi ieguldījumu un privāto uzņēmumu veicināšanai, tostarp jaunu nozaru, ārvalstu tiešo ieguldījumu un tehnoloģiju pārneses attīstīšanai;

- b) palielināt piegādes spējas, konkurētspēju un vērtības pievienošanu;
- c) uzlabot piekļuvi ES finansēšanas iestāžu, piemēram, Eiropas Investīciju bankas, ieguldījumu finansējumam;
- d) uzlabot privātā sektora attīstības iestāžu, piemēram, ieguldījumus veicinošo aģentūru, vadošo struktūru, tirdzniecības kameru, apvienību, kontaktpunktu un tirdzniecību veicinošo iestāžu spējas un sniegt institucionālu atbalstu;
- e) izstrādāt un/vai uzlabot politiku, tiesisko un normatīvo regulējumu, kas veicina un aizsargā ieguldījumus;
- f) uzlabot ĀKK un ES kopējo iestāžu, tostarp Lauksaimniecības attīstības centra (LAC), mehānismus atbalsta un līdzekļu nodrošināšanai privātajam sektoram, tostarp lai veicinātu ieguldījumus *EAC* partnervalstī(-īs); un
- g) izveidot vai stiprināt partnerības, kopuzņēmumus, apakšlīgumus, ārpakalpojumus un saistītos uzņēmumus.

85. PANTS

Ieguldījumu veicināšana

Puses vienojas veicināt ieguldījumus *EAC* partnervalstī(-īs) šādās jomās:

- a) atbalsts politikas, tiesiskā un normatīvā regulējuma reformām;

- b) atbalsts iestāžu spēju pilnveidošanai, jo īpaši to *EAC* partnervalsts(-u) aģentūru un iestāžu spēju veidošanai, kuras iesaistītas ārvalstu un vietējo ieguldījumu palielināšanā un atvieglošanā;
- c) atbalsts piemērotu administratīvo struktūru, tostarp vienas pieturas aģentūru, ieviešanai, lai piesaistītu un izvietotu ieguldījumus;
- d) atbalsts paredzama un droša ieguldījumu klimata radīšanai un uzturēšanai;
- e) atbalsts *EAC* partnervalsts(-u) centieniem izstrādāt instrumentus ieņēmumu radīšanai, lai mobilizētu ieguldījumu līdzekļus;
- f) riska apdrošināšanas sistēmu kā risku mazināšanas mehānisma izveide un atbalsts, lai stiprinātu ieguldītāju uzticēšanos *EAC* partnervalstij(-īm);
- g) atbalsts mehānismu izveidei informācijas apmaiņai starp *EAC* partnervalsts(-u) ieguldījumu aģentūrām un to ES kolēģiem;
- h) ES privātā sektora ieguldījumu veicināšana *EAC* partnervalstī(-īs);
- i) atbalsts tāda finanšu regulējuma un instrumentu ieviešanai, kas pielāgoti mazo un vidējo uzņēmumi ieguldījumu vajadzībām; un
- j) partnerību veicināšana, izmantojot kopuzņēmumus un kapitāla finansēšanu.

86. PANTS

Uzņēmumu attīstība

Puses vienojas sadarboties uzņēmumu attīstības jomā *EAC* partnervalstī(-īs), atbalstot:

- a) *EAC* partnervalsts(-u) un ES privātā sektora uzņēmēju dialoga, sadarbības un partnerību veicināšanu;
- b) centienus veicināt un integrēt galvenajās uzņēmējdarbības jomās mikro, mazos un vidējos uzņēmumus (MMVU);
- c) efektīvas ražošanas un tirgvedības veicināšanu *EAC* partnervalsts(-u) uzņēmumos;
- d) *EAC* partnervalsts(-u) privātā sektora attīstības stratēģiju īstenošanu;
- e) MMVU attīstībai un izaugsmei labvēlīgas vides veicināšanu;
- f) privātā sektora organizāciju spējas izpildīt starptautiskos standartus;
- g) inovāciju aizsardzību pret pirātismu; un
- h) *EAC* partnervalsts(-u) spējas izpētīt un izmantot dabas resursus un īstenot to tirgvedību.

IV SADAĻA

ZIVSAIMNIECĪBA

87. PANTS

Sadarbības tvērums

Sadarbība zivsaimniecības jomā attiecas uz jūras un iekšzemes zvejniecību un akvakultūru.

88. PANTS

Sadarbības jūras zvejniecībā jomas

1. Sadarbība jūras zvejniecībā ietver:
 - a) zvejniecības pārvaldības un saglabāšanas jautājumus;
 - b) kuģu pārvaldību un pēczvejas pasākumus;
 - c) finanšu un tirdzniecības pasākumus; un
 - d) zivsaimniecības, zvejniecības produktu un jūras akvakultūras attīstību.

2. ES veicina resursu mobilizēšanu, lai valsts un reģionālā līmenī īstenotu noteiktās sadarbības jomas, kas ietvers arī atbalstu reģionālo spēju veidošanai.
3. Atbilstīgi III daļas un 75. panta noteikumiem Puses vienojas sadarboties šādās jomās:
 - a) zivju un zivju produktu uzglabāšanas, tirgvedības un izplatīšanas infrastruktūras attīstīšana un uzlabošana;
 - b) spēju veidošana valsts un reģionālā līmenī, lai izpildītu tehniskās prasības attiecībā uz *SFS/TBT*/risku analīzi un kritisko kontrolpunktu noteikšanu, *EAC* partnervalsts(-u) EEZ uzraudzības kontroles un novērošanas sistēmu izstrāde un sertifikācijas sistēmu ieviešana un pārvaldīšana konkrētām jūras zvejniecības jomām;
 - c) ieguldījumu un tehnoloģiju pārnese zvejas operācijās, zivju apstrādē, ostu pakalpojumos, ostu iekārtu izstrādē un uzlabošanā, zvejas dažādošanā, iekļaujot tajā zivju sugas, kas nav tunzivis un tiek nepietiekami izmantotas vai netiek izmantotas vispār;
 - d) kopuzņēmumi un saistītie uzņēmumi, jo īpaši ar MMVU un amatierzvejas saimniecībām zvejniecības piegādes ķēdē;
 - e) vērtības pievienošana zivīm; un
 - f) pētniecība un izstrāde saistībā ar krājumu novērtēšanu un ilgtspējas līmeni.

4. Puses apņemas sadarboties, lai veicinātu kopuzņēmumu izveidi zvejas operāciju, zivju apstrādes un ostu pakalpojumu jomā, palielinātu ražošanas jaudu, uzlabotu zvejniecības un saistīto nozaru un pakalpojumu konkurētspēju, organizētu sīkākos posmus, veicinātu ostas iekārtu attīstīšanu un uzlabošanu un dažādotu zveju, iekļaujot tajā zivju sugas, kas nav tunzivis un tiek nepietiekami izmantotas vai netiek izmantotas vispār.

89. PANTS

Iekšzemes zvejniecības un akvakultūras attīstība

Sadarbība iekšzemes zvejniecības un akvakultūras attīstības jomā ietver ES pienesumu šādās jomās:

- a) spēju veidošana un eksporta tirgus attīstība, veicot šādus pasākumus:
 - i) jaudas palielināšana rūpnieciskajā un amatnieciskajā ražošanā, pārstrādē un produktu dažādošanā, kas stiprina reģiona iekšzemes zvejniecības un akvakultūras konkurētspēju, piemēram, izveidojot pētniecības un izstrādes centrus, tostarp attīstot akvakultūru komerciālajām zivsaimniecībām;
 - ii) spēju veidošana eksporta tirgus ķēžu pārvaldībai, tostarp sertifikācijas sistēmu ieviešana un pārvaldīšana attiecībā uz konkrētiem produkcijas veidiem, un zivsaimniecības produktu tirgus veicināšanas, vērtības pievienošanas un pēczvejas zudumu samazināšanas īstenošana;

- iii) spējas palielināšana reģionā, piemēram, uzlabojot kompetento zivsaimniecības iestāžu, tirgotāju un zvejnieku apvienību darbību, lai tās piedalītos zivsaimnieciskajā tirdzniecībā ar ES Pusi, un apmācības programmas saistībā ar produktu attīstīšanu un zīmolu veidošanu;
- b) infrastruktūra — īstenojot šādus pasākumus:
- i) iekšzemes zvejniecības un akvakultūras infrastruktūras attīstīšana un uzlabošana;
 - ii) finansējuma pieejamības veicināšana infrastruktūras vajadzībām, ietverot visu veidu aprīkojumu;
- c) tehnoloģijas — īstenojot šādus pasākumus:
- i) tehnisko spēju attīstīšana, ietverot vērtības pievienošanas tehnoloģiju veicināšanu, piemēram, īstenojot ES zvejas tehnoloģiju pārnesi *EAC* partnervalstī(-īs);
 - ii) zivsaimniecības pārvaldības jaudas palielināšana reģionā, piemēram, ieviešot pētniecības un datu apkopošanas sistēmas un sekmējot atbilstīgu zvejas un pēczvejas pārvaldības tehnoloģiju izstrādi;
- d) tiesiskais un normatīvais regulējums — īstenojot šādus pasākumus:
- i) atbalsts iekšzemes zvejniecības un akvakultūras noteikumu un uzraudzības kontroles un novērošanas sistēmu izstrādē;

- ii) atbilstīgu tiesisko un normatīvo instrumentu izstrāde intelektuālā īpašuma tiesību jomā un spējas palielināšana to ieviešanai starptautiskajā tirdzniecībā;
 - iii) ekomarķējuma un intelektuālā īpašuma aizsardzība;
- e) ieguldījumi un finanses — īstenojot šādus pasākumus:
- i) kopuzņēmumu un citu jaukta veida ieguldījumu veicināšana starp ieinteresētajām personām Pušu teritorijās, piemēram, nosakot kārtību ieguldītāju identificēšanai kopuzņēmumu darbībās iekšzemes zvejniecības un akvakultūras jomā;
 - ii) kredītlīniju pieejamības veicināšana mazo un vidējo uzņēmumu, kā arī rūpnieciskās iekšzemes zvejniecības attīstībai;
- f) vides un krājumu saglabāšana zivsaimniecībā — īstenojot pasākumus, ar ko nodrošinātu, ka zivju tirdzniecība atbalsta vides saglabāšanu, aizsardzības pasākumus, kuru mērķis ir novērst krājumu samazināšanos, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un eksotisku sugu saudzīgu ieviešanu akvakultūrā, piemēram, īstenojot eksotisku sugu saudzīgu ieviešanu, kas jāveic tikai uzraudzītās/slēgtās vietās, apspriežoties ar visām attiecīgajām kaimiņvalstīm;
- g) sociālekonomiskie un nabadzības izskaušanas pasākumi — īstenojot šādus pasākumus:
- i) mazo un vidējo zvejniecības, pārstrādes un zivju tirdzniecības uzņēmumu veicināšana, palielinot *EAC* partnervalsts(-u) spēju iesaistīties tirdzniecībā ar ES;

- ii) kritisko grupu iesaistīšanās zivsaimniecības nozarē. Piemēram, veicinot dzimumu līdztiesību zivsaimniecības nozarē, jo īpaši attīstot tādu sieviešu potenciālu, kuras iesaistītas vai plāno iesaistīties zivsaimniecības nozarē. Šajos procesos tiks iesaistītas arī citas neizdevīgā stāvoklī esošas grupas, kuras būtu spējīgas iesaistīties zivsaimniecības nozarē ilgtermiņā sociālās un ekonomikas attīstības nodrošināšanai.

V SADAĻA

ŪDENS UN VIDE

90. PANTS

Piemērošanas joma un mērķi

1. Sadarbība šīs sadaļas jomās ietver dabas resursus, jo īpaši ūdeni, vidi un bioloģisko daudzveidību.
2. Sadarbībai šīs sadaļas jomās ir šādi mērķi:
 - a) veicināt saikni starp tirdzniecību un vidi;
 - b) atbalstīt starptautisko nolīgumu, konvenciju un līgumu vides jomā īstenošanu;

- c) nodrošināt līdzsvaru starp vides pārvaldību un nabadzības samazināšanu;
- d) aizsargāt vidi un veicināt bioloģiskās daudzveidības un ģenētisko resursu saglabāšanu;
- e) veicināt vienlīdzīgu un ilgtspējīgu dabas resursu izmantošanu;
- f) veicināt un atbalstīt dalītā lietojuma resursu ilgtspējīgu izmantošanu;
- g) veicināt publiskā un privātā sektora iesaistīšanos dabas resursu pārvaldībā.

91. PANTS

Ūdens resursi

1. Sadarbība ūdens resursu jomā ietver apūdeņošanu, hidroelektroenerģijas ražošanu, ūdens iegūšanu un apgādi, kā arī ūdens ieguves vietu aizsardzību.
2. Sadarbībai šīs sadaļas jomās ir šādi mērķi:
 - a) attīstīt ilgtspējīgu ūdens resursu izmantošanu un pārvaldību *EAC* partnervalstī(-īs), lai uzlabotu iedzīvotāju nodrošinājumu ar iztikas līdzekļiem *EAC* partnervalstī(-īs);
 - b) veicināt reģionālo sadarbību, lai nodrošinātu starpreģionālo ūdens resursu ilgtspējīgu izmantošanu;
 - c) attīstīt ūdens apgādes infrastruktūru ražošanas vajadzībām.

3. Ievērojot 75. pantu, Puses vienojas sadarboties šādās jomās:

- a) ūdens apgādes infrastruktūras attīstīšana reģionā;
- b) atbilstoša tiesiskā un normatīvā regulējuma izstrāde;
- c) ūdens resursu integrēta apsaimniekošana;
- d) spēju veidošana cilvēkresursu jomā, pakalpojumu standartu, ūdens resursu pārvaldības un institucionālo struktūru uzlabošana;
- e) partnerību, saistīto uzņēmumu un kopuzņēmumu veidošana starp uzņēmējiem;
- f) tehnoloģiju izstrādes, pārneses un lietošanas, pētniecības un attīstības, inovāciju, informācijas apmaiņas un tīklu veidošanas veicināšana;
- g) ūdens piesārņojuma kontroles, attīrīšanas un saglabāšanas, notekūdeņu attīrīšana un sanitārijas attīstīšana;
- h) ilgtspējīgu apūdeņošanas shēmu veicināšana.

92. PANTS

Vide

1. Sadarbība vides jomā ietver vides aizsardzību un ilgtspējīgu pārvaldību, kā arī ar tirdzniecību saistītās vides politikas īstenošanu.
2. Sadarbībai šīs sadaļas jomās ir šādi mērķi:
 - a) aizsargāt, atjaunot un saglabāt vidi un bioloģisko daudzveidību (floru, faunu un mikrobu ģenētiskos resursus, tostarp to ekosistēmas);
 - b) attīstīt *EAC* partnervalsts(-u) nozares, kurās izmanto videi nekaitīgas tehnoloģijas;
 - c) veicināt tehnoloģiju izstrādi, pārneš un piemērošanu, pētniecību un izstrādi, inovācijas un informācijas apmaiņu.
3. Ievērojot 75. pantu, Puses vienojas sadarboties šādās jomās:
 - a) starptautisko nolīgumu, konvenciju un līgumu vides jomā īstenošana;
 - b) vides un bioloģiskās daudzveidības, tostarp mežsaimniecības un savvaļas resursu, vienlīdzīgas un ilgtspējīgas izmantošanas, saglabāšanas un pārvaldības uzlabošana un veicināšana;

- c) institucionālā un tiesiskā regulējuma un spēju pilnveidošana, lai izstrādātu, ieviestu, pārvaldītu un piemērotu tiesību aktus, noteikumus, standartus un politikas vides jomā;
- d) partnerību, saistīto uzņēmumu un kopuzņēmumu veidošana starp uzņēmējiem;
- e) dabas katastrofu novēršana un mazināšana un bioloģiskās daudzveidības samazināšanās novēršana;
- f) tehnoloģiju izstrādes un pielāgošanas, pārneses un lietošanas, pētniecības un izstrādes, inovāciju veicināšana;
- g) piekrastes un jūras resursu, vietējo un savvaļas bioloģisko un ģenētisko resursu aizsargāšana un apsaimniekošana;
- h) alternatīvu, videi draudzīgu darbību un iztikas avotu attīstīšana;
- i) tādu preču un pakalpojumu ražošanas un tirdzniecības veicināšana, attiecībā uz kuriem liela nozīme ir ekomarkējumam;
- j) informācijas apmaiņa un kontaktu veidošana attiecībā uz ražojumiem un to ražošanas, pārvadāšanas, tirgvedības un marķēšanas prasībām;
- k) videi nekaitīgu ražojumu infrastruktūras iekārtu izstrāde;
- l) vietējo kopienu iesaistīšana bioloģiskās daudzveidības, mežsaimniecības un savvaļas resursu apsaimniekošanā;

- m) rūpniecisko un toksisko atkritumu apsaimniekošanas un iznīcināšanas attīstīšana;
- n) ieinteresēto personu dalības starptautiskajā dialogā vides jomā veicināšana.

VI SADAĻA

SANITĀRIE UN FITOSANITĀRIE PASĀKUMI

93. PANTS

Piemērošanas joma un mērķi

1. Sadarbība šīs sadaļas jomās ietver atbalstu un spēju veidošanu saskaņošanas, zonēšanas un nodalīšanas, atbilstības novērtēšanas, informācijas apmaiņas un tirdzniecības nosacījumu pārredzamības jomā.
2. Sadarbībai šīs sadaļas jomās ir šādi mērķi:
 - a) atvieglot Pušu reģionālo un starpreģionālo tirdzniecību, vienlaikus aizsargājot cilvēku, dzīvnieku un augu dzīvību vai veselību atbilstoši PTO *SFS* līgumam;
 - b) risināt problēmas, kas saistītas ar *SFS* pasākumiem attiecībā uz apstiprinātajām prioritārajām nozarēm un ražojumiem, pievēršot pienācīgu uzmanību reģionālajai integrācijai;

- c) noteikt procedūras un kārtību sadarbības veicināšanai *SFS* jautājumos;
- d) nodrošināt pārredzamību *SFS* pasākumos, kas attiecas uz tirdzniecību Pušu starpā un katras Puses teritorijā;
- e) veicināt pasākumu saskaņošanu ar starptautiskajiem standartiem reģionā atbilstoši PTO *SFS* līgumam un attiecīgas politikas, tiesiskā, normatīvā un institucionālā regulējuma izstrādi *EAC* partnervalstī(-īs);
- f) uzlabot *EAC* partnervalsts(-u) efektīvu dalību Pārtikas kodeksa komisijā, Pasaules Dzīvnieku veselības organizācijā un Starptautiskajā augu aizsardzības konvencijā;
- g) veicināt apspriešanos un informācijas apmaiņu starp *EAC* partnervalsts(-u) un ES iestādēm un laboratorijām;
- h) veicināt spēju pilnveidošanu, lai varētu noteikt un īstenot reģionālus un valsts standartus atbilstoši starptautiskām prasībām nolūkā veicināt reģionālo integrāciju;
- i) izveidot un uzlabot *EAC* partnervalsts(-u) spēju īstenot un uzraudzīt *SFS* pasākumus atbilstoši šim pantam; un
- j) veicināt tehnoloģiju pārnesei.

3. Ievērojot 75. pantu, Puses vienojas sadarboties šādās jomās:
- a) atbalsts *EAC* partnervalstij(-īm) *SFS* pasākumu izpildē, tostarp izstrādājot atbilstošu tiesisko regulējumu, politiku, jautājumus, kas saistīti ar attiecīgo starptautisko standartu noteikšanas iestāžu darbu, apmācībām, informatīviem pasākumiem, spēju veidošanu un tehnisko palīdzību;
 - b) attiecīgā gadījumā atbalsts *SFS* pasākumu saskaņošanā *EAC* partnervalstī(-īs) un valsts *SFS* saskaņošanas komiteju izveidē un publiskā un privātā sektora sanitārās kontroles veikspējas uzlabošana; prioritārās jomas ir kvalitātes programmas, apmācība, informatīvo pasākumu izstrāde un īstenošana, laboratoriju būvēšana, uzlabošana, modernizēšana un akreditācija;
 - c) atbalsts jautājumos, kas saistīti ar attiecīgo starptautisko standartu noteikšanas iestāžu darbu; šī sadarbība var ietvert apmācību, informatīvos pasākumus, spēju veidošanu un tehnisko palīdzību;
 - d) atbalsts zivsaimniecības jomā ar mērķi izstrādāt saskaņotus reģionālos noteikumus, tiesību aktus un standartus zivju produktiem, lai veicinātu tirdzniecību Pušu starpā un *EAC* reģionā;
 - e) atbalsts ar mērķi veicināt sadarbību starp *EAC* partnervalsts(-u) *SFS* iestādēm un līdzvērtīgām ES *SFS* iestādēm;

- f) atbalsts *SFS* līguma īstenošanā, jo īpaši stiprinot *EAC* partnervalsts(-u) kompetentās iestādes, ziņošanu un informācijas punktus;
- g) atbalsts informācijas sniegšanā un apmaiņā.

94. PANTS

Saskaņošana

1. Puses tiecas saskaņot savus attiecīgos noteikumus un procedūras savu *SFS* pasākumu formulēšanai, tostarp pārbaudes, testēšanas un sertifikācijas procedūras, atbilstoši PTO *SFS* līgumam.
2. Attiecīgā gadījumā *EAC* partnervalsts(-is) ar ES atbalstu izstrādās programmu un laika grafiku savu *SFS* standartu saskaņošanai.
3. Vecāko amatpersonu komiteja izstrādā kārtību, lai attiecīgā gadījumā palīdzētu šajā saskaņošanas procesā un uzraudzītu to reģionos.

95. PANTS

Zonēšana un nodalīšana

Puses katrā atsevišķā gadījumā atzīst noteiktas teritorijas, kuras ir brīvas no pesticīdiem vai slimībām, un teritorijas, kurās pesticīdu vai slimību izplatības līmenis ir zems un kuras ir augu un dzīvnieku izcelsmes produktu iespējamais izcelsmes avots, ņemot vērā PTO *SFS* līguma 6. pantu.

96. PANTS

Īpaša un diferencēta attieksme un tehniskā palīdzība

1. ES piekrīt sniegt tehnisko palīdzību un nodrošināt īpašu un diferencētu attieksmi atbilstoši PTO *SFS* līguma 9. un 10. pantam.
2. Puses sadarbojas, lai risinātu *EAC* partnervalsts(-u) īpašās vajadzības, kas radušās, īstenojot šīs sadaļas noteikumus.
3. Puses vienojas, ka šādas jomas ir tehniskās palīdzības prioritātes:
 - a) tehniskās jaudas veidošana *EAC* partnervalsts(-u) publiskajā un privātajā sektorā, lai nodrošinātu sanitāro un fitosanitāro kontroli, tostarp apmācības un informēšanas pasākumus pārbaudes, sertificēšanas, uzraudzības un kontroles jomā;

- b) tehniskās spējas uzlabošana, lai varētu īstenot un uzraudzīt *SFS* pasākumus, tostarp sekmēt starptautisko standartu plašāku izmantošanu;
- c) spēju veidošana riska analīzes, saskaņošanas, atbilstības, pārbaudes, sertificēšanas, atlieku uzraudzības, izsekojamības un akreditēšanas jomā, tostarp modernizējot vai izveidojot laboratorijas un citas iekārtas, lai *EAC* partnervalstij(-īm) palīdzētu ievērot starptautiskos standartus;
- d) atbalsts *EAC* partnervalsts(-u) dalībai attiecīgo starptautisko standartu noteikšanas iestāžu darbā;
- e) *EAC* partnervalsts(-u) spēju veidošana, lai tās varētu efektīvi piedalīties ziņojumu sniegšanas procesos.

VII SADAĻA

TEHNISKIE ŠĶĒRŠĻI TIRDZNICĪBĀ

97. PANTS

Piemērošanas joma un mērķi

1. Sadarbībai šīs sadaļas jomās ietver tehnisko noteikumu, standartu un atbilstības novērtēšanas procedūru sagatavošanu, pieņemšanu un piemērošanu, kā definēts *TBT* nolīgumā.
2. Sadarbībai šīs sadaļas jomās ir šādi mērķi:
 - a) pakāpeniski novērst tehniskos šķēršļus tirdzniecībā, lai veicinātu tirdzniecību starp Pusēm un *EAC* partnervalstī(-īs);
 - b) uzlabot reģionālo integrāciju ar *EAC* partnervalstī(-īs) (un starp tām), saskaņojot standartus, tehniskos noteikumus un atbilstības novērtēšanas procedūras, ko piemēro *EAC* partnervalsts(-īs), atbilstoši *TBT* nolīgumam;
 - c) veicināt plašāku starptautisko tehnisko noteikumu, standartu un atbilstības novērtēšanas procedūru, tostarp noteiktām nozarēm paredzētu pasākumu, izmantošanu;

- d) izveidot funkcionālus saistītos uzņēmumus, kopuzņēmumus un kopīgu pētniecību un izstrādi starp *EAC* partnervalsts(-u) un ES standartizācijas, atbilstības novērtēšanas un regulatīvajām iestādēm;
- e) veicināt *EAC* partnervalsts(-u) izcelsmes ražojumu piekļuvi tirgum, uzlabojot šo ražojumu drošumu, kvalitāti un konkurētspēju;
- f) veicināt starptautiskās paraugprakses tehnisko noteikumu jomā, starptautisko standartu un atbilstības novērtēšanas procedūru plašāku izmantošanu;
- g) nodrošināt, ka standartu un tehnisko noteikumu sagatavošana, pieņemšana un piemērošana ir pārredzama un nerada nevajadzīgus šķēršļus tirdzniecībā starp Pusēm saskaņā ar *TBT* nolīguma noteikumiem;
- h) atbalstīt atbilstoša tiesiskā regulējuma, politikas un reformu izstrādi *EAC* partnervalstī(-īs), lai nodrošinātu atbilstību starptautiski apstiprinātai praksei;
- i) palīdzēt *EAC* partnervalstij(-īm) īstenot *TBT* nolīgumu un to tirdzniecības partneriem izpildīt *TBT* prasības saistībā ar *TBT* nolīgumu.

3. Ievērojot 75. pantu, Puses vienojas sadarboties šādās jomās:

- a) atbalstīt plašāku starptautisko standartu, tehnisko noteikumu un atbilstības novērtējuma, tostarp noteiktām nozarēm paredzētu pasākumu, izmantošanu Pušu teritorijā;

- b) atbalstīt *EAC* partnervalsts(-u) spēju veidošanu standartizācijas, metroloģijas, akreditācijas un atbilstības novērtēšanas procedūru jomā, tostarp atbalstīt laboratoriju un attiecīgo iestāžu modernizēšanu un izveidošanu, kā arī atbilstoša aprīkojuma iegādi;
- c) atbalstīt kvalitātes vadību un nodrošināšanu izvēlētajās nozāres, kas ir svarīgas *EAC* partnervalstij(-īm);
- d) atbalstīt *EAC* partnervalsts(-u) standartu un citu tehnisko regulatoru pilntiesīgu dalību starptautiskajās standartu noteikšanas struktūrās un pastiprināt starptautisko standartu kā tehniskā regulējuma pamata nozīmi;
- e) atbalstīt *EAC* partnervalsts(-u) atbilstības novērtēšanas struktūru centienus iegūt starptautisko akreditāciju;
- f) izveidot funkcionālas saiknes starp Pušu standartizācijas, atbilstības novērtēšanas un sertifikācijas iestādēm;
- g) atbalstīt kopīgas izpratnes izveidi par labu reglamentējošo praksi, tostarp:
 - i) tehnisko noteikumu, standartu un atbilstības novērtēšanas procedūru sagatavošanas, pieņemšanas un piemērošanas pārredzamību;

- ii) regulatīvu pasākumu un saistītu atbilstības novērtēšanas procedūru, tostarp piegādātāju atbilstības deklarāciju izmantošanas, nepieciešamību un samērīgumu;
 - iii) starptautisko standartu izmantošanu par pamatu tehnisko noteikumu izveidei, izņemot gadījumus, kad šādi starptautiski standarti būtu neefektīvi vai nepiemēroti likumīgo mērķu sasniegšanai;
 - iv) tehnisko noteikumu un tirgus uzraudzības pasākumu piemērošanu; un
 - v) mehānismu un metožu ieviešanu tehnisko noteikumu, standartu un atbilstības novērtēšanas procedūru pārskatīšanai;
-
- h) identificēt, sakārtot prioritārā secībā un atbalstīt nepieciešamās tehniskās infrastruktūras attīstīšanu un tehnoloģiju pārnesi saistībā ar metroloģiju, standartizāciju, testēšanu, sertifikāciju un akreditāciju, lai atbalstītu tehniskos noteikumus;
 - i) paplašināt regulatīvo, tehnisko un zinātnisko sadarbību, tostarp izmantojot informācijas, pieredzes un datu apmaiņu, ar mērķi uzlabot tehnisko noteikumu kvalitāti un līmeni un efektīvi izmantot regulatīvos resursus;
 - j) pilnveidot tehnisko noteikumu, standartu un atbilstības novērtēšanas procedūru atbilstību un konvergenci;

- k) veicināt un atbalstīt divpusēju sadarbību starp Pušu attiecīgajām organizācijām, kas atbild pat metroloģiju, standartizāciju, testēšanu, sertificēšanu un akreditāciju;
- l) veicināt sadarbību starp Pusēm un *EAC* saistībā ar attiecīgo starptautisko iestāžu un organizāciju darbu un forumu *TBT* jautājumu risināšanai.

VIII SADAĻA

MUITA UN TIRDZNIECĪBAS ATVIEGLOŠANA

98. PANTS

Piemērošanas joma un mērķi

1. Puses apliecina un atzīst, ka ir svarīgi sadarboties muitas un tirdzniecības atvieglošanas jautājumos, lai attīstītu vispārējo tirdzniecības vidi.
2. Puses vienojas uzlabot sadarbību, lai nodrošinātu, ka attiecīgie tiesību akti un procedūras, kā arī attiecīgo dienestu administratīvā spēja ļauj sasniegt tirdzniecības atvieglošanas mērķi.
3. Puses atzīst, ka ir vajadzīga atbilstoša administratīvā spēja, lai varētu sasniegt minētos mērķus. Tās vienojas, ka *EAC* partnervalstij(-īm) ir vajadzīgi pārejas periodi un spēju veidošana, lai tās varētu veiksmīgi īstenot šīs sadaļas noteikumus.

4. Sadarbībai šīs sadaļas jomās ir šādi mērķi:
- a) veicināt tirdzniecību starp Pusēm;
 - b) veicināt tiesību aktu un procedūru muitas jomā saskaņošanu reģionālā līmenī;
 - c) sniegt atbalstu *EAC* partnervalstij(-īm), lai stiprinātu tirdzniecības atvieglošanu;
 - d) sniegt atbalstu *EAC* partnervalsts(-u) muitas pārvaldēm šā nolīguma īstenošanā un citas starptautiskās paraugprakses īstenošanā muitas jomā;
 - e) uzlabot Pušu muitas dienestu un citu saistīto robežapsardzes aģentūru sadarbību.
5. Ievērojot 75. pantu, Puses vienojas sadarboties šādās jomās:
- a) apmaiņa ar informāciju par tiesību aktiem un procedūrām muitas jomā;
 - b) kopīgu iniciatīvu izstrādāšana savstarpēji saskaņotās jomās;
 - c) atbalsts:
 - i) muitas sistēmu un procedūru modernizēšanai un muižošanas laika samazināšanai;

- ii) muitas procedūru un tirdzniecības formalitāšu, tostarp saistībā ar importu, eksportu un tranzītu, vienkāršošanai un saskaņošanai;
- iii) reģionālo tranzīta sistēmu uzlabošanai;
- iv) pārredzamības uzlabošanai saskaņā ar 134. pantu;
- v) spēju veidošanai, tostarp finansiāla un tehniska palīdzība *EAC* partnervalstij(-īm) šajā jomā; un
- vi) citās muitas jomās, par kurām vienojas šā nolīguma Puses;
- d) iespējami kopējas nostājas ieņemšana tādās starptautiskās organizācijās muitas un tirdzniecības atvieglošanas jomā kā PTO, PMO, ANO un UNCTAD;
- e) visu saistīto aģentūru darbību saskaņošanas gan iekšzemē, gan pāri robežām veicināšana.
6. Puses muitas lietās un izcelsmes noteikumu jomā sadarbojas:
- a) ieviešot procedūras un praksi, kas ataino starptautiskos instrumentus un standartus, ko piemēro muitas un tirdzniecības atvieglošanas jomā, tostarp PTO noteikumus un PMO instrumentus un standartus;
- b) veicot darbības, kas paredzētas muitas standartu un tirdzniecības atvieglošanas pasākumu saskaņošanas konsolidēšanai;

- c) piemērojot mūsdienīgas muitas metodes, tostarp riska novērtēšanu, saistošus nolēmumus, vienkāršotas procedūras, kontroli pēc izlaišanas un revīzijas metodes;
- d) automatizējot muitas un citas tirdzniecības procedūras, tostarp ar muitu un tirdzniecību saistītas informācijas automātisku apmaiņu;
- e) apmācot muitas amatpersonas un citas attiecīgās valsts un privātā sektora amatpersonas par muitu un tirdzniecības veicināšanu; un
- f) jebkādās citās jomās, kuras Puses varētu identificēt.

IX SADAĻA

EPN PIELĀGOŠANAS PASĀKUMI

99. PANTS

Piemērošanas joma un mērķi

1. Puses atzīst, ka tarifu atcelšana un/vai būtiska samazināšana, kā paredzēts šajā nolīgumā, būs izaicinājums *EAC* partnervalstij(-īm). Puses vienojas, ka šis īpašais izaicinājums ir jārisina, izveidojot kompensējošu regulējumu, ievērojot VI pielikuma prevalējošos noteikumus.

2. Puses arī atzīst, ka šā nolīguma īstenošanas dēļ *EAC* partnervalsts(-u) ekonomikai var rasties izaicinājumi, tostarp sociālajā, ekonomikas un vides jomā. Puses vienojas, ka šie izaicinājumi ir jārisina ar sadarbības ekonomikas un attīstības jomā pasākumiem.

3. Sadarbības šīs sadaļas jomās mērķis ir novērst faktiskos un iespējamās pielāgošanās izaicinājumus, kas izriet no šā nolīguma īstenošanas.

100. PANTS

Sadarbības jomas

1. Attiecībā uz ieņēmumu zaudējumiem, kas saistīti ar tarifu samazināšanu, ES, ievērojot VI pielikuma prevalējošos noteikumus:

- a) iesaistās paplašinātā dialogā par fiskālās pielāgošanas pasākumiem un reformām;
- b) nosaka sadarbības kārtību, lai atbalstītu fiskālo reformu;
- c) piešķir finanšu līdzekļus, lai īslaicīgi segtu apstiprinātus valdības ieņēmumu zaudējumus, kas radušies muitas tarifu atcelšanas un/vai būtiskas samazināšanas dēļ.

2. Lai pārlicinātos, vai *EAC* partnervalsts(-u) ekonomika gūst maksimālu labumu no šā nolīguma, ES piekrīt sadarboties ar *EAC* partnervalsti(-īm), veicot atbilstošus sadarbības pasākumus ar mērķi:

- a) palielināt lauksaimniecības nozares ražīgumu *EAC* partnervalstī(-īs);

- b) uzlabot *EAC* partnervalsts(-u) darbaspēka produktīvās un profesionālās spējas, tostarp apmācītu darbiniekus, kuri ir pārvietoti uzņēmumu slēgšanas dēļ, un/vai mācītu viņiem jaunas prasmes jaunu darbību veikšanai utt.;
- c) atbalstīt pasākumus ilgtspējīgas vides nodrošināšanai;
- d) veidot spējas, lai uzlabotu makroekonomisko disciplīnu;
- e) mazināt iespējamo ietekmi uz pārtikas un uztura nodrošinājumu, lauku attīstību, iztikas līdzekļu nodrošinājumu un ieņēmumiem no eksporta *EAC* partnervalstī(-īs);
- f) risināt jautājumus citās iespējamās sadarbības jomās, kas saistītas ar šā nolīguma īstenošanas izaicinājumiem.

X SADAĻA

RESURSU MOBILIZĀCIJA

101. PANTS

Principi un mērķi

1. Atzīstot ES apņemšanos atbalstīt šā nolīguma īstenošanu un *EAC* partnervalsts(-u) centienus pašām finansēt savas attīstības vajadzības, Puses vienojas strādāt gan kopā, gan atsevišķi, lai mobilizētu finanšu līdzekļus šā nolīguma īstenošanas, reģionālās integrācijas un *EAC* partnervalsts(-u) attīstības stratēģiju atbalstam.
2. Kopīgas resursu mobilizācijas mērķis ir papildināt, atbalstīt un veicināt savstarpējo atkarību, *EAC* partnervalsts(-u) centienus izmantot alternatīvus finansējuma avotus, lai atbalstītu reģionālo integrāciju un attīstības stratēģijas, jo īpaši III(a) pielikuma EPN attīstības plānu, ievērojot VI pielikuma prevalējošos noteikumus.

102. PANTS

Pienākumi

1. Ievērojot VI pielikuma prevalējošos noteikumus, *EAC* partnervalsts(-is):
 - a) laikus un paredzamā veidā piešķir līdzekļus no saviem finanšu mehānismiem, lai atbalstītu reģionālo integrāciju un ar EPN saistītas attīstības stratēģijas un projektus, kas ietverti EPN attīstības plānā;
 - b) izstrādā savas attīstības stratēģijas, pienācīgi ņemot vērā *EAC* partnervalsts(-u) tiesības noteikt savu attīstības stratēģiju virzienu un secību un prioritātes;
 - c) izveido EPN fondu, lai piešķirtu ar EPN saistītus līdzekļus;
 - d) iekļauj EPN attīstības plāna prioritātes reģionālās un valsts stratēģijās.

2. Ievērojot prevalējošos VI pielikuma noteikumus, *EAC* partnervalsts(-is) paredz EPN fonda pārvaldības normas un noteikumus, lai nodrošinātu minēto līdzekļu izmantošanas pārredzamību, pārskatatbildību un lietderīgumu. Neskarot citu partneru pienesumu EPN fondā, ES resursu novirzīšana būs atkarīga no tā, vai ES būs devusi pozitīvu vērtējumu EPN fonda darbības procedūrām.

3. Ievērojot prevalējošo VI pielikuma noteikumus, ES piešķir resursus laikus un paredzamā veidā, īpaši ņemot vērā *EAC* partnervalsts(-u) piegādes ierobežojumus, kas saistīti ar šā nolīguma īstenošanu, tostarp EPN attīstības plānā noteiktos finansējuma ierobežojumus, no:

- a) ES budžeta;
- b) jebkura cita instrumenta, ko izmantos, lai īstenotu ES oficiālo attīstības palīdzību.

4. Puses kopīgi apņemas strādāt, lai mobilizētu šādus resursus:

- a) citu (daudzpusējo vai divpusējo) donoru līdzekļus;
- b) dotācijas, koncesiju aizdevumus, publiskās un privātās partnerības un īpašos līdzekļus;
- c) jebkurus citus oficiālās attīstības palīdzības resursus, kas pieejami no attīstības partneriem.

VI DAĻA

INSTITUCIONĀLIE NOTEIKUMI

103. PANTS

Piemērošanas joma un mērķis

1. Šīs daļas noteikumi attiecas uz EPN Padomi, Vecāko amatpersonu komiteju, EPN Padomdevēju komiteju, kas izveidota ar 108. pantu (turpmāk "EPN Padomdevēju komiteja"), un jebkuru citu institūciju un komiteju, ko varētu izveidot ar šo nolīgumu.
2. Šīs daļas mērķis ir noteikt institūcijas, kas veicinās šā nolīguma mērķu sasniegšanu.

104. PANTS

EPN Padome

1. Uz šā nolīguma spēkā stāšanās dienu ar šo tiek izveidota EPN Padome.
2. EPN Padomē iekļauj ministru līmeņa Pušu pārstāvjus.

3. EPN Padome nosaka pati savu reglamentu sešos (6) mēnešos no šā nolīguma spēkā stāšanās dienas.
4. EPN Padomes līdzpriekšsēdētāji ir viens katras Puses pārstāvis saskaņā ar Padomes reglamentā izklāstītajiem noteikumiem.
5. EPN Padomes sanāksmes notiek regulāri, ne retāk kā reizi divos (2) gados, bet nepieciešamības gadījumā Padome rīko ārkārtas sanāksmes, ja Puses par to vienojas.
6. EPN Padome ir atbildīga par turpmāk minēto:
 - a) šā nolīguma darbība un īstenošana, un Padome uzrauga tā mērķu sasniegšanu;
 - b) izskata jebkuru svarīgu jautājumu, kas ir radies saistībā ar šo nolīgumu, kā arī jebkuru citu kopīgu interešu jautājumu, kurš saistīts ar tirdzniecību starp Pusēm, neskarot VII daļā piešķirtās tiesības; un
 - c) izskata Pušu priekšlikumus un ieteikumus izmaiņām un grozījumiem šajā nolīgumā.

105. PANTS

EPN Padomes pilnvaras

1. EPN Padomei ir pilnvaras pieņemt lēmumus, un, pamatojoties uz abpusēju vienošanos, tā var pieņemt Vecāko amatpersonu komitejas ieteikumus rakstveidā.
2. Pieņemtie lēmumi ir saistoši Pusēm, kuras veic visus pasākumus, kas vajadzīgi šo lēmumu izpildei saskaņā ar Pušu attiecīgajiem iekšējiem noteikumiem.
3. EPN Padome sešos (6) mēnešos no šā nolīguma spēkā stāšanās dienas nosaka un pieņem reglamentu, kas ir vajadzīgs šķīrējtiesas izveidei, kā noteikts 112. un 113. pantā.
4. Jautājumos, kuros *EAC* partnervalsts rīkojas individuāli, lai EPN Padome pieņemtu šādus lēmumus, ir vajadzīga attiecīgās *EAC* partnervalsts piekrišana.

106. PANTS

Vecāko amatpersonu komiteja

1. Uz šā nolīguma spēkā stāšanās dienu ar šo tiek izveidota Vecāko amatpersonu komiteja.

2. Atkarībā no situācijas to veido *EAC* partnervalsts(-u) pastāvīgie sekretāri vai galvenie sekretāri un vecāko amatpersonu līmeņa ES pārstāvji.
3. Ievērojot jebkādus norādījumus, kurus varētu sniegt EPN Padome, Vecāko amatpersonu komiteja tiekas vismaz reizi gadā un var sasaukt ārkārtas sanāksmes, kad vien tas ir vajadzīgs, un jebkurā laikā, par ko vienojas Puses. Vecāko amatpersonu komiteja tiekas arī pirms EPN Padomes sanāksmēm.
4. Komitejas līdzpriekšsēdētāji ir katras Puses viens pārstāvis.
5. Vecāko amatpersonu komiteja ir atbildīga par turpmāk minēto:
 - a) palīdz EPN Padomei tās pienākumu veikšanā;
 - b) saņem un izskata īpašo komiteju, darba sesiju, darba grupu vai citu struktūru, ko Komiteja izveidojusi atbilstoši 107. panta 1. punktam, ziņojumus, kā arī saskaņo to darbības un sniedz ieteikumus izskatīšanai EPN Padomē;
 - c) iesniedz EPN Padomei ziņojumus un ieteikumus par šā nolīguma īstenošanu pēc savas iniciatīvas vai EPA Padomes vai kādas Puses pieprasījuma;
 - d) tirdzniecības jomā:
 - i) uzrauga un atbild par šā nolīguma noteikumu īstenošanu un pareizu piemērošanu un apspriež un iesaka sadarbības jomas šajā saistībā;

- ii) saskaņā ar VII daļas I sadaļu veic darbības, lai izvairītos no strīdiem un atrisinātu strīdus, kas var rasties saistībā ar šā nolīguma interpretāciju vai piemērošanu;
 - iii) palīdz EPN Padomei veikt tās funkcijas, tostarp iesniedz ieteikumus par lēmumiem, kas jāpieņem EPN Padomei;
 - iv) pārrauga reģionālās integrācijas un Pušu ekonomisko un tirdzniecisko attiecību attīstību;
 - v) pārrauga un izvērtē šā nolīguma īstenošanas ietekmi uz Pušu ilgtspējīgu attīstību;
 - vi) apspriež un veic darbības, kas var atvieglināt Pušu savstarpējās tirdzniecības, ieguldījumu un uzņēmējdarbības iespējas; un
 - vii) apspriež jebkuru jautājumu, kas attiecas uz šo nolīgumu, un jebkuru jautājumu, kurš varētu ietekmēt nolīguma mērķu sasniegšanu;
- e) attīstības jomā:
 - i) palīdz EPN Padomei tās funkciju izpildē saistībā ar attīstības sadarbības jautājumiem, uz kuriem attiecas šis nolīgums;
 - ii) uzrauga šajā nolīgumā noteikto sadarbības noteikumu īstenošanu un koordinē šo darbību ar līdzekļu devējiem, kas ir trešās personas;

- iii) sniedz ieteikumus par Pušu savstarpējo sadarbību, kas attiecas uz tirdzniecību;
- iv) regulāri pārskata šajā nolīgumā noteiktās sadarbības prioritātes un attiecīgā gadījumā sniedz ieteikumus par jaunu prioritāšu iekļaušanu; un
- v) pārskata un apspriež sadarbības jautājumus, kas attiecas uz reģionālo integrāciju un šā nolīguma īstenošanu.

107. PANTS

Vecāko amatpersonu komitejas pilnvaras

1. Pildot savas funkcijas, Vecāko amatpersonu komiteja:
 - a) attiecīgā gadījumā izveido un pārrauga visas īpašās komitejas, darba sesijas, darba grupas vai struktūras, kas nodarbojas ar jautājumiem tās kompetencē, dod tām norādījumus un nosaka to sastāvu, pienākumus un reglamentu, ja vien šajā nolīgumā nav paredzēts citādi;
 - b) pieņem lēmumus vai sagatavo ieteikumus šajā nolīgumā paredzētajos gadījumos vai tad, ja šādas īstenošanas pilnvaras tai deleģējusi EPN Padome. Gadījumos, kad šādas īstenošanas pilnvaras tiek piešķirtas komitejai, tā pieņem lēmumus vai sniedz ieteikumus saskaņā ar 105. panta nosacījumiem; un

- c) izskata visus šā nolīguma jautājumus un attiecīgi rīkojas savu funkciju izpildē.
2. Komiteja rīko īpašas darba sesijas, lai izpildītu 1. punkta a) apakšpunktā noteiktās funkcijas.
3. Komiteja nosaka pati savu reglamentu trīs (3) mēnešos no šā nolīguma spēkā stāšanās dienas.

108. PANTS

EPN Padomdevēja komiteja

1. Ar šo tiek izveidota EPN Padomdevēja komiteja, kuras uzdevums ir palīdzēt Vecāko amatpersonu komitejai veicināt dialogu un sadarbību starp privātā sektora, pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvjiem, tostarp akadēmiskajām aprindām, un sociālajiem un ekonomiskajiem partneriem. Šāds dialogs un sadarbība ietver visus jautājumus, uz kuriem attiecas šis nolīgums, ja tie rodas saistībā ar šā nolīguma īstenošanu.
2. Par dalību EPN Padomdevējā komitejā lemj EPN Padome, ņemot vērā Vecāko amatpersonu komitejas ieteikumus, ar nolūku nodrošināt visu ieinteresēto personu plašu pārstāvību.

3. EPN Padomdevēja komiteja veic savas darbības, apspriežoties ar Vecāko amatpersonu komiteju vai pēc savas iniciatīvas, un sniedz ieteikumus Vecāko amatpersonu komitejai. Pušu pārstāvji piedalās EPN Padomdevējas komitejas sanāksmēs.
4. EPN Padomdevēja komiteja pieņem savu reglamentu trīs (3) mēnešos no tās izveidošanas, vienojoties par to ar Vecāko amatpersonu komiteju.

VII DAĻA

STRĪDU NOVĒRŠANA UN IZŠĶIRŠANA

109. PANTS

Piemērošanas joma un mērķis

1. Ja vien nav noteikts citādi, šī nodaļa attiecas uz strīdiem par šā nolīguma noteikumu interpretāciju un piemērošanu.
2. Šīs daļas mērķis ir izvairīties no jebkādiem strīdiem starp Pusēm saistībā ar šā nolīguma labticīgu interpretāciju un piemērošanu vai atrisināt tos, un, ja tas ir iespējams, rast savstarpēji saskaņotu risinājumu.

I SADAĻA

IZVAIRĪŠANĀS NO STRĪDIEM

110. PANTS

Apspriešanās

1. Par visiem strīdiem saistībā ar šā nolīguma interpretēšanu un piemērošanu Puses apspriežas un cenšas tos atrisināt labticīgi, rodot savstarpēji saskaņotu risinājumu.
2. Viena Puse ierosina otrai Pusei apspriesties ar rakstveida pieprasījumu, kura kopija iesniedzama Vecāko amatpersonu komitejai, norādot attiecīgo jautājumu un nolīguma noteikumus, kuriem, pēc tās uzskata, pasākums neatbilst.
3. Ja vien Puses nevienojas citādi, apspriešanās notiek atbildētājas Puses teritorijā divdesmit (20) dienās no pieprasījuma saņemšanas dienas. Apspriešanos uzskata par pabeigtu sešdesmit (60) dienās no pieprasījuma saņemšanas dienas, ja vien Puses nevienojas turpināt apspriešanos. Visa apspriešanās laikā izpaustā informācija paliek konfidenciāla.
4. Apspriešanos par steidzamiem jautājumiem, tostarp tādiem, kas attiecas uz ātrbojīgām vai sezonālām precēm, rīko tik ātri, cik tas ir praktiski iespējams, bet jebkurā gadījumā piecpadsmit (15) dienās no pieprasījuma saņemšanas dienas, un to uzskata par pabeigtu trīsdesmit (30) dienās no pieprasījuma saņemšanas dienas, ja vien Puses nevienojas turpināt apspriešanos.

5. Ja Puse, kurai adresēts apspriešanās pieprasījums, neatbild uz minēto pieprasījumu desmit (10) dienās no tā saņemšanas dienas vai ja apspriešanās nenotiek attiecīgi šā panta 3. un 4. punktā noteiktajā termiņā, vai ja apspriešanās ir pabeigta, bet nav panākta vienošanās par savstarpēji saskaņotu risinājumu, katra Puse var pieprasīt risināt strīdu šķīrējtiesā atbilstoši 112. pantam.
6. Puses var vienoties mainīt 3.–5. punktā minētos termiņus, ņemot vērā katras Puses grūtības vai lietas sarežģītību.

111. PANTS

Mediācija

1. Ja apspriežoties nav panākts savstarpēji saskaņots risinājums, Puses vienojoties var izmantot mediatora palīdzību. Ja vien Puses nevienojas citādi, mediatora darbs ir saistīts ar jautājumu, kas minēts apspriešanās pieprasījumā.
2. Jebkura no Pusēm var vērsties šķīrējtiesā atbilstoši 112. pantam, neizmantojot mediatora palīdzību.

3. Ja vien Puses nevienojas par mediatoru piecpadsmīt (15) dienās no vienošanās lūgt mediatora palīdzību dienas, Vecāko amatpersonu komitejas priekšsēdētājs vai viņa pārstāvis izlozē mediatoru no personu kopuma, kas ir 125. pantā minētajā sarakstā un nav nevienas Puses valstspiederīgie. Izlozi izdara divdesmit piecās (25) dienās no vienošanās lūgt mediatora palīdzību iesniegšanas katras Puses pārstāvja klātbūtnē. Mediators ne vēlāk kā trīsdesmit (30) dienās pēc viņa izraudzīšanas sasauca sanāksmi ar Pusēm. Mediators saņem katras Puses iesniegumu ne vēlāk kā piecpadsmīt (15) dienās pirms sanāksmes un dara zināmu atzinumu ne vēlāk kā četrdesmit piecās (45) dienās pēc viņa izraudzīšanas.

4. Mediatora atzinumā var būt ieteikums par to, kā izšķirt strīdu atbilstīgi šā nolīguma noteikumiem. Mediatora atzinums nav saistošs.

5. Puses var vienoties grozīt 3. punktā minētos termiņus. Arī mediators pēc jebkuras Puses pieprasījuma vai pēc savas iniciatīvas var nolemt mainīt šos termiņus, ņemot vērā attiecīgās Puses grūtības vai lietas sarežģītību.

6. Vidutāja darbība, it sevišķi Pušu izpaustā informācija un pieņemtā nostāja minētajā procesā paliek konfidenciāla.

II SADAĻA

STRĪDU IZŠĶIRŠANA

112. PANTS

Šķīrējtiesas procedūras sākšana

1. Ja Pusēm nav izdevies atrisināt strīdu apspriežu ceļā, kā paredzēts 110. pantā, prasītāja Puse var iesniegt paziņojumu, lai sāktu šķīrējtiesas izveides procedūru atbilstoši 113. pantam.
2. Paziņojumu par šķīrējtiesas izveidi iesniedz rakstveidā atbildētājai Pusei un Vecāko amatpersonu komitejai. Prasītāja Puse savā paziņojumā norāda konkrētos pasākumus un izskaidro, kādā veidā šādi pasākumi ir šā nolīguma noteikumu pārkāpums.

113. PANTS

Šķīrējtiesas izveide

1. Šķīrējtiesā ir trīs šķīrējtiesneši.

2. Desmit (10) dienās pēc tam, kad Vecāko amatpersonu komitejai iesniegts paziņojums par šķīrējtiesas izveidi, Puses savstarpēji apspriežas, lai vienotos par šķīrējtiesas sastāvu.

3. Ja Puses nevar vienoties par šķīrējtiesas sastāvu šā panta 2. punktā noteiktajā termiņā, katra Puse piecās (5) dienās izvēlas šķīrējtiesnesi no šķīrējtiesnešu saraksta, kas izveidots atbilstoši 125. pantam. Ja kāda no Pusēm neieceļ šķīrējtiesnesi, pēc otras Puses pieprasījuma šo šķīrējtiesnesi izlozē Vecāko amatpersonu komitejas priekšsēdētājs vai priekšsēdētāja pārstāvis no minētās Puses apakšsaraksta, kas izveidots atbilstoši 125. pantam.

4. Ja Puses nevienojas par šķīrējtiesas priekšsēdētāju šā panta 2. punktā noteiktajā termiņā, piecās (5) dienās no viņu iecelšanas divi šķīrējtiesneši par šķīrējtiesas priekšsēdētāju iecel trešo šķīrējtiesnesi no saraksta, kas izveidots atbilstoši 125. pantam, un paziņo par to Vecāko amatpersonu komitejai. Ja šķīrējtiesas priekšsēdētāju neieceļ, katra Puse var lūgt Vecāko amatpersonu komitejas priekšsēdētājam vai priekšsēdētāja pārstāvim piecās (5) dienās izlozēt šķīrējtiesas priekšsēdētāju no priekšsēdētāju apakšsaraksta, kas izveidots atbilstoši 125. pantam.

5. Šķīrējtiesas izveides diena ir diena, kad tiek izraudzīti un saskaņā ar 120. pantā pieņemto reglamentu iecelti visi trīs šķīrējtiesneši.

114. PANTS

Šķīrējtiesas starpposma ziņojums

1. Parasti ne vēlāk kā deviņdesmit (90) dienās pēc šķīrējtiesas izveides dienas šķīrējtiesa iesniedz Pusēm starpposma ziņojumu, kurā ir aprakstošā daļa un konstatējumi un secinājumi. Ja tā uzskata, ka šo termiņu nevar ievērot, šķīrējtiesas priekšsēdētājam par to rakstveidā jāpaziņo Pusēm un Vecāko amatpersonu komitejai, norādot kavēšanās iemeslus un dienu, kad šķīrējtiesa plāno izdot starpposma ziņojumu. Starpposma ziņojumu nekādā gadījumā nedrīkst izdot vēlāk par simt divdesmit (120) dienām pēc šķīrējtiesas izveides dienas. Ikviena Puse piecpadsmit (15) dienās pēc ziņojuma sniegšanas var iesniegt šķīrējtiesai rakstveida piezīmes par konkrētiem starpposma ziņojuma aspektiem.
2. Steidzamības gadījumos, tostarp tādos, kas saistīti ar ātrbojīgām vai sezonas precēm, šķīrējtiesa dara visu, lai izdotu starpposma ziņojumu trīsdesmit (30) dienās, bet jebkurā gadījumā ne vēlāk kā četrdesmit piecas (45) dienās no tās izveides dienas. Katra Puse septiņās (7) dienās no starpposma ziņojuma iesniegšanas var iesniegt šķīrējtiesai rakstveida pieprasījumu, lai tā pārskatītu konkrētus starpposma ziņojuma aspektus.
3. Šķīrējtiesa, izskatījusi pušu rakstiskās piezīmes par starpposma ziņojumu, var grozīt ziņojumu un pēc saviem ieskatiem veikt papildu pārbaudi. Šķīrējtiesas galīgajā ziņojumā ataino starpposma ziņojuma posmā minēto argumentu apspriešanu un sniedz skaidras atbildes uz Pušu jautājumiem un novērojumiem.

115. PANTS

Šķīrējtiesas nolēmums

1. Šķīrējtiesa simt divdesmit (120) dienās pēc šķīrējtiesas izveides dienas savu nolēmumu paziņo Pusēm un Vecāko amatpersonu komitejai.

Neatkarīgi no pirmās daļas, ja minēto termiņu nevar ievērot, šķīrējtiesas priekšsēdētājs par to rakstveidā paziņo Pusēm un Vecāko amatpersonu komitejai, norādot kavēšanās iemeslus un dienu, kad šķīrējtiesa plāno sniegt nolēmumu. Nolēmumu nekādā gadījumā nedrīkst paziņot vēlāk kā simt piecdesmit (150) dienās no šķīrējtiesas izveides dienas.

2. Steidzamības gadījumos, tostarp tādos, kas saistīti ar ātrbojīgām vai sezonas precēm, šķīrējtiesa:

- a) paziņo savu nolēmumu sešdesmit (60) dienās no tās izveides dienas;
 - b) par to, vai tā uzskata lietu par steidzamu, var sniegt prejudiciālu nolēmumu tik ātri, cik tas ir praktiski iespējams, un jebkurā gadījumā septiņās (7) dienās pēc tās izveides.
3. Šķīrējtiesas nolēmumā ir iekļauti ieteikumi par to, kā atbildētājai Pusei panākt atbilstību.

4. Neatkarīgi no 6. līdz 10. punkta par pieņemamo termiņu, atbildētāja Puse veic jebkuru pasākumu, kas vajadzīgs, lai nekavējoties un labticīgi izpildītu šķīrējtiesas nolēmumu.
5. Ja tūlītēja nolēmuma izpilde nav iespējama, Puses cenšas vienoties par termiņu, kurā jāpanāk nolēmuma izpilde. Šādā gadījumā atbildētāja Puse ne vēlāk kā divdesmit vienā (21) dienā pēc šķīrējtiesas nolēmuma paziņošanas Pusēm paziņo prasītājam Pusei un Vecāko amatpersonu komitejai par to, cik daudz laika tai būs vajadzīgs, lai izpildītu nolēmumu.
6. Ja starp Pusēm ir domstarpības par pieņemamu termiņu šķīrējtiesas nolēmuma izpildei, prasītāja Puse četrpadsmit (14) dienās pēc paziņošanas saskaņā ar 1. punktu rakstveidā pieprasa šķīrējtiesai noteikt minētā termiņa ilgumu. Par šādu pieprasījumu vienlaikus paziņo a Pusei un Vecāko amatpersonu komitejai. Šķīrējtiesa divdesmit vienā (21) dienā no pieprasījuma iesniegšanas dienas paziņo nolēmumu Pusēm un Vecāko amatpersonu komitejai.
7. Ja šķīrējtiesa sākotnējā sastāvā vai daži tās locekļi nevar piedalīties jaunā sanāksmē, piemēro 113. pantā noteikto procedūru. Nolēmuma paziņošanas termiņš ir trīsdesmit piecas (35) dienas no šā panta 6. punktā minētā pieprasījuma iesniegšanas dienas.

8. Nosakot pieņemamā termiņa ilgumu, šķīrējtiesa ņem vērā to, cik ilgs laiks parasti ir vajadzīgs atbildētājam Pusei, lai pieņemtu samērīgus tiesiskos vai administratīvos pasākumus, ko šī Puse ir norādījusi kā vajadzīgus, lai nodrošinātu nolēmuma izpildi, un šķīrējtiesa jo īpaši ņem vērā grūtības, kādas varētu rasties *EAC* partnervalstij(-īm), ņemot vērā to nepietiekamās vajadzīgās spējas.
9. Pieņemamo termiņu var pagarināt, Pusēm par to vienojoties.

116. PANTS

Jebkura šķīrējtiesas nolēmuma izpildei veikta pasākuma pārskatīšana

1. Atbildētāja Puse līdz pieņemamā termiņa beigām paziņo prasītājam Pusei un Vecāko amatpersonu komitejai par jebkuru pasākumu, ko tā veikusi, lai izpildītu šķīrējtiesas nolēmumu.
2. Ja pieņemamā termiņa beigās atbildētāja Puse nav izpildījusi šā panta 1. punkta noteikumus, prasītāja Puse var veikt atbilstošus pasākumus saskaņā ar 118. panta 2. punktu, par to paziņojot atbildētājam Pusei un Vecāko amatpersonu komitejai.
3. Ja starp Pusēm ir domstarpības par to, vai atbildētāja Puse ir izpildījusi šā nolīguma noteikumus, katra Puse var pieprasīt šķīrējtiesas rakstveida nolēmumu par šo jautājumu. Pieprasījumā norāda attiecīgo pasākumu un izskaidro, kādā veidā tāds pasākums ir nesaderīgs vai saderīgs ar šā nolīguma noteikumiem un šķīrējtiesas nolēmumu.

4. Šķīrējtiesa cenšas paziņot savu nolēmumu četrdesmit piecās (45) dienās no iepriekš minētā pieprasījuma iesniegšanas dienas. Steidzamības gadījumos, tostarp tādos, kas saistīti ar ātrbojīgām un sezonas precēm, šķīrējtiesa paziņo savu nolēmumu trīsdesmit (30) dienās no pieprasījuma iesniegšanas dienas.

5. Ja šķīrējtiesa sākotnējā sastāvā vai daži tās locekļi nevar piedalīties jaunā sanāksmē piecpadsmit (15) dienu laikā, piemēro 113. pantā noteikto procedūru. Šādos gadījumos nolēmuma paziņošanas termiņš ir astoņdesmit (80) dienas no šā panta 3. punktā minētā pieprasījuma iesniegšanas dienas.

117. PANTS

Pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļi neizpildes gadījumā

1. Ja atbildētāja Puse nepaziņo par jebkuru pasākumu, kas veikts, lai izpildītu šķīrējtiesas nolēmumu līdz pieņemamā termiņa beigām, vai šķīrējtiesa nolemj, ka saskaņā ar 116. panta 1. punktu paziņotais pasākums neatbilst Puses pienākumiem atbilstīgi šā nolīguma noteikumiem, prasītājai Pusei ir tiesības pieņemt atbilstošus pasākumus, par to informējot atbildētāju Pusi.

2. Pieņemot šādus pasākumus, prasītāja Puse cenšas izraudzīties pasākumus, kas vismazāk iespaido šā nolīguma mērķu sasniegšanu, un ņem vērā to ietekmi uz atbildētājas Puses saimniecisko darbību. Turklāt, ja ES ir ieguvusi tiesības pieņemt šādus pasākumus, tā izraugās pasākumus, kuru konkrētais mērķis ir panākt tās *EAC* partnervalsts atbilstību, par kuras pasākumiem konstatēts, ka tie pārkāpj šo nolīgumu.

3. Jebkurā laikā pēc pieņemamā termiņa beigām prasītāja Puse var pieprasīt atbildētājai Pusei iesniegt piedāvājumu pagaidu kompensācijai, un atbildētāja Puse iesniedz šādu piedāvājumu.

4. Kompensācija vai attiecīgi pasākumi ir noteikti uz laiku un piemērojami tikai līdz brīdim, kad pasākums, ar kuru tiek pārkāpti šā nolīguma noteikumi, ir atsaukts vai grozīts tā, lai atbilstu minētajiem noteikumiem, vai līdz brīdim, kad Puses ir vienojušās par strīda izšķiršanu.

118. PANTS

Jebkura tāda pasākuma pārskatīšana, kas veikts nolēmuma izpildei pēc attiecīgo pasākumu pieņemšanas

1. Atbildētāja Puse paziņo otrai Pusei un Vecāko amatpersonu komitejai par visiem pasākumiem, ko tā veikusi, lai izpildītu šķīrējtiesas nolēmumu, kā arī par tās pieprasījumu prasītājai Pusei izbeigt attiecīgo pasākumu piemērošanu.

2. Ja Puses trīsdesmit (30) dienās pēc paziņojuma iesniegšanas nevienojas par paziņotā pasākuma atbilstību šim nolīgumam, prasītāja Puse rakstveidā pieprasa šķīrējtiesas nolēmumu šajā jautājumā. Par šādu pieprasījumu paziņo atbildētājai Pusei un Vecāko amatpersonu komitejai. Šķīrējtiesa četrdesmit piecās (45) dienās pēc pieprasījuma iesniegšanas dienas paziņo nolēmumu Pusēm un Vecāko amatpersonu komitejai.

3. Ja šķīrējtiesa nolemj, ka kāds pasākums, kas veikts atbilstības nodrošināšanai, neatbilst šā nolīguma noteikumiem, šķīrējtiesa nosaka, vai prasītāja Puse var turpināt piemērot attiecīgos pasākumus. Ja šķīrējtiesa nolemj, ka pasākums, kas veikts atbilstības nodrošināšanai, atbilst šā nolīguma noteikumiem, attiecīgos pasākumus izbeidz uzreiz pēc nolēmuma pieņemšanas dienas.

4. Ja šķīrējtiesa sākotnējā sastāvā vai daži tās locekļi nevar piedalīties jaunā sanāksmē, piemēro 113. pantā noteikto procedūru. Nolēmuma paziņošanas termiņš ir sešdesmit (60) dienas no 2. punktā minētā pieprasījuma iesniegšanas dienas.

III SADAĻA

KOPĪGI NOTEIKUMI

119. PANTS

Savstarpēji saskaņots risinājums

Puses jebkurā brīdī var rast saskaņotu risinājumu atbilstoši šai daļai un paziņo Vecāko amatpersonu komitejai par jebkuru šādu risinājumu. Ja risinājumam ir nepieciešams apstiprinājums saskaņā ar kādas Puses atbilstīgām iekšējām procedūrām, paziņojumā norāda šo prasību, un šķīrējtiesas procedūru aptur. Ja šāds apstiprinājums netiek prasīts vai tiek paziņots, ka minētās iekšējās procedūras pabeigtas, šķīrējtiesas procedūru izbeidz.

120. PANTS

Reglaments

Strīdu izšķiršanas procedūras regulē reglaments, ko pieņem EPN Padome sešos (6) mēnešos no šā nolīguma spēkā stāšanās dienas.

121. PANTS

Informācija un tehniskas konsultācijas

Pēc vienas Puses lūguma vai pēc savas ierosmes šķīrējtiesa var saņemt jebkādu informāciju šķīrējtiesas procesam no jebkura avota, ko tā uzskata par nepieciešamu, tostarp strīdā iesaistītajām Pusēm. Šķīrējtiesai ir arī tiesības pēc sava ieskata lūgt attiecīgo ekspertu viedokli. Pušu un citu trešo personu ieinteresētajām fiziskajām vai juridiskajām personām saskaņā ar 120. pantā pieņemto reglamentu ir tiesības iesniegt šķīrējtiesai *amicus curiae* vēstules. Šādā veidā iegūtā informācija jādara zināma Pusēm, kuras par to var iesniegt piezīmes.

122. PANTS

Iesniegumu valoda

1. Pušu rakstveida un mutvārdu iesniegumi sagatavojami jebkurā no minēto Pušu valsts valodām.
2. Puses cenšas vienoties par kopīgu darba valodu katrai konkrētajai procedūrai, kas iekļauta šajā daļā. Ja minētās Puses nespēj vienoties par kopīgu darba valodu, katra Puse organizē savu rakstveida iesniegumu tulkošanu un mutisko tulkošanu sēžu laikā valodā, kuru izvēlas atbildētāja Puse, un sedz izmaksas, ja vien tā nav attiecīgās Puses oficiālā valoda.¹

123. PANTS

Interpretācijas noteikumi

1. Šķīrējtiesa interpretē šā nolīguma noteikumus saskaņā ar parastajiem starptautisko publisko tiesību interpretācijas noteikumiem, tostarp noteikumiem, kas paredzēti Vīnes Konvencijā par starptautisko līgumu tiesībām, kas parakstīta Vīnē 1969. gada 23. maijā.
2. Šķīrējtiesas interpretācijas un nolēmumi nepaplašina un nesašaurina šajā nolīgumā paredzētās tiesības un pienākumus.

¹ Šā panta nolūkiem oficiālās valodas ir tās, kas uzskaitītas 146. pantā.

124. PANTS

Šķīrējtiesas nolēmumu pieņemšanas procedūra

1. Šķīrējtiesas dara visu iespējamo, lai ikvienu lēmumu pieņemtu vienprātīgi. Ja tomēr lēmumu nevar pieņemt vienprātīgi, attiecīgo jautājumu izšķir ar balsu vairākumu.
2. Ikvienā šķīrējtiesas nolēmumā izklāsta faktu konstatējumus, šā nolīguma attiecīgo noteikumu piemērojamību un jebkuru konstatējumu, ieteikumu un izdarīto secinājumu pamatojumu. Vecāko amatpersonu komiteja publisko šķīrējtiesas nolēmumus.
3. Šķīrējtiesas nolēmums ir galīgs un saistošs Pusēm.

125. PANTS

Šķīrējtiesnešu saraksts

1. Vecāko amatpersonu komiteja ne vēlāk kā sešus (6) mēnešos no šā nolīguma spēkā stāšanās dienas izveido sarakstu ar vismaz piecpadsmit (15) personām, kuras vēlas un ir spējīgas darboties kā šķīrējtiesneši. Sarakstu veido šādi trīs apakšsaraksti: katrai Pusei viens to personu apakšsaraksts, kas darbojas kā šķīrējtiesneši; viens tādu personu apakšsaraksts, kuras nav nevienas Puses valstspiederīgie un būs šķīrējtiesas priekšsēdētāji. Katrā apakšsarakstā ir vismaz piecas (5) personas. Vecāko amatpersonu komiteja nodrošina, ka šis saraksts vienmēr tiek uzturēts šādā līmenī atbilstoši saskaņā ar 120. pantu pieņemtajam reglamentam.

2. Ja dienā, kad tiek izdarīts paziņojums atbilstoši 113. panta 2. punktam, kāds apakšsaraksts nav izveidots vai tajā nav pietiekams skaits personu, šķīrējtiesnešus izlozē no privātpersonām, ko attiecīgajam apakšsarakstam ir oficiāli piedāvājusi viena vai abas Puses. Ja tikai viena Puse ir piedāvājusi kandidātus, trīs šķīrējtiesnešus izlozē no šo personu vidus.
3. Ja šķīrējtiesnešu saraksts nav izveidots atbilstoši 1. punktam vai nav piedāvāti šķīrējtiesneši atbilstoši 2. punktam, Puse, kas uzsāk šķīrējtiesas procesu, lūdz pastāvīgās šķīrējtiesas ģenerālsekretāram rīkoties kā nozīmējošai iestādei.
4. Šķīrējtiesnešiem ir jābūt speciālajām zināšanām vai pieredzei tieslietās un starptautiskajā tirdzniecībā. Viņi ir neatkarīgi, darbojas privātpersonas statusā, nepilda nevienas organizācijas vai valdības norādījumus, nav saistīti ar Pušu valdībām un ievēro saskaņā ar 120. pantu pieņemtajam reglamentam pievienoto ētikas kodeksu.

126. PANTS

Saistība ar PTO strīdu izšķiršanu

1. Atbilstīgi šim nolīgumam izveidotās šķīrējtiesas neskata strīdus par katras Puses tiesībām vai pienākumiem atbilstīgi PTO nolīgumiem.

2. Tiesības izmantot šā nolīguma noteikumus par strīdu izšķiršanu neierobežo nevienu darbību PTO satvarā, tostarp darbību strīdu izšķiršanai. Ja Puse tomēr ir sākusi strīda izšķiršanas procesu par kādu konkrētu pasākumu saskaņā ar šo sadaļu vai PTO nolīgumu, tā nesāk strīda izšķiršanas procesu par to pašu pasākumu otrajā tiesā, pirms nav beidzies pirmais process. Turklāt Puses nevar vērsties abās tiesās jautājumā par tādu saistību neievērošanu, kuras ir identiskas atbilstoši šim nolīgumam un PTO nolīgumam. Tādā gadījumā, tiklīdz ir uzsākts strīda izšķiršanas process, Puse otrai tiesai neiesniedz prasību par tādas pašas saistības neizpildi atbilstoši otram nolīgumam, ja vien izvēlētajā tiesā procesuālu vai juridisku iemeslu dēļ nav iespējams izdarīt konstatējumus par prasību, kuras priekšmets ir minētās saistības neizpilde.

3. Puse var sākt strīda izšķiršanas procesu par kādu konkrētu pasākumu saskaņā ar šo daļu vai PTO nolīgumu:

- a) strīda izšķiršanas procesu saskaņā ar šo daļu uzskata par uzsāktu, kad viena Puse pieprasa izveidot šķīrējtiesu atbilstoši 112. pantam, un to uzskata par pabeigtu, kad šķīrējtiesa paziņo savu nolēmumu Pusēm un Vecāko amatpersonu komitejai atbilstīgi 115. pantam vai kad ir panākts abpusēji saskaņots risinājums atbilstīgi 119. pantam;
- b) strīdu izšķiršanas procesus, uz kuriem attiecas PTO nolīgums, uzskata par sāktiem, kad viena Puse pieprasa izveidot šķīrējtiesu atbilstoši DSU 6. pantam, un tos uzskata par pabeigtiem, kad PTO Strīdu izšķiršanas padome pieņem PTO šķīrējtiesas vai attiecīgā gadījumā Apelācijas institūcijas ziņojumu atbilstoši DSU 16. pantam un 17. panta 14. punktam.

4. Šis nolīgums nekādi neliedz Pusei īstenot pienākumu atlikšanu, ko atļauj PTO Strīdu izšķiršanas padome. PTO nolīgums neliedz kādai no Pusēm apturēt šajā nolīgumā paredzēto saistību izpildi.

127. PANTS

Termiņi

1. Visus šajā daļā noteiktos termiņus, ietverot šķīrējtiesas nolēmumu paziņošanas termiņus, skaita kalendārajās dienās no nākamās dienas pēc darbības vai fakta, uz ko tie attiecas.
2. Jebkuru šajā daļā minēto termiņu var pagarināt, Pusēm savstarpēji vienojoties.

VIII DAĻA

VISPĀRĒJI IZŅĒMUMI

128. PANTS

Vispārējā izņēmumu klauzula

Ievērojot prasību, ka šādus pasākumus nepiemēro tā, ka, pastāvot vienādiem apstākļiem, starp Pusēm tiek radīta patvaļīga vai neattaisnojama diskriminācija vai tiek radīti slēpti starptautiskās tirdzniecības ierobežojumi, šā nolīguma noteikumus nevar interpretēt tā, ka tas liegtu ES vai *EAC* partnervalstij(-īm) pieņemt vai īstenot pasākumus, kas:

- a) nepieciešami sabiedriskās drošības un morāles aizsardzībai vai sabiedriskās kārtības saglabāšanai;
- b) nepieciešami cilvēku, dzīvnieku vai augu dzīvības vai veselības aizsardzībai;
- c) attiecas uz zelta vai sudraba importēšanu vai eksportēšanu;
- d) nepieciešami, lai nodrošinātu atbilstību normatīvajiem aktiem, kuri nav pretrunā šā nolīguma noteikumiem, tostarp tādiem, kas attiecas uz kontrabandas apkarošanu, tādu monopolu darbības īstenošanu, kuri darbojas saskaņā ar *GATT* II panta 4. punktu un XVII pantu, patentu, preču zīmju un autortiesību aizsardzību, un negodīgas prakses novēršanu;

- e) attiecas uz ieslodzījuma vietās izgatavotiem ražojumiem;
- f) noteikti nacionālo mākslas, vēstures un arheoloģisko vērtību aizsardzībai;
- g) attiecas uz izsmeļamu dabas resursu saglabāšanu, ja šādus pasākumus īsteno saistībā ar vietējās ražošanas vai vietējā patēriņa ierobežojumiem;
- h) tiek veikti, ievērojot saistības, ko uzliek jebkurš tāds starpvaldību nolīgums par patēriņa precēm, kurš atbilst *GATT* Līgumslēdzējām pusēm iesniegtajiem kritērijiem, ko tās nav noraidījušas, vai kura teksts ir iesniegts un nav noraidīts¹;
- i) ir saistīti ar iekšzemes materiālu eksporta ierobežojumiem, kuri vajadzīgi, lai nodrošinātu šādu materiālu pienācīgu daudzumu iekšzemes pārstrādes rūpniecībai laikposmos, kad to cena vietējā tirgū atbilstīgi valsts stabilizācijas plānam ir noteikta zemāka par cenu pasaules tirgū. Tomēr šādi pasākumi nepalielina vietējās rūpniecības eksporta apjomu vai tai piešķirto aizsardzību un nav pretrunā šā nolīguma noteikumiem par nediskriminēšanu;
- j) ir būtiski, lai nodrošinātu kopumā vai vietējā līmenī trūkstošu ražojumu iegādi vai izplatīšanu, ar noteikumu, ka šādi pasākumi atbilst principam, kurš paredz, ka ES vai *EAC* partnervalsts(-is) ir tiesīga(-as) saņemt vienlīdzīgu daļu no šādu izstrādājumu starptautiskās piegādes, un ka jebkurš šāds pasākums, kas neatbilst citiem šā nolīguma noteikumiem, tiek pārtraukts, tiklīdz izzūd apstākļi, kuru dēļ šie pasākumi tika pieņemti.

¹ Šajā punktā noteiktais izņēmums attiecas uz jebkuru nolīgumu par patēriņa precēm, kurš atbilst *GATT* Ekonomikas un sociālo lietu padomes 1947. gada 28. marta Rezolūcijā Nr. 30 (IV) apstiprinātajiem principiem.

129. PANTS

Drošības izņēmumi

1. Neko šajā nolīgumā neinterpretē kā:
 - a) prasību ES vai *EAC* partnervalstij(-īm) sniegt jebkādu informāciju, kuras izpaušanu tā uzskata par tādu, kas ir pretrunā ar tās drošības interesēm, vai
 - b) liegumu ES vai *EAC* partnervalstij(-īm) veikt jebkuru pasākumu, ko tā uzskata par vajadzīgu būtisku savu drošības interešu aizsardzībai, jo tas:
 - i) attiecas uz kodolmateriāliem vai materiāliem, no kuriem tie ir atvasināti;
 - ii) attiecas uz ieroču, munīcijas un militārā inventāra pārvadāšanu un citu preču un materiālu pārvadāšanu, kāda tiek veikta (tieši vai netieši) militāra formējuma apgādes nolūkā;
 - iii) attiecas uz valsts iepirkumu, kas nepieciešams valsts drošības vai valsts aizsardzības vajadzībām;
 - iv) veikts kara laikā vai citādā ārkārtas situācijā starptautiskajās attiecībās; vai

- c) liegumu ES vai *EAC* partnervalstij(-īm) veikt jebkuru pasākumu, lai izpildītu pienākumus, ko tās uzņēmušās saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtiem, kas parakstīti Sanfrancisko 1945. gada 26. jūnijā, starptautiskā miera un drošības saglabāšanas nolūkos.
2. Vecāko amatpersonu komiteja saņem visplašāko iespējamo informāciju par pasākumiem, kas veikti saskaņā ar 1. punkta b) un c) apakšpunktu, un par to izbeigšanu.

130. PANTS

Nodokļu sistēma

1. Neko šajā nolīgumā vai jebkurā vienošanās dokumentā, kas pieņemts saskaņā ar šo nolīgumu, neinterpretē tā, ka Pusei, piemērojot savu nodokļu tiesību aktu attiecīgos noteikumus, liedz atsevišķi nošķirt nodokļu maksātājus, kuri nav tādā pašā situācijā, jo īpaši attiecībā uz viņu dzīvesvietu vai vietu, kur ieguldīts viņu kapitāls.
2. Neko šajā nolīgumā vai jebkurā vienošanās dokumentā, kas pieņemts saskaņā ar šo nolīgumu, neinterpretē tā, ka tas liedz noteikt vai izpildīt pasākumus, kuru mērķis ir novērst nodokļu apiešanu vai nodokļu nemaksāšanu, ievērojot nodokļu noteikumus nolīgumos par nodokļu dubultuzlikšanas novēršanu vai citos nodokļu režīmos vai iekšzemes nodokļu tiesību aktos.
3. Šā nolīguma noteikumi neietekmē Pušu tiesības un pienākumus atbilstīgi nodokļu konvencijai. Ja rodas neatbilstība starp šā nolīguma un jebkuru šādu konvenciju, prevalē minētā konvencija, ciktāl tā attiecas uz attiecīgo neatbilstību.

IX DAĻA

VISPĀRĪGI UN NOBEIGUMA NOTEIKUMI

131. PANTS

Maksājumu bilances grūtības

1. Ja kādai no Pusēm ir vai var rasties nopietnas maksājumu bilances un ārējas finansiālās grūtības, tā var pieņemt vai saglabāt ierobežojošus pasākumus attiecībā uz preču tirdzniecību
2. Puses cenšas izvairīties no 1. punktā minēto ierobežojošo pasākumu piemērošanas.
3. Visi saskaņā ar šo pantu noteiktie vai saglabātie ierobežojošie pasākumi ir nediskriminējoši un noteikti uz ierobežotu laiku un nepārsniedz maksājumu bilances un ārējo finanšu stāvokļa koriģēšanai nepieciešamo. Tie atbilst attiecīgi PTO nolīgumos paredzētajiem nosacījumiem un ir saderīgi ar Starptautiskā Valūtas fonda (SVF) Statūtiem.
4. Puse, kas saglabā vai pieņem ierobežojošus pasākumus vai to grozījumus, nekavējoties paziņo par tiem otrai Pusei un iespējami īsā laikā iesniedz EPN Padomei to atcelšanas grafiku.

5. Apspriešanās EPN Padomē notiek nekavējoties, un tajā izvērtē attiecīgās Puses maksājumu bilances stāvokli un ierobežojumus, ko pieņem vai saglabā saskaņā ar šo pantu, ņemot vērā cita starpā šādus faktorus:

- a) maksājumu bilances un ārējo finansiālo grūtību raksturs un apjoms;
- b) ārējā ekonomikas un tirdzniecības vide;
- c) alternatīvi korektīvie pasākumi, kas varētu būt pieejami.

6. Apspriedēs izskata jebkuru ierobežojošo pasākumu atbilstību 3. un 4. punktam. Akceptē visus SVF iesniegtos statistikas un citādus faktus attiecībā uz ārvalstu valūtām, valūtas rezervēm un maksājumu bilanci un pamato secinājumus ar SVF sniegto attiecīgās Puses, kas pieņem vai saglabā pasākumu, maksājumu bilances un ārējā finanšu stāvokļa novērtējumu.

132. PANTS

Pušu definīcija un saistību izpilde

1. Šā nolīguma Līgumslēdzējas puses ir Kenijas Republika un jebkuras citas Austrumāfrikas valstu kopienas dibināšanas līgumu Līgumslēdzējas puses, kas pievienojas šim nolīgumam saskaņā ar šā nolīguma 144. pantu, turpmāk “*EAC* partnervalsts(-is)”, no vienas puses, un Eiropas Savienība, turpmāk “*ES*”, no otras puses.

2. Šā nolīguma vajadzībām apzīmējums “Puse” nozīmē attiecīgi *EAC* partnervalsti(-is) vai ES. Apzīmējums “Puses” nozīmē *EAC* partnervalstis un ES.
3. *EAC* partnervalsts(-is) var pilnvarot vienu no saviem pārstāvjiem rīkoties to uzdevumā visos jautājumos atbilstīgi šim nolīgumam.
4. Puses pieņem visus vispārējos vai īpašos pasākumus, kas tām jāveic, lai izpildītu savas saistības kas uzliktas ar šo nolīgumu, un nodrošina, ka pasākumi atbilst šajā nolīgumā izvirzītajiem mērķiem.

133. PANTS

Kontaktpunkti

1. Lai veicinātu saziņu saistībā ar šā nolīguma efektīvu īstenošanu, Puses katra iecel kontaktpunktu informācijas apmaiņai pēc šā nolīguma spēkā stāšanās dienas. Informācijas apmaiņas kontaktpunktu iecelšana neskar kompetento iestāžu konkrētu norīkošanu atbilstīgi šā nolīguma konkrētiem noteikumiem.
2. Pēc informācijas apmaiņas kontaktpunktu pieprasījuma katra Puse norāda biroju vai ierēdni, kurš atbild par jautājumiem, kas attiecas uz šā nolīguma īstenošanu, un sniedz vajadzīgo atbalstu, lai atvieglotu saziņu ar pieprasītāju Pusi.

3. Attiecīgos gadījumos viena Puse pēc otras Puses pieprasījuma un tādā apmērā, kāds ir juridiski iespējams, sniedz informāciju un nekavējoties atbild uz jebkuru otras Puses jautājumu par jebkuru faktisku vai ierosinātu pasākumu, kas varētu ietekmēt tirdzniecību starp Pusēm.

134. PANTS

Pārredzamība un konfidencialitāte

1. Puses nodrošina, ka visi vispārpiemērojamie tiesību akti, noteikumi, procedūras un administratīvie nolēmumi, kā arī starptautiskas saistības, kas attiecas uz tirdzniecības jautājumiem, kuri ietverti šajā nolīgumā, tiek nekavējoties publicēti vai nodoti atklātībai un paziņoti otrai Pusei.
2. Neskarot konkrētus šā nolīguma noteikumus par pārredzamību, šajā pantā minēto informāciju uzskata par sniegtu, kad tā ir darīta pieejama *EAC* partnervalsts(-u) valdībai un Eiropas Komisijai vai PTO, vai Pušu oficiālā publiski pieejamā bezmaksas tīmekļa vietnē.
3. Nekas šajā nolīgumā neuzliek kādai Pusei pienākumu sniegt konfidenciālu informāciju, kuras izpaušana traucētu tiesībaizsardzībai vai citādi būtu pretrunā sabiedrības interesēm, vai kas ierobežotu konkrētu publisku vai privātu uzņēmumu likumīgās komerciālās intereses, izņemot tiktāl, ciktāl tās izpaušana nepieciešama saistībā ar strīdu izšķiršanas procedūru atbilstīgi VII daļai. Ja šādu izpaušanu par nepieciešamu uzskata atbilstīgi 113. pantam izveidota šķīrējtiesa, tā nodrošina konfidencialitātes pilnīgu aizsardzību.

135. PANTS

Eiropas Savienības tālākie reģioni

1. Ņemot vērā dažu ES tālāko reģionu un *EAC* partnervalsts(-u) ģeogrāfisko tuvumu un lai nostiprinātu ekonomiskās un sociālās saiknes starp minētajiem reģioniem un *EAC* partnervalsti(-īm), Puses cenšas veicināt sadarbību starp ES tālākajiem reģioniem un *EAC* partnervalsti(-īm) visās jomās, uz kurām attiecas šis nolīgums.
2. Šā panta 1. punktā deklarētos mērķus arī īsteno, kad vien iespējams, veicinot *EAC* partnervalsts(-u) un ES tālāko reģionu kopīgu dalību ES pamatprogrammās un īpašajās programmās jomās, uz kurām attiecas šis nolīgums.
3. ES cenšas nodrošināt koordināciju starp dažādajiem ES kohēzijas un attīstības politikas finansēšanas instrumentiem, lai veicinātu sadarbību starp *EAC* partnervalsti(-īm) un ES tālākajiem reģioniem šā nolīguma aptvertajās jomās.
4. Nekas šajā nolīgumā neliedz ES piemērot esošos pasākumus nolūkā risināt jautājumus saistībā ar konkrēta tālākā reģiona strukturālo sociālo un ekonomisko situāciju atbilstoši Līguma par Eiropas Savienības darbību 349. pantam.

136. PANTS

Saistība ar citiem nolīgumiem

1. Izņemot Kotonū nolīguma 3. daļas II sadaļā ietvertos noteikumus par sadarbību attīstības jomā vai tā pēctecīgā nolīguma atbilstošos noteikumus, šā nolīguma un Kotonū nolīguma 3. daļas II sadaļas noteikumu vai tā pēctecīgā nolīguma atbilstošo noteikumu neatbilstības gadījumā prevalē šā nolīguma noteikumi.
2. Ja rodas neatbilstība starp šā nolīguma V daļas un Kotonū nolīguma vai tā pēctecīgā nolīguma noteikumiem, prevalē Kotonū nolīguma vai tā pēctecīgā nolīguma atbilstošie noteikumi.
3. Neko šajā nolīgumā neinterpretē tā, ka tas liedz kādai no Pusēm pieņemt jebkādus atbilstīgus pasākumus, kas savienojami ar šo nolīgumu un atbilst Kotonū nolīguma vai tā pēctecīgā nolīguma atbilstošajiem noteikumiem.

137. PANTS

Saistība ar PTO nolīgumiem

Puses vienojas, ka nekas šajā nolīgumā neprasa tām rīkoties veidā, kas neatbilst PTO nolīgumiem.

138. PANTS

Paziņojumi

Šajā nolīgumā paredzētos paziņojumus sagatavo rakstveidā un nosūta attiecīgi *EAC* partnervalsts(-u) valdībai vai Eiropas Komisijai.

139. PANTS

Stāšanās spēkā

1. Šo nolīgumu paraksta un ratificē vai apstiprina saskaņā ar attiecīgo Pušu piemērojamiem konstitucionālajiem vai iekšējiem noteikumiem un procedūrām.
2. Šis nolīgums stājas spēkā tā otrā mēneša pirmajā dienā, kurš seko mēnesim, kad Puses paziņojušas viena otrai par to, ka ir pabeigtas 1. punktā minētās iekšējās juridiskās procedūras.
3. Paziņojumus par šā nolīguma stāšanos spēkā *EAC* partnervalsts(-is) nosūta attiecīgajiem šā nolīguma deponētāriem *EAC* partnervalstī(-īs), un ES Puse – Eiropas Savienības Padomes Ģenerālsēkretariātam, kuri ir šā nolīguma kopīgi deponētāri. Pēc pēdējā ratificēšanas instrumenta saņemšanas katrs deponētārs paziņo otram deponētāram to, ka ir pabeigtas iekšējās juridiskās procedūras, kas vajadzīgas, lai šis nolīgums stātos spēkā.

140. PANTS

Denonsēšana

1. Katra *EAC* partnervalsts vai ES var iesniegt otrai Pusei rakstisku paziņojumu par nodomu denonsēt šo nolīgumu.
2. Denonsēšana stājas spēkā vienu mēnesi pēc paziņošanas otrai Pusei.

141. PANTS

Teritoriālā piemērošanas joma

Šo nolīgumu piemēro, no vienas puses, teritorijās, kurās piemēro Līgumu par Eiropas Savienību un Līgumu par Eiropas Savienības darbību un, no otras puses, *EAC* partnervalsts(-u) teritorijā. Šajā nolīgumā atsauces uz “teritoriju” jāsaprot minētajā nozīmē.

142. PANTS

Pārskatīšanas klauzula

1. Šo nolīgumu pārskata ik pēc pieciem (5) gadiem no tā spēkā stāšanās dienas.
2. Attiecībā uz šā nolīguma īstenošanu Puse var ierosināt koriģēt ar tirdzniecību saistīto sadarbību, ņemot vērā šā nolīguma īstenošanas gaitā gūto pieredzi.
3. Neatkarīgi no 1. punkta Puses vienojas, ka šo nolīgumu var pārskatīt, ņemot vērā Kotonū nolīguma vai tā pēctecīgā nolīguma termiņa beigas.

143. PANTS

Grozījumu klauzula

1. Puses var rakstveidā vienoties par šā nolīguma grozījumiem. Puse var iesniegt priekšlikumus šā nolīguma grozījumiem izskatīšanai EPN Padomē. Otra Puse var izteikt piezīmes par grozījumu priekšlikumiem deviņdesmit (90) dienās no priekšlikuma saņemšanas dienas.

2. Ja EPN Padome apstiprina grozījumus šajā nolīgumā, šos grozījumus iesniedz Pusēm ratificēšanai, pieņemšanai vai apstiprināšanai atbilstoši to konstitucionālajām vai iekšējām normatīvajām prasībām.
3. Grozījums stājas spēkā pēc tam, kad Puses apmainās ar rakstiskiem paziņojumiem, apliecinot, ka tās ir izpildījušas savas attiecīgās piemērojamās tiesiskās prasības un procedūras, dienā, par kuru Puses vienojas.

144. PANTS

Līgumslēdzēju pušu pievienošanās Austrumāfrikas valstu kopienas dibināšanas līgumam

1. Šim nolīgumam var pievienoties jebkura valsts, kas ir Austrumāfrikas valstu kopienas dibināšanas līguma līgumslēdzēja puse. Pievienošanās pieteikumu iesniedz EPN padomei.
2. Puses izskata 1. punktā minētās(-o) valsts(-u) pievienošanās ietekmi uz šo nolīgumu. EPN Padome var lemt par pārejas laika pasākumiem vai grozījumiem, kas varētu būt vajadzīgi.

145. PANTS

Jaunu dalībvalstu pievienošanās Eiropas Savienībai

1. ES paziņo *EAC* partnervalstij(-īm) par jebkuru trešās valsts lūgumu pievienoties ES.
2. Risinot sarunas starp ES un 1. punktā minēto trešo valsti, ES cenšas:
 - a) pēc *EAC* partnervalsts(-u) lūguma sniegt, ciktāl tas iespējams, informāciju par jautājumiem, uz kuriem attiecas šis nolīgums; un
 - b) ņemt vērā *EAC* partnervalsts(-u) paustās bažas.
3. ES paziņo *EAC* partnervalstij(-īm) par jebkuru nolīgumu, kas stājas spēkā attiecībā uz jebkuras trešās valsts pievienošanos ES.
4. EPA Padome pietiekamu laiku pirms dienas, kad kāda trešā valsts pievienojas ES, izskata minētās pievienošanās iespējamo ietekmi uz šo nolīgumu. Puses ar EPA Padomes lēmumu var īstenot nepieciešamos šā nolīguma pielāgojumus vai pārejas pasākumus.

146. PANTS

Tekstu autentiskums

1. Šis nolīgums ir sagatavots divos oriģināleksemplāros angļu, bulgāru, čehu, dāņu, franču, grieķu, holandiešu, horvātu, igauņu, itāļu, latviešu, lietuviešu, maltiešu, poļu, portugāļu, rumāņu, slovāku, slovēņu, somu, spāņu, ungāru, vācu un zviedru valodā; visi minētie teksti ir vienlīdz autentiski.
2. Īru valodas versiju autentificē ar diplomātisko notu apmaiņu starp Eiropas Savienību un Kenijas Republiku pēc šā nolīguma parakstīšanas un pirms tā stāšanās spēkā.

147. PANTS

Pielikumi un protokoli

Turpmāk minētie šā nolīguma pielikumi un protokoli un kopīgie paziņojumi ir tā neatņemama daļa:

I pielikums	<i>EAC</i> partnervalsts(-u) izcelsmes ražojumiem piemērojamie muitas nodokļi
II pielikums	ES izcelsmes ražojumiem piemērojamie muitas nodokļi
IIIa pielikums	EPN attīstības plāns
IIIb pielikums	Attīstības kritēriji, mērķi un rādītāji
IV pielikums	Eiropas Savienības un Kenijas Republikas Kopīgā deklarācija par valstīm, kas izveidojušas muitas savienību ar Eiropas Savienību
V pielikums	Tirdzniecība un ilgtspējīga attīstība
VI pielikums	Eiropas Savienības un Kenijas Republikas kopīgā deklarācija par sadarbību ekonomikas un attīstības jomā saskaņā ar šo nolīgumu
1. protokols	Par savstarpēju administratīvo palīdzību muitas lietās
1. kopīgais paziņojums	Eiropas Savienības un Kenijas Republikas kopīgais paziņojums par izcelsmes noteikumiem
2. kopīgais paziņojums	Eiropas Savienības un Kenijas Republikas kopīgais paziņojums par tirdzniecību un ilgtspējīgu attīstību

TO APLIECINOT, attiecīgi pilnvarotie ir parakstījuši šo nolīgumu.

....., ... gada ...

Eiropas Savienības vārdā

Kenijas Republikas vārdā

